לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', כ"א בחשון תשמ"ח, 13 בנובמבר 1987 / שנה מ"ח מס' 13494 / המחיר 1.65 ש"ח כולל מע"מ

סוריה מכחישה כי התפייסה עם עירק

דמשק. — סוריה הכחישה אתמול את הידיעות, לפיהן התפייסה עם עיראק וחזרה והצהירה שבריתה עם איראן שרירה וקיימת. בהודעה שנתפרסמה כאן נאמר כי סוריה מנעה מהלכים בוועידת הפסגה הערבית, שנועדו להביא לניתוק הקשרים עם אירן מפני שצעד מעין זה משמעותו "הכרזת מלחמה".

"סוריה סבורה שיחסיה עם אירן הם מקור עוצמה לסוריה, לאומה הערבית ולאירן עצמה" אמר מקור סורי רשמי. המקור הוסיף כי "סוריה רואה באירן, כפי שהצהירה גם קודם לכן, כוח בעל חשיבות המתיצב מול הציונות והאימפריאליזם". אמש אמר גם נשיא איראן, מוסאוי, כתגובה לפיסגה ברבת־עמון כי הערבים שכחו שישראל היא האוייב העיקרי שלהם. (אי.פי)

מתאם הפעולות בשטחים: לשים קץ לתקריות בהן נפגעים תלמידים

ביקר אתמול בביה"ח באשקלון שם מאושפזת התלמידה סילביה מעדי בת 14 שנפצעה ביום ד' מירי עובדי מימשל ישראלים ● הבטיח לסייע למשפחה ואמר כי תקריות כאלה משרתות את אש"ף ● ביה"מ שחרר אתמול בערבות 4 מתושבי גוש־קטיף – "אין ראיות חותכות הקושרות אותם להרג התלמידה בדיר אל־בלח" ● חייל מילואים ומורה מקומי נפצעו אתמול מאבנים

מתאם הפעולות, שמואל גורן

מאת עזרא אבירן, כתב "על המשמר" ברצועת עזה

מתאם הפעולות בשטחים, שמואל גורן, ביקר אתמול בבית־החולים באשקלון, שם מאושפזת התלמידה סילביה מעדי, בת 14 מעזה, שנפצעה ביום ד' בבוקר מירי של עובדים ישראלים במינהל האזרחי בעזה. גורן שוחח בבית־החולים עם דודה וסבה של הילדה, וביחד ערכו אצלה ביקור חולים. מתאם הפעולות וקציני המימשל הבטיחו לנציגי המשפחה, שהיא משפחה מרובת ילדים וללא אב, כי יראגו לתמוך בכלכלית וסוציאלית במשפחה ובהוצאות הנגרמות לה עתה, בשל פציעת הבת.

שמואל גורן אמר לאחר מכן לעיתונאים כי יש לראות את שתי התקריות בהן נפגעו תלמידות ברצועת עזה, על רקע כוונות אש"ף להתסיס ולגרום למהומות בשטחים. "את זריקות האבנים והפרות הסדר יש להפסיק, וכאשר לירויות של אזרחים ישראלים מבלי לקבוע מי אשם, עובדה היא שנהרגה תלמידה ונפצעו שתיים אחרות, וחשוב שדבר זה לא יישנה כיוון שאינו משרת אותנו, ואיננו יכולים לעשות שרות טוב יותר לאש"ף מאשר להמשיך בתקריות

(המשך בעמוד 2)

בית העלמין הצבאי בארלינגטון – הנשיא הרצוג מניח זר על קבר החייל האלמוני. (צילום: אי.פי.)

הרצוג: הקרע בממשלה מרחיב את תפקידי הנשיא

וושינגטון. — נשיא המדינה, חיים הרצוג, אמר אתמול בוושינגטון, כי הקרע בקואליציה הממשלתית בישראל מאלץ אותו לקבל לידיו תפקיד חשוב יותר מאשר מרבית הקודמים לו במשרתו הרמה. עם זאת הכחיש הרצוג בראיון טלוויזיה, כי הוא חייב להתערב בענייני הממשלה, עקב חילוקי הדעות בין ראש הממשלה שמיר ובין שר החוץ פרס. הרצוג הבהיר בנקודה זו "הבעייה בישראל היא כיום שיש לנו מצב של 50:50 מבחינה פוליטית... ויש לנו נושאים מסויימים: עלינו לגשר בין דתיים ולא־דתיים, בין האוכלוסייה היהודית ובין האוכלוסייה הערבית, ואנשים פונים באורח טיבעי אל בית הנשיא בעניינים אלה". "נוצר מצב המחייב את מעורבותו של מישהו, והאיש במקרה זה הוא הנשיא." אמר. (רויטר־עתיים)

הטלפונים ב"טלרד" אינם עונים ● עמוד 2
עתרו לבג"צ על עינויים בחקירה ● עמוד 3
רופאי קופ"ח מעונים הטקטיקה ● עמוד 24
פרס ייפגש היום עם ראשי התק"ם ● עמוד 24

הגרעון הצטמצם — הדולר התחזק

לראשונה מאז חודש מאי, דווח אתמול על ירידה בשיעור של 1.6 מיליארד דולר בגרעון המסחרי של ארה"ב בחודש ספטמבר ● וול־סטריט הגיבה בעלייה חדה של המניות ובהתחזקות שער הדולר

מאת דליה רפאל, כתבתנו בארה"ב וסוכנויות הידיעות

וושינגטון. — וול־סטריט הגיבה אתמול בעליה חדה של שערי המניות על "החדשות הטובות" מוושינגטון, משם דווח שלראשונה מאז חודש

(המשך בעמוד 2)

טמיר: לפתוח דלת למו"מ עם סוריה

בירושלים מציינים העובדה כי בהחלטות הפיסגה אין תביעה למדינה פלשתינית

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר" וכתבי סוכנויות הידיעות

במשרד החוץ סבורים, כי ועידת הפיסגה שהסתיימה שלשום ברבת־עמון חיזקה את מעמדו של המלך חוסיין והוסיפה לירידת קרנו של יאסר ערפאת.

מניתוח החלטות הוועידה עולה, כי הוועידה חזרה על ההכרזות הקיצוניות הידועות בנושא הסכסוך הישראלי־ערבי, אך לא כללה כהן את התביעה למדינה פלשתינית עצמאית.

לגבי אש"ף נאמר בהחלטות הוועידה, כי עליו להשתתף בוועידה הבין־לאומית "על בסיס של שוויון". בירושלים מבינים ניסוח זה כפותח פתח לכך שאש"ף לא יופיע במשלחת נפרדת, אלא במשלחת משותפת עם ירדן. לכאורה יוכל נוסח זה לאפשר גם משלחת ירדנית־פלשתינית, בלי איזכור מפורש של אש"ף.

עוד צויין, כי פיסגת רבת־עמון לא אימצה ניסוחים אנטי־ישראליים

(המשך בעמוד 2)

ח"כ אורה נמיר: בלי אש"ף ובריה"מ לא נתקדם לשלום

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר"

ח"כ אורה נמיר אמרה אמש, בסימפוזיון הבין־לאומי שנערך בבית ברל, לציון 10 שנים לביקור סאדאת בישראל, כי בלי מעורבות אש"ף ובריה"מ לא תחול התקדמות בתהליך השלום. ח"כ נמיר הסבירה, כי באותו מובן שיצחק שמיר או שמעון פרס מייצגים את ישראל, אף־על־פי שכל אחד מהם אינו משקף ברעותיו את כל חלקי הציבור, כך מייצג אש"ף את הפלשתינים.

שמיר מחפש דרך לבריה"מ

עוד אמרה ח"כ נמיר, כי בהיותה בבריה"מ, שמעה שאנשי שמיר מנסים ליצור — לא דרך משרד החוץ ושמעון פרס — מגע ישיר עם הצמרת הסובייטית כדי לשוחח עמה. כן אישרה, שאנשי שמיר מקיימים שיחות עם פעילים פלשתיניים בשטחים. "לוא הייתי שמיר גם כן הייתי מכחישה זאת", אמרה.

אורה נמיר ציינה, כי יותר אנשים בליכוד מבינים היום, שבלי ברית־המועצות ואש"ף לא תהיה התקדמות רצינית בתהליך השלום.

דעה אחרת, המבטאת ירידה בקרנו של אש"ף כנציג הפלשתינים, הביע מיופה הכוח של שגרירות ארצות־הברית בישראל, ארתור יוז.

סימנים לשבירת הקרח ברשות השידור

ביומיים האחרונים חלה התקדמות העשויה לאפשר חידוש השידורים בשבוע הבא ● גורמים פוליטיים ומפלגתיים הגבירו מעורבותם בסכסוך ● השר לוי: הממשלה אינה מרוצה מהתמשכות השביתה

הסכם עם עובדי ההנדסה ברדיו ובטלוויזיה

מאת ירון זליג, כתב "על המשמר"

הנהלת רשות השידור ועובדי ההנדסה של הרשות חתמו אמש על הסכם. תוספת 6 אחוזים לעובדי ההנדסה ברשות השידור. ההסכם שנחתם בין הנהלת הרשות להסתדרות, המהנדסים והטכנאים, כולל תוספת 6% החל מה־4.86 [illegible], המעלות נידות השי־רור הקטנות והארכת שידורים עד [illegible]

מאת ירון זליג, כתב "על המשמר"

במשא־ומתן לסיום השביתה ברשות השידור, הנמשכת זה שבוע השישי, חלה ביומיים האחרונים התקדמות ואין זה מן הנמנע כי בתחילת השבוע תושג פריצת דרך, שתאפשר חידוש השידורים בהקדם.

כתבנו מציין כי בבסיס התקד־מות עומדת הבנה בין הצדדים לפיה יוקתם הסכם שיכלול הן את נושא הבראת הרשות והתייעלותה והן את נושא השכר ואולם בסעיף זה יאמר כי ביצוע הסכם השכר יידחה לתקופה שלאחר פקיעת תוקפו של הסכם המסגרת הנוכחי. [illegible] הבוקר אמורה הנהלת רשות להיפגש עם [illegible]

(המשך בעמוד 10)

רבין זומן ל"היכל שלמה" — נתבקש להסביר מדוע נאסר השימוש בע"ה בצה"ל

מאת אבי בניהו, לכתבנו הצבאי

שר הבטחון יצחק רבין נפגש באחרונה עם שני הרבנים הראשיים אברהם שפירא ויוסף אליהו על פי בקשתם. בפגישה שהתקיימה ב"היכל שלמה" בירושלים שאלו הרבנים את רבין מדוע המליץ שלא להתיר לכתוב בעזרת השם בראש מכתבים צבאיים. עוד עלה בשיחה נושא מינוי רב צבאי ראשי לצה"ל במקומו של הרב האלוף גד נבון. מקורות בטחוניים מסרו כי על דעת שני הרבנים [illegible] מועמד מוסכם להחליף את הרב נבון.

רעל / סל

תוכנית בובה

משה, משה, אתה שומע אותי? כן, כן, מנחם מדבר. מה? לא, תקשיב טוב ואל תפריע לי באמצע. זה עניין של חיים ומוות! מה? לא, לא מה פתאום, זה בעניין האלף דולר שנתת לי. תשמע, ראיתי בעיתון שמ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, אומר שצריך לחזור לדולר. צריך לחזור, כן ככה הוא אמר. מה? לא יודע. עכשיו שמע, אם הוא אומר שצריך לחזור אז אני מתחיל לדאוג מאוד. הוא אמר גם, מה? כן, כתוב בעיתון, מאה אחוז כתוב. אני מחזיק את זה ביד.

טוב שמע, אז אני לוקח את האלפייה ושם דחוף בסל, לא בסל מפלסטיק. איך אתה מטומטם לא מבין שום דבר בפיננסים. פרץ אמר שלא טוב שהשקל מחובר לסל וצריך לחבר אותו לדולר. אז אני תמיד עושה ההיפך ממה שהוא אומר, או ממה שאומר החבר שלו, יגאל הורביץ. כן, זה המסכן שהילדים שלו פשטו את הרגל. באמת מסכן. אין לו נחת מהם. טוב, תפסיק לבלבל אותי, אתה קורע לי את החוט. לא של הטלפון, אני מדבר איתך עם טלפון בלי חוט. את החוט של המחשבות שלי אתה קורע.

אז מהר אני שם את כל הכסף בסל. מה? כן אל תדאג יש לי תוכנית בובה. אחרי שהממשלה תעבור לסל אנחנו נוציא את הכסף וניקח אותו למיקבץ. אחרי שיתחמם לו קצת במיקבץ ויתן לנו את הדיבידנדים — לא, לא, הדובדבנים זה חמור — אחרי שנגמור עם המיקבץ נעבור למארקים פיניים. מה? לא, מה פתאום, פיניים זה מפינלנד, זה מדינה שכנה של רוסיה ועכשיו אחרי שגורבצ'וב גומר על רייגן אז המטבע שלהם תהיה חזקה כמו ברזל. מה כמו ברזל, כמו פלדה, כמו פלסטיק. אחר כך נעבור לשקלים, כן זה הכסף שלנו, ולפני חנוכה נשים את הכל בתוך כד קטן. מי יודע, אולי יצא לנו איזה נס וזה יגדל פי שמונה. ואז נתחלק כמו אחים — 70% בשבילי ו־30% בשבילך. צ'או.

לוי מורב

אח"מ / שון קונרי

ג'ימס בונד הפחדן

טימותי דלטון נכנס, בשעה טובה, לנעליו של ג'יימס בונד, בסרט "באיזור הסוכן". דלטון הוא בונד מס' 4. הבה נקווה שגורלו יהיה שפיר יותר מזה של ג'ורג' לזנבי האנמי, שקפץ לתפקיד 007 בסרט "בשירות הוד־מלכותה" ומאז, לאחר סרט אחד, נעלמו עקבותיו. מבין ארבעת הבונדים החזיקו מעמד זמן רב ביותר שון קונרי ורוג'ר מור.

קונרי חנך את סדרת ג'יימס בונד לפני 25 שנה בסרט "דוקטור נו". לאחר כמה סרטים טובים, נמאס לו להיות הסוכן החשאי המיומן והוא פרש לקולנוע אחר ואף נתגלה כשחקן מעולה, גם בלי צורך להוכיח עצמו במיטה ובשימוש באקדח.

רק בשנת 1983 הסכים קונרי לשוב אל תפקיד בונד, והפעם בקרחת שאינה מסתתרת תחת פיאה נכרית, בסרט "לעולם אל תאמר לעולם לא". וזהו, הוא אומר, כהחלט לעולם לא עוד בונד.

גבר נועז על המסך, אבל בחיים, הוא מודה בהכנעה, הגבורה ממנו והלאה. כאשר הצטלם לסרט "הבלתי משוחדים" נאלץ לעבור ניתוח בברכו. המנתח הציע לו הרדמה מקומית, כדי שיוכל לצפות בניתוח... "אמרתי לו: אתה צוחק עליי? לא רציתי לספר שאני מתעלף למראה מזרק" קונרי צוחק, "הניתוח צולם בווידיאו והמנתח הביא לי את הקלטת, למזכרת. נו, טוב, לפחות סרט אחד שלי שלא ארצה לצפות בו."

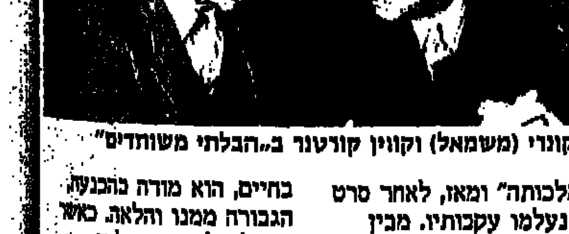
שון קונרי (משמאל) וקווין קוסטנר ב"הבלתי משוחדים"

עומר [illegible]

הברית העולמית של מפ"ם

המזכירות המורחבת

מתכנסת ביום ג' 17.11 במרכז מפ"ם, קומה ג'

סדר־היום:

09.00 פתיחת הדיונים: סיכום מערכת הבחירות והתערכות הפוליטית בקונגרס הציוני ותל"א – מייני בורנשטיין, חנן כהן

דו"ח על דרום־אמריקה – פסח זוסקין.

12.30 המועצה העולמית.

13.15 לקראת ועידת תנועת השוה"צ ותנועת המגשימים – ארי טפלא.

13.45 דיון: התייחסות לנושאים בסדר היום של הקונגרס הציוני – דב פודר.

15.45 סיכום.

16.30 פיזור.

"המשמר"

מאזניים / שקרי־שב"כ

דו"ח לנדוי: מסר כפול

הגילוי, כי נחשפו חוקרים בשב"כ החשודים בעדות שקר בפני ועדת לנדוי, מעמיק את הספק אם אמנם יש יסוד להנחתה האופטימית של הוועדה, שמסקנותיה יפתחו דף נקי וחדש בתולדות השירות הבטחוני החיוני הזה. דו"ח ועדת לנדוי העביר, כזכור, לאנשי השב"כ מסר כפול המקפל בתוכו סתירה פנימית קשה: מחד־גיסא, ריכרה הוועדה בשפה נמלצת על כך שהשב"כ חייב לפעול במסגרת החוק וכי אסור להציג את אנשיו מעל החוק. מאידך־גיסא, הציבו מסקנותיה הסלחניות של הוועדה עצמה את ראשי השב"כ ואת יועציו המשפטיים מעל לחוק, בלי שניתן לכך הסבר משכנע כלשהו.

השופט בדימוס לנדוי עם הדו"ח, בלשכת ראש הממשלה

כבר מלכתחילה היה מקום לפקפק אם יש בכוחו של מסר כפול (אם לא נאמר צבוע) מסוג זה, כדי להביא לשידוד מערכות נורמטיבי בשב"כ. כאמור, הגילוי האחרון על עדויות השקר בוועדת החקירה עצמה, מחוק פקפוק זה. זאת משום שדו"ח לנדוי איננו המסמך הראשון אשר העביר לחוקרי השב"כ מסר כפול כזה. גם בפסק־הדין המפורסם של בג"ץ בפרשת קו־300, נשמעו מפי שופטי בית המשפט העליון דברים נמלצים ונכוחים באשר לעליונות החוק על שירות הביטחון והצורך החיוני להשליטו גם במגזר הבטחוני. אך בפועל, הובילה דעת הרוב בפסק־הדין (אשר הכירה בתוקף החנינה שנתן הנשיא) לתוצאה, שאיש מן העבריינים בשב"כ לא נתן את הדין על פשעיו, וחלקם אף ממשיכים לשרת בצמרת השירות.

אותה תופעה ואותו מסר כפול, חזרו גם בפרשת עיזאת נאפסו. נשיא בית המשפט העליון, השופט שמגר, אמר בפסק דינו בפרשה זו דברים קשים ביותר, הן על שיטות החקירה הפסולות שננקטו נגד הקצין הצ'רקסי (ואשר הרגו, מן הסתם, גם מאותו לחץ פיזי נתון שאותו מתירה ועדת לנדוי) והן על עדויות השקר של חוקרי השב"כ בפרשה, ואמר כי יש להגיב על כך בחומרה. ואולם אולת־ידו של היועץ המשפטי לממשלה גרמה לכך, שגם למסר המילולי התקיף הזה לא נתלוו שום מסקנות מעשיות נגד המעורבים בפרשה.

הן המסר הכפול של פרשת קו־300 והן המסר הכפול של פרשת נאפסו, היו ידועים לחוקרי השב"כ שנקראו להעיד בוועדת לנדוי. והנה עינינו הרואות. לא כולם השתכנעו מחלקו המילולי הנמלץ של המסר, אלא היו מי שהעדיפו להתרשם דווקא מחלקו המעשי, דהיינו, מן התופעה החוזרת ונשנית שעל־פיה אין אנשי השב"כ צפויים לתת את הדין, יהיו פשעיהם חמורים ככל שיהיו.

לפיכך, לא היססו, ככל הנראה, כמה מן החוקרים, מלחזור גם בעדותם בפני הוועדה על דפוס ההתנהגות העבריינית של אברהם שלום, יוסי גינוסר וחבריהם, מתוך ההנחה (שהלוואי שתתברר שגם הם ימלטו, כקודמיהם, מאימת הדין הפלילי.

אין סיבה להניח שהשפעתו החינוכית של המסר הכפול ששיגרה ועדת לנדוי לשב"כ תהיה רבה יותר מהשפעת המסרים הכפולים ששוגרו מן הפרשיות הקודמות. לפיכך רב החשש, שהדף החדש שעליו דיברה ועדת לנדוי, לא יהיה נקי יותר, מבחינה מוסרית, מן הדפים הקודמים, אם כי יהיה בכל זאת הבדל מביך אחד — הכתמים המוסריים החדשים יסתתרו מתחת לחותמת ההכשר של ועדת חקירה ממלכתית.

משה נגבי

ציורמצב

קטלוג / ראו אור השבוע

קלון פרל הארבור

סיפורת

● ג'ון אוארבך: "עניין של זהות"; סיפורים; מאנגלית: אברהם יבין; עם עובד/ספריה לעם; 1987.

"המסע הארוך" של מאי־1934

● אייזק אסימוב: "רובוטים של שחר", מדע בדיוני; מאנגלית: עמנואל לוטם; כתר־בית הוצאה לאור; 1987.

● קרלוס גולדברג: "נשות חיינר"; סער; 1987, 12 ש"ח.

● י. גרנות: על חשבון הבית; סער; 1987; 13 ש"ח

עיון

● האריסון א. סולסברי: "המסע הארוך"; נסיגת הצבא האדום של מאו מפני כוחותיו של צ'יאן קאי שק; מאנגלית: נעמי כרמל; ספרית מעריב; 1987.

● ג'ון טולאנד: "קלון — פרל הארבור ועליליותיה"; מאנגלית: עמנואל לוטם; מערכות/סדרת מלחמת העולם השנייה; 1987.

● עופרה מאיר: "הסיפור הדרשני"; הקיבוץ המאוחד; 1987.

● קיי ולינגס: "מין ראשון, אהבה ראשונה"; נוער; מאנגלית: רפנה לוי; עורך מדעי: ד"ר אורי זרניק; כתר — בית הוצאה לאור; 1987.

שירה

● יורם אלון: "באין אומר ודברים"; סער; 1987, 9.50 ש"ח.

● שולמית רהן: "בכורה סתרית", סער; 1987; 9 ש"ח.

● ביאנקה דחנר־רוריק: "רמעות של פנינים"; סער; 1987; 9.50 ש"ח.

● עטרה דיאמנר: "לא רוצים ללמוד", סער; 1987, 9.80 ש"ח.

● דליה גל: "להיות קיבוץ"; סער; 1987; 15 ש"ח.

● דור בר־יוסף: "מילים אסורות ברוח"; סער; 1987; 9.80 ש"ח.

● שושנה קמחי: "מרחשי ליבי"; סער; 1987; 9 ש"ח.

● זאב לוי: "על פני שירים ושקרים"; סער; 1987; 10 ש"ח.

● זמיר בן דור: "פגישה עצמית"; סער; 1987; 16 ש"ח.

● רות שניידר: "רות"; סער; 1987; 8 ש"ח.

● אתי גל: "אמצע הדרך"; סער; 1987; 9.80 ש"ח.

מדף / סיפורת־מקור

גבול עולמו של ילד

בנימין תמוז, "סיפורים"; הוצאת כתר; 1987; 362 עמודים

גבולות עולמו של ילד מסתיימים לא הרחק מביתו, אם מודדים את המרחק במטרים. הגבול יכול לעבור במקום בו נפגש האופק עם הגבעה במושבה, או ברחוב צדדי של עיר סואנת. אם נבחן גבולות אלה במטרים של דמיון, הם יתרחבו עד קצה היקום.

קובץ סיפוריו הקצרים והקצרים פחות של בנימין תמוז החזיר אותי לחצר הבית בו גדלתי בתל־אביב, אל ריחות עץ השסק והנענע בחצר. דרך ראייה ראשונית וחכמה, ראייה "צרה" של ילד, נוגע הסופר בתחושות העמוקות ביותר. השימוש שעושה תמוז במלים אינו גודר את התחושה ואינו בא במקומה. חווית הילדות, ילדות של אדם, ילדות של מקום, ואחריה ההינתקות, ההתמצה, הגלות — עוברת כחוט השני לאורך סיפוריו.

הסיפור הקצר, כמו אותה ילדות שגבולותיה מקובעים היטב, צריך להצטמצם ברוחב היריעה ולהצטיין ובכוח לשוני רב. תמוז עושה זאת היטב. אותי לקח הספר עמוק פנימה, אל גבולות הזיכרון והתודעה.

על גב הספר נכתב, כי ניתנת לקורא הוותיק הזדמנות לכנס בספרייתו מהדורה מקובצת של כתבי בנימין תמוז, ולקורא הצעיר — ההזדמנות להכיר את אחד הסופרים המעולים והמקוריים. אני ממליצה בחום על היכרות כזו.

עמית אנטר

עורך "עמוד־אחורי": אפי לנדאו

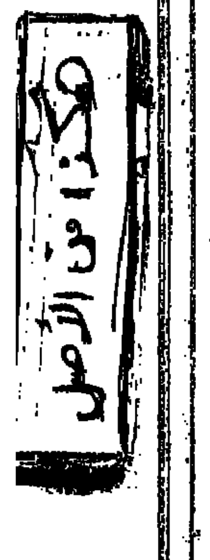

מתאם הפעולות בשטחים

מסוג זה." — אמר גורן. כל זמן שהחקירה מתנהלת הציע גורן שלא לעסוק בזיהוי היורים והבטיח שהחקירה אומנם תתנהל באינטנסיביות ותסתיים בהקדם.

נפצעו תושב וחייל

חייל צה"ל במילואים נפצע אמש קל במהלך הפגנות תלמידים בעזה. ברפיח קיימו מאות תלמידים הפגנות ושם נפצע מורה מקומי מיידוי אבן לעברו. תלמידים מבית הספר „פלוג'ה" בעזה הפגינו אמש ליד בית ספרם, כשהם חוסמים את הכביש ומשליכים לרחוב אבנים ובקבוקי זכוכית. חייל מילואים, שהגיע למקום עם חיילים נוספים לפיזור ההפגנה, נפצע קל סמוך לשעה 9 בבוקר מפגיעת אבן והועבר לקבלת טיפול רפואי. ההפגנה פוזרה כעבור שעה קלה.

שוחררו בערבות

שופט בית־משפט השלום באשקלון, צבי נדיב, החליט אתמול לשחרר בערבות של 10 אלפים שקלים את ארבעת החשודים בירי ברשלנות, ובהריגת תלמידה בבית־הספר דיר־אל־באלח ביום שלישי השבוע. נציג המשטרה מפקח צבי צור, ממשטרת נפת עזה, ביקש כבר מתחילת הדיון אתמול לשחרר שניים מתוך ארבעה בשל חוסר ראיות נגדם. השניים יוסף פישהיימר, בן 32, ושמעון מור יוסף בן 35, ממתיישבי גוש־קטיף, נדרשו על ידי השופט לעמוד לרשות המשטרה כל אימת שיתבקשו לכך לצורך החקירה. דיון ממושך יותר היה לגבי שחרורם של השניים הנותרים: מנחם בית הלחמי, בן 31, שהוא דובר המועצה האזורית חוף עזה וראש מדרשת הדרום בעצמונה, ואבנר שמעוני, מזכיר המועצה האיזורית חוף עזה בגוש קטיף. מפקח צבי צור, ראש צוות החקירה בפרשת מותה של התלמידה מדיר־אל־באלח, טען כי למשטרה ראיות הנבדקות עדיין וביניהן בדיקות מעבדתיות של סימני ידי ובדיקות אחרות. אולם גם חוקר המשטרה אישר כי אין זיהוי של 100 אחוז לגבי החשודים. על פי עדות של תושב המקום, ועל פי שני תרמילים של כדורים שנמצאו ליד בית־הספר, נמצאה אומנם התאמה לקליע שפגע בנערה — אך תוצאות ראשונות מורות שבשלב זה אין קשר בין כלי הירייה, שהיו ברשות החשודים, לבין הקליע. על סמך ראיות אלו ושאלות בא כוח החשודים עו"ד יעקוב בלטמן, אשר ביקש לשחררם, החליט השופט נדיב לעשות כן.

„נראה לי — קבע השופט — כי למרות חומרת העבירה, לא יהיה זה צודק ונכון להמשיך בהארכת מעצרם של החשודים בשלב זה, מה עוד שבא כוח המשטרה הודה, בהגינותו, שהבדיקות המעבדתיות הראשונות אינן מבססות קשר של ממש בין החשודים לבין ביצוע המעשה".

רוזנבלט: לחקור המתפרעים

עם תום הדיון המשפטי באשקלון יצאו עשרות מתיישבי גוש־קטיף מאולם בית המשפט לרחבה שלפניו ופתחו בשירה וריקודים. ראובן רוזנבלט, ראש המועצה האזורית חוף עזה, אמר כי המשטרה והצבא — במקום לחמש את מיידי האבנים ומפירי הסדר, עוצרים בחינם את המתיישבים. עוד אמר כי הוא יציע להקים מסגרת שתגן על מתיישבי גוש קטיף בכבישי הרצועה. באולם בית־המשפט נכח גם ח"כ מיכאל איתן מהליכוד, אשר אמר כי בא להזדהות עם התושבים. לדבריו, כל ערבי הנמצא במקום בו נזרקות אבנים, חייב לדעת כי הוא עלול להיפגע מיריות. „אני חושב שכל ערבי הנמצא ליד מחסום של זורקי אבנים — צפוי לכדור. האבן שלהם מטרתה ברורה — להרוג".

אלוף מרדכי: במקרים קריטיים

אלוף פיקוד הדרום, אלוף יצחק מרדכי, שוחח אתמול אחה"צ עם ראש המועצה האזורית חוף עזה ולדברי ראש המועצה אמר האלוף, שאין הוא מתנגד לשימוש בנשק במקרים קריטיים, כשאנשים נמצאים בסכנת חיים ולצורך הגנה עצמית. הוא אמר כי דבריו שנאמרו במעמד אחר, הוצאו מהקשרם.

נפצע ממטען חבלה

מטען חבלה התפוצץ ביום ג' בלילה במחנה הפליטים אל בריג' ברצועת עזה וצעיר מקומי נפצע, ככל הנראה מהתפוצצות המטען. גורמי ביטחון ברצועה חוקרים אם יש קשר בין פיצוץ המטען, לבין פציעתו של הצעיר.

הגרעון הצטמצם

(סוף מעמוד ראשון)

מאי, הצטמצם הגרעון במאזן המסחרי של ארה"ב ב־1.6 מיליארד דולר, בחודש ספטמבר, והוא עומד עתה על 14.1 מיליארד דולר, לעומת 15.7 מיליארד דולר בחודש אוגוסט.

יצויין כי הירידה ביבוא האמריקני נבעה מצימצום ברכישת מוצרי צריכה. בנוסף לכך חלה גם ירידה בכמות הדלק שיובא לארה"ב בחודש ספטמבר.

שערי המניות בבורסה של ניו־יורק עלו ב־66 נקודות, שעתיים לפני סגירת העסקים ומדד דאו ג'ונס עמד על 1965.16 נקודות.

גידול ביצוא

משרד המסחר פירסם נתונים, לפיהם גדל היצוא של ארה"ב בחודש ספטמבר והגיע ל־20.99 מיליארד דולר, לעומת 20.22 מיליארד דולר באוגוסט. במקביל ירד היבוא מ־35.91 מיליארד דולר באוגוסט ל־35.06 מיליארד דולר בספטמבר.

הגרעון המצטבר במאזן המסחרי הבינלאומי של ארה"ב בתשעת החדשים הראשונים של השנה, הסתכם ב־128.2 מיליארד דולר, לעומת 123.5 מיליארד דולר בתקופה המקבילה אשתקד.

עלה שער הדולר

מייד לאחר פירסום הידיעה על הקטנת הגרעון המסחרי של ארה"ב, עלה שער הדולר בניו־יורק ובמקביל נרשמה עליה ניכרת בשערי המניות בבורסה של פאריס.

פיסגת וושינגטון תימשך שלושה ימים

וושינגטון. — הבית הלבן הודיע ביום ה' כי מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבאצ'וב, יבוא לארה"ב ב־7 בדצמבר לניהול שיחות פיסגה עם הנשיא רייגן, וימריא מארה"ב ב־10 בחודש, בכך הושם קץ לניחושים לגבי אורך ביקורו של גורבאצ'וב בוושינגטון.

"על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רובין רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בנין מגדל העיר, 121-102, טל' 3-233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' סבונר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

הטלפונים ב„טלרד" אינם עונים

מפ"ם תתבע הסברים על הסחר עם צ'ילה

מאת שלמה סלוצקי, כתב „על המשמר"

פירסום הידיעה בדבר חתימת ההסכם בין חברת „טלרד" של חברת העובדים וממשלת צ'ילה בסך 15 מיליון דולר ב„על המשמר" מאתמול, נותרה עדיכה ללא תגובה מטעם המוסדות המוסמכים של ההסתדרות, הוועד הפועל וחברת העובדים.

כבדיקה שערך כתב „על המשמר" מתברר שבוועידה ה־15 של ההסתדרות בנובמבר 1985 נידון נושא הקשרים המסחריים עם משטרים רודניים והתקבלו החלטות ברוח ההתנגדות ליצירת קשרים כלכליים חדשים מסוג זה או להרחבת קשרים קיימים.

נושא הקשרים הכלכליים עם צ'ילה הועלה גם בעבר במליאת הוועד הפועל לפני שנים אחדות על־ידי נציג ר"צ (או של"י) בהסתדרות, ח"כ רן כהן, וכן על ידי נציגי מפ"ם. עדיכה היתה הסכמה שאין מפתחים קשרים חדשים עם צ'ילה או מדינות אחרות שבהן המשטר הוא רודני. העובדה שנציגי „טלרד" הסתירו וניסו למנוע את פירסום זהות המדינה שאיתה חתמו על העיסקה הבינלאומית החשובה ביותר שלהם, נישמעה תמוהה ובלתי מובנת לרבים ומצפים לפניות ממפלגות השמאל לבירור הנושא במוסדות חברת העובדים וההסתדרות.

מפ"ם תתבע הסבר

אריה יפה, המזכיר הבינלאומי של מפ"ם אמר בנושא זה לכתב „על המשמר": „עמדתנו העקרונית מנוגדת לאספקת ציוד כלשהו למשטרים רודניים. אנו ניפעל מיידית לבירור הנושא באמצעות חברינו במוסדות חברת העובדים בהסתדרות".

ח"כ רן כהן, אמר ל„על המשמר" שהוא מתייחס בחומרה רבה לידיעה, „אשר מתקשרת אצלי במידע רב שאני אוסף ושאני עומד להעלות לדיון בוועד הפועל אודות קשרים של חברת העובדים עם דרום־אפריקה ומדינות רודניות אחרות, למרות החלטות מפורשות האוסרות זאת." ח"כ רן כהן הוסיף ואמר: „אני מרגיש באנדרלמוסיה ופשיטת רגל ערכית בחברת העובדים. נראה שהערך היחיד שנותר בה, הוא ערך הרווח."

(סוף מעמוד ראשון)

בודקים: לשם מה נחפרה מינהרה בין ישראל למצרים

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

שלטונות מצרים גילו באחרונה מינהרה שחוברה בין שטח ישראל למצרים באיזור רפיח. כעת בודק צה"ל לשם מה נחפרה המנהרה ומה עבר בתוכה.

קצין הקישור המצרי באיזור רפיח דיווח אתמול לעמיתיו בצה"ל כי בתוך בית מצרי, השוכן סמוך לגבול, נתגלה פתח מינהרה המוליכה לשטח ישראל. עומקה של המערה כ־7 מטרים.

כתבנו הצבאי מעיר כי במנהרות מסוג זה שנחשפו בעבר, הועברו בעיקר כספים, סמים ולעיתים אף כלי־נשק.

סימנים

שכר באוצר לשם קבלת הבהרות ל־הבנות שגובשו בישיבת שלשום בין העובדים להנהלה.

כתבנו מוסיף כי ביומיים ה־אחרונים הגבירו גורמים בכירים ב־ממשלה, במערך ובליכוד, את מעורבותם במשבר ברשות השידור כדי להביא לסיומו של זה.

כינוס האיגוד הארצי

בתוך כך מתכנסת הבוקר הנהלת האיגוד הארצי של עתונאי ישראל כדי לבחון הצעה נוספת לסיום ה־סכסוך אותה יביא כפניה המישנה ליו"ר הועד המנהל של רשות ה־שידור, דוד ארמון. בהנהלת האיגוד הארצי של עיתונאי ישראל המשיכו אתמול והתקבלו הדעות הזהות עם השובתים ברשות השידור והן הצעות נציגי איגודי הקונפדרציה, ועד עובדי „אגד" וגופים פוליטיים שונים.

השר לוי: לסיום השביתה

כתבנו שלמה גלזר מוסיף כי השר דוד לוי ציין אתמול כי הינו שולל את הקריאות הנשמעות ל־פיזור רשות השידור. בדברו במסיבת עיתונאים שערך ב„לרום קלאב הוטל" בטבריה אמר לוי כי הוא תומך בפיתרון בעיות עבודה ב־מסגרת הסדרי ויחסי העבודה ה־מקובלים. הבעיה אינה רק של ה־ממשלה, לא היא פתחה בשביתה ואין זה נכון כי היא מרוצה מהתמשכותה. רשות השידור היא כלי חשוב מאוד בחיינו הדמוקרטיים ויש לסיים את השביתה. ברור גם כי אם חוק רשות השידור אינו עונה על הצרכים יש לתקנו כדי שתהיה כתובת אחת ברורה למי הסמכות ולמי האחריות." אמר לוי.

טמיר: לפתוח דלת

(סוף מעמוד ראשון)

שאש"ף תבע בנושא הוועידה הבין־לאומית.

על הנכונות לקבל את מצרים חזרה לחיק העולם הערבי נאמר, כי הדבר מהווה גם מעין הכרה דה־פקטו בהסכמי קמפ־דייויד ובמדינת ישראל.

לאור מרכיבים אלה וכן לאור הישגיו האחרים של חוסיין — ביניהם הפיוס בין חאפז אסד וסדאם חוסיין — סבורים במשרד החוץ, כי חוסיין יצא מחוזק מן הוועידה כמנהיג ערבי מרכזי, כי הדלתות לתהליך השלום לא נסגרו ומרחב התימרון של חוסיין לא הוצר.

דלת לשלום עם סוריה

„אני חושב, שגם לסוריה, למרות כל מיני דעות, צריך לפתוח דלת לתו"מ מדיני ללא תנאים מוקדמים. זה הרעיון המרכזי בוועידה בינלאומית". אני חושב שגם היא מעדיפה את הפתרון המדיני מאשר את הפתרון המלחמתי" — אמר אמש מנכ"ל משרד החוץ אברהם טמיר בראיון ביומן גלי צה"ל. הדובר הוסיף, כי הדבר חל גם על עיראק, אפילו לפני סוריה, ועל מדינות ערביות אחרות.

טמיר אמר, כי יש לברר על כל אחרות סביב „אסטרטגיית השלום", בעקבות חידוש הקשרים בין מצרים ומדינות ערביות לאחר ועידת רבת עמון.

לא בתרגום האנגלי

רבת עמון. — בתרגום רשמי לאנגלית של החלטות ועידת הפיסגה הערבית לא מופיע הפרק המתייחס אל אש"ף כנציג לגיטימי יחיד של העם הפלשתיני. יאסר ערפאת הגיב על השמטת פיסקה זו, שהופיעה במקור הערבי, באומרו כי זו שערוריה. הוא האשים פקידים זוטרים, כפי הנראה ירדנים, בסילוף מכוון, כדי להימנע מהבלטת העובדה שוועידת הפיסגה הביעה תמיכה באש"ף.

ערפאת: פרק חדש

ראש אש"ף, יאסר ערפאת, אמר אמש ברבת עמון כי בשיחה שניהל עם המלך חוסיין פתח פרק חדש ביחסים בין אש"ף וירדן. ערפאת חזר והדגיש כי „נפתח פרק חדש בין אש"ף לבין ממשלת ירדן למען תיאום חדש, וכדי להביא לפתרון צודק וכולל, לא רק למען העם הפלשתינאי, כי אם גם למען העמים הירדני והפלשתינאי".

(עיר, עיט, עתיים)

לוי אינו מתרגש לקראת כניסתו לתפקיד רה"מ

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

שר־השיכון והבינוי דוד לוי, האמור להחליף בשבוע הבא, בתוקף תפקידו כסגן ראש־הממשלה, את יצחק שמיר כראש הממשלה (מאחר שגם שמיר וגם פרס, ממלא מקומו, ישהו בחו"ל) היה אתמול במצב רוח מרומם, במהלך סיור שקיים במלון „לרום קלאב הוטל" בטבריה. השר דוד לוי אמר: „מילאתי כבר בעבר מספר פעמים את תפקיד ראש־הממשלה ואינני מתרגש מכך. ברור שאקיים התייעצויות ואתעדכן לקראת כניסתי לתפקיד". בהגיבו על ועידת הפיסגה של מדינות ערב בירדן, ציין כי מה שהובהר הוא שאש"ף היה ונשאר בעיני הערבים הנציג היחיד של העם הפלשתיני, ומי שהישלה את עצמו, נוכח עתה לדעת בטעותו.

היועצת החדשה למעמד האשה בלשכת רה"מ, עו"ד אתיה שמחה נכנסה אתמול לתפקידה ונתקבלה ע"י שמיר. (צילום: איסקו/...)

שמיר: יש שטחים שבהם האשה יכולה לתרום יותר מן הגבר

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

„צריך להגדיל את מעורבות הנשים בכל תחומי החיים בישראל ובעיקר בתחומים החברתיים", זאת אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר ליועצת החדשה למעמד האשה אתיה שמחה, שנכנסה אתמול לתפקידה.

ראש הממשלה אמר, כי יש שטחים רבים שבהם האשה יכולה לתרום יותר מן הגבר. הוא לא פירט אך הוסיף, כי יש לפעול למניעת קיפוחה של האשה ולראות באיזו מידה הנשים יכולות לתרום לחברה יותר. כן אמר, כי היה רוצה שהנשים יהיו שותפות יותר בתהליכי הייצור והיצירה. שמיר הזכיר, כי לא מכבר ביקרה אצלו משלחת של נשים עגונות, וזוהי טרגדיה, אמר לשמחה, ויש למצוא דרכים כיצד להקל עליהן.

אתיה שמחה, שמונתה לתפקיד לאחר הפסקת כהונתה של ד"ר ניצה שפירא ליבאי, כבר שימשה כיועצת למעמד האשה ב־84־1983.

המומים ודואבים על מותו הפתאומי של חברנו

מנחם רצון ז"ל

לשעבר חבר כנסת, נציג מפ"ם במועצת עירית פ"ת ומזכיר הסניף

ומשתתפים בצער המשפחה

על מועד ההלוויה נא להתקשר לסניף מפ"ם בפ"ת טל. 03-911866

סניף מפ"ם פתח־תקוה

עם מיכאל יעקובוביץ ומשפחתו

משתתפים באבל על מות

האב

קיבוץ בית־זרע

ערב לזכרו של

אבא קובנר

יערך ביום שני כ"ד בחשון תשמ"ח 16.11.87, בשעה 17.00, בתיאטרון הקאמרי, רח' דיזנגוף 101, תל־אביב.

דברים:

שלמה להט — ראש העיר ת"א־יפו,
ח"כ יצחק ארצי — יו"ר המזכירות של בית התפוצות
מאיר דוידזון — ממפקדת גבעתי בתש"ח
שלום חולבסקי — חבר הנהלת „מורשת" וארגון הפרטיזנים
— פרקי קריאה
— מקהלת הקבה"א בניצוחו של א. ...

„להעמיד לדין את חוקרי השב"כ שעינו אותנו"

שלושה צעירים ערבים, שהיו עצורים בכלא פארעה בגדה, ביקשו אתמול מבג"ץ להוציא צו על תנאי נגד המפקד הצבאי של אזור יהודה ושומרון והנהלת הכלא, שיורה להם לבוא ולנמק מדוע לא יופסקו העינויים בכלא, ומדוע לא יועמדו החוקרים שעינו אותם לדין.

השלושה, בני 18 עד 20 הואשמו בעבירות של השתתפות בהפגנות ובידוי אבנים. בעתירה, שהוגשה באמצעות עו"ד פליציה לנגר, נאמר ששלושת הצעירים הודו בהאשמות רק בשל העינויים שעברו.

בעתירה מפורטות שיטות חקירה והעינויים על פני חמישה דפים. לדברי עו"ד לנגר, השלושה הושארו בלילה בחצר הקרה של הכלא, מנעו מהם אוכל ושינה ואפשרות לעשות צרכים. אחד העותרים אולץ בידי חוקריו לעמוד על כיסא, וידיו הכבולות באזיקים נקשרו לוו בתקרה. החוקרים הוציאו את הכסא, ואז כשהוא תלוי בידיו, חבטו בו במקלות.

העותר השני אומר, שספג מכות חזקות באשכיו והתעלף. החוקרים שפכו עליו מים, וכשהתעורר מעלפונו שבו והיכו בו. העותר השלישי אומר שנכווה בפניו מפגיעת מצית בוער שהחזיק אחד החוקרים בידיו. (עתים)

במקום לדון בסיוע למושבים דנה הוועדה במיסוי הבהאים

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

ועדת הכספים של הכנסת היתה אמורה לדון, אתמול יחד עם שר האוצר, משה נסים, בסיוע למושבים, בתביעה להצמדת השקל לדולר ובלחצים לפיחות השקל. בסופו של דבר דנה הוועדה במשך שלוש שעות רק בפטור ממס לקהילה הבהאית.

היו אלה שלוש שעות רצופות גידופים וצעקות והיו"ר אברהם שפירא נטש את החדר לעשר דקות, כדי להירגע מהתפרצות קשה בעקבות דברים שאמר ח"כ יאיר צבן.

בתחילת הישיבה העלה שפירא את עניין הפטור שמעניקים לקהילה הבהאית לבניית פרויקט גדול בחיפה. שפירא קבל על אפלייה לגבי מוסדות דתיים אחרים. לאחר שעתיים של דיון, ביקש ח"כ צבן את רשות הדיבור, והתלונן על כך שבמקום לדון בנושאים חשובים עם שר האוצר, מבזבזים שלוש שעות בדיון שהיה צריך להסתיים תוך כמה דקות. „דיונים מלווים גידופים גורמים לבזו ציבורי כלפי הוועדה" אמר צבן. שפירא נפגע קשות, וקרא בקול שרק מפני שדנים בעניין דתי, אומרים שזה בזבוז זמן. „לא עלינו דמוקרטיה שכזו" אמר היו"ר.

ה„עבודה" מברכת על החלטת הפסגה הערבית

מאת כתבנו לענייני מפלגות

מפלגת העבודה בירכה אתמול על החלטת הפסגה הערבית לאפשר חידוש יחסים של מדינות ערב עם מצרים — דבר המוכיח שרעיון השלום הולך ונקלט בעולם הערבי.

לדברי צוות התגובות של מפלגת העבודה, מדיניות שמיר של „שב ואל תעשה" סותרת את מה שקורה היום בעולם הערבי ובעולם בכלל, ופונה אל שמיר לשקול מחדש את מדיניותו.

אחריכם!

לונדון. — גיבורים אינם מתאימים יותר מאחרים למילוי עמדות פיקוד בכירות — למסקנה זו מגיע היסטוריון צבאי בריטי במחקר חדש, שבו הוא מנתח את התנהגותם של גנרלים במלחמות שפקדו את העולם בימי קדם ובעידן המודרני.

הנהגה הירואית, המעוררת התלהבות בקרב ההיסטוריונים, מסוכנת למדי, כותב ג'ון קיגן בספרו „מסכת הפיקוד".

הוא מנתח טיפוס של „אנטי גיבור", הדוכס מוולינגטון, שנלחם נגד נפוליאון בווטרלו ב־1815. הדוכס עמד במרכז העניינים, אך הסתפק בהנהגה והשאיר לחיילים שבהם ראה בריונים מאומנים כהלכה, את תפקידי הלחימה.

כדוגמא של מפקד מודרני „בלתי הירואי" מציג קיגן את יוליסס גראנט, שפיקד על צבאות הצפון והוביל אותם לניצחון הסופי במלחמת האזרחים האמריקנית.

גראנט היה אמיץ, אך בדרך כלל הוא נמנע מלהיכנס לשדה מערכה, שבו השתוללה אש הקרב הקטלנית. הוא היה אדם צנוע, לבוש בפשטות, ולא אהב מנהגים צבאיים. מראה הפצועים גרם לו סבל, ודם גרם לו לבחילה. הוא הפעיל ללא מעצורים אמצעים טכנולוגיים וכלכליים במלחמתו נגד הדרום. (ע"ר)

ננעל הכנס הבי"ל ל„תקשורת יהודית"

הכנס הבינלאומי השני לתקשורת יהודית, שננעל אתמול בירושלים, קרא להשוות את מעמדם ותנאיהם של העיתונאים ברדיו ובטלוויזיה לאלה הנהוגים בעיתונות הכתובה.

הכנס קרא להסתדרות הציונית להקים בירושלים את מרכז לתקשורת יהודית, המאשרת את התקשורת היהודית, הכתובה והאלקטרונית, כן נקראה ההסתדרות הציונית לעודד ... שיאפשרו הקמת רשת טלוויזיה יהודית.

אגד התנועה של המדינה

13 משפחות גרות בקיבוץ חֲנַתוֹן, יש להן קו של אגד.

אם לא שמעת עד היום על קיבוץ חנתון, אין זה פלא. הישוב הוקם לפני שלוש שנים בגליל התחתון ומתגוררות בו 13 משפחות.

קו 16 של אגד מגיע למקום ומשרת אותן. לא פעם האוטובוס מוביל נוסע אחד ויחיד. אבל קיבוץ חנתון אינו מנותק, וכמוהו 382 ישובים זעירים בכל רחבי הארץ ובכל חלקיה.

אגד מאפשר את קיומם, בהיותו הקשר בינם לבין המרכז. זוהי ההשקעה של אגד בפיתוח הארץ, השקעה כבדה אבל חיונית.

אם בכל זאת תרצה להגיע ביום מן הימים לקיבוץ חנתון, יש מי שיקח אותך. אגד.

האם חשבת פעם שאגד הוא חלק בלתי נפרד ממפת ההתיישבות החדשה בישראל?

מוסף□שבת

עורכת: עדה סער   עריכה: תמר משמר   עיצוב גראפי: רחל רביר

עבדאללה אל-עתר, אב שכול: היא היתה היחידה ששמעה ודיברה בין ילדיו

טעות בכתובה

יומיים אחרי אינתיסאר אל-עתר, דיר-אל-באלח מחכה לשמוע מה יש לחוק לומר. הצדק הישראלי לא זוכה כאן לפופולריות גבוהה. בצהריים מתברר גם למה

ירון זליג

צילומים: קלאודיו נוטקיאביץ'

אינתיסאר אל-עתר הייתה טעות בכתובה. ברצועת עזה אומרים שלכל אחד הגורל משוח על המצח ושלאלוהים יש עיניים לקרוא מה כתוב שם, ובכל זאת טעות בכתובה. הקליע פגע בה בין החומות שהופכות את ביה"ס סכינה בינת אל חוסיין למצודה הפדגוגית של בנות דיר-אל-באלח. בצד השני של החומה עובר, בשני נתיבים עם עץ באמצע, הציר עזה — דיר-אל-באלח והלאה לחבל קטיף. בין החומות, ברחבה החולית מתחת למגדל המים הישן, התכוננו 840 תלמידות לשיעור הראשון.

ברגע הראשון חשבו שם שאינתיסאר נפלה כי איבדה את ההכרה. אחר-כך ראו גם את הדימום והבינו. בחוץ הייתה הפגנה, בפנים שילמה אינתיסאר את המחיר. המשטרה חוקרת. אלוף הפיקוד הבטיח לא לטייח ועל הקיר ליד השער ישנם חמישה חורים קטנים מסומנים באדום.

ישראל תשכח את אינתיסאר, גם הרצועה. אחרי שתמונות שלה בכמה הפגנות, תשכח אותה. ילדה בת 17 שפינטזה על לימודי ספרות בקאהיר. ילדה יותר, ילדה פחות, כמה זה בחיים הבוהים האלו קורים.

יומיים אחרי, דיר-אל-באלח, שבע וחצי בבוקר. חיילים מסתובבים על רצועות החול שנקראות כאן רחובות. בית-ספר אין. לא אתמול, לא היום, לא מחר. תגובה מיכנית של המערכת. סימטאות לחוצות בין אילתורים ומניים לקורת-גג, פתרון זמני ששוכר את גבולות הזמן מבלי לזוז לשום מקום. תקרית מקומית בין אזרחים לאזרחים, אמרו השבוע במערכת הביטחון, לא משהו שמפר את השקט.

מתחת לידיעות אוהל 12 צה"לי ישן בכניסה לביתה של משפחת אל-עתר, השקט כבר הופר. עבדאללה, אביה של אינתיסאר, יושב מול הכניסה, מוצץ סיגריה, תוקע עיניים לריצפה ורועד. אף אחד לא ניגש אליו. מסביב יושבים בני משפחה ומבקרים. אף לא אישה אחת. הגברים והילדים מביטים על עבדאללה, לא רוצים להתקרב. 35 שנה בדיר-אל-באלח — קודם לכן [illegible] "תשאירו את האיש לבד," הם דוממים. גבר בן 45 שלפנים עבד כנהג. אחר-כך באו בעיות בריאות והשאירו אותו בבית עם אשה ועשרה ילדים, שלושה בנים, שבע בנות. כולם אילמים. חירשים. אינתיסאר הייתה היחידה שדיברה ושמעה. עכשיו גם זה לא. הלוויה הייתה באחת עשרה בלילה.

פלשתין — רק בשנת הלימודים

ב מונחים מקומיים, משפחת אל עזיזות הוא הדבר הקרוב ביותר למונרכיה: משפחה חזקה שחמולה שלה מנתבת את דיר-אל-באלח מאתיים שנה אחורה, פלוס מינוס. שליטים באו, רובם גם הלכו, משפחת אל עזיזה מעבירה את המכתרות מאב לבן. לרגלי תמונת ענק של אביו, בקומה השנייה של בניין העירייה, משפשף סמיר, גבר בגיל העמידה לבוש אירופאית ככל שניתן, אופטימיות וזהירה. בין השורות מבצבצת חליצה. שילדים יפסיקו למות בדיר-אל-באלח כשבתי הספר יועברו מהרחוב הראשי לסימטאות הפנימיות.

ויצמן: הסכם השלום קיבל משנה תוקף עם חזרת מצרים למעמדה בעולם הערבי

מאת דורית גפן כתבת "על המשמר"

יש לפעמים מצבים שהבשילו, ודרושה רק מנהיגות אמיצה ונבונה שתקטוף את הפרי — אמר אתמול השר עזר ויצמן, בבית ברל שפתח את יום העיון השני לציון עשור לביקור סאדאת בירושלים.

השר ויצמן התייחס לקשיים המיוחדים של המלך חוסיין, וגילה הבנה לצורך שלו במטריה בינ"ל רחבה למו"מ עם ישראל. "השלום מונח לו, ומחכה שירימו אותו. הסכם השלום שנחתם לפני עשר שנים הינו חשוב ביותר וקיבל משנה תוקף אתמול כאשר מצרים חזרה למעמדה בעולם הערבי", אמר.

ויצמן מתח ביקורת על אלה ב-ישראל, הרוצים מצד אחר, שבריה"מ תפתח את שעריה ליציאת יהודים ו-תחדש את יחסיה עם ישראל, אך אינם מוכנים לשיתופה בתהליך ה-שלום ובוועידה.

בתשובה לשאלה אמר ויצמן, כי אם ערפאת יכיר בהחלטות 242 ו-338, יכיר במדינת ישראל ויכריז על הפסקת אש, הוא יהיה מוכן לדבר איתו, ואף ימליץ על כך לממשלה.

שגריר מצרים בישראל מוחמד ב-סיוני, הדגיש פעמים אחרות בדבריו, כי חוזה השלום בין מצרים וישראל לא נועד להיות שלום נפרד בין שתי המדינות אלא רק צעד ראשון ל-קראת הסדר שלום כולל.

באשר ליחסים בין שתי המדינות אמר השגריר המצרי, כי פתרון ה-בעיה הפלשתינית הוא הדרך היחידה להגיע ללבם של המצרים. "לא ניתן להשיג שלום כולל, בהעדר פתרון צודק לבעיה הפלשתינית", אמר.

על מריניותו של הנשיא מובארק אמר בסיוני, כי הוא מנהל אסטרטגיה של שלום. לדבריו, פגישות הפסגה בין מובארק לפרס, בעיקר זו באלכס-נדריה, היו ציון דרך להמשך תהליך השלום לאחר ששניהם הסכימו כהם על קו ועידה הבינלאומית.

חנא סניורה אמר, כי הפלשתינים מוכנים להכיר בישראל ובהחלטות האו"ם 338 ו-242 ולהסתייג מן הטרור, אך ישראל צריכה בתמורה להכיר בזכות ההגדרה העצמית של-הם, ובזכותם למדינה עצמאית.

את הדיון הנחה הח"כ אהרן הראל ועבר אל דראושה.

אחרי הצהריים עסק הסימפוזיון בעמדותיהן של ארה"ב, ברה"מ ו-מדינות אירופה.

הכנס אורגן על-ידי המרכז הבינלאומי לשלום, מכללת בית ברל, והמכון ללימודים ערביים בגבעת חביבה.

בני בגין תלה את דבריו נגד מדינה פלשתינית באילן גדול — יעקב חזן

מאת שלמה סלוצקי כתב "על המשמר"

לא פחות מחמש פעמים ציטט ד"ר בניימין זאב בגין את דבריו של יעקב חזן נגד מדינה פלשתינית, בהרצאה שנשא אמש בפני כ-80 מאזינים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב.

המשפט "מדינה פלשתינית תהווה פצצת זמן נגד ישראל" שהכתיב יעקב חזן למראיינו בכתבה שפורסמה ערב יום הכיפורים השנה, חזר על עצמו בהרצאה, אשר בה בגין הבן תקף את הגישה ה"מוסרנית" המסוכנת לטענתו של השמאל הישראלי ואת הצהרות הטראנספר הלא אחראיות" והודיע כי האוטונומיה היא הפתרון היחיד לבעיית הסכסוך באזורנו.

כנגד גישתו התבוסתנית של השמאל ציטט בגין את דברי ז'בוטינסקי לגבי זכותנו על הארץ: "זכותנו על הארץ היא מוסרית לפי כל קנה-מידה אפשרי, הוגנת מבחינת התושבים הערבים היושבים כאן, צודקת ונכונה מבחינה ציונית".

בני בגין רואה בבעייה הדימוגראפית בעיה שאינה ניתנת לפתרון על-ידי פשרה טריטוריאלית. "אפילו מפלגת העבודה, התומכת בגישה [illegible] כוללת בשטחה של ישראל שלא יוחזר אזורים בהם יושבים 800 אלף מתוך מיליון ו-300 אלף ערבים החיים ביהודה, שומרון ועזה. כל ההבדל בינינו הוא בחצי מיליון ערבים. ומכאן, יש להתמודד עם הבעייה הדימוגראפית בדרכים אחרות".

בגין השתמט מלתת תשובה ישירה לשאלות על מועמדותו לכנסת בבחירות, בטענה שיש לו תוכניות מחקר בתחום התמחותו עד סוף 1988.

על פרשיות השב"כ למיניהן אמר הנצר, "זה בלתי אנושי ומוסרי לתבוע מהממשלה לכפות את ידי אלה המסכנים את חייהם למעננו. בכל מדינה מתוקנת, שמירת הסדר הבטחוני והבטחון הן עקרון, הגורמת לפעמים לפגיעה באנשים, ובעיקר כאלה השואפים לסכל את הסדר. חובתנו היא לסכל את מזימותיהם — גם אם לפעמים פוגעים באנשים. בכל מקרה לא צריך לשכוח שהעומדים מולנו הם רוצחים שפלים. אך חריגות יש לעקור על ידי ענישה".

שלוש המכוניות הראשונות של "מיצובישי" הגיעו לאילת

מאת בצלאל רובין כתבנו באילת

בפעם הראשונה אחרי שנים רבות נפרץ החרם היפני על ישראל וקונצרן הענק "מיצובישי" החליט לשווק מכוניות לישראל. החלטת של הקונצרן היפני נעשתה לאחר מגעים ממושכים בין נציגי חברת "כל מוביל" הישראלית לנציגים היפניים של הקונצרן, בתיווך חברת "מרצדס" הגרמנית.

ב-31 באוגוסט נחתם במשרדי חברת "מיצובישי" בפרנקפורט הסכם רשמי בדבר שיווק ישיר של מכוניות הקונצרן מיפן לאילת. תוכן ההסכם הועבר על-ידי השגריר לידיעת שגרירות ישראל בטוקיו.

פרטים על כך מסר אתמול באילת משה נגל, מנהל השיווק של חברת "כל מוביל".

בארץ מבקרת עתה משלחת יפנית, לדיונים על הרחבת הסחר בין יפן לישראל. ראש המשלחת הוא נהאצורו הנאמורה, נשיא הפדרציה של הארגונים הכלכליים של יפן.

לנמל אילת הגיעו אתמול מיפן באניה "מאריני" שלושת המכוניות הראשונות של מכונית "מיצובישי" שהן אכ-טיפוס לצורך קבלת אישור תקינה ממשרד התחבורה. מחודש אפריל יחל יבוא מסחרי שוטף.

נהאצורו הנאמורה (צילום: יפ"א)

חברת "כל מוביל" (יבואני מרצדס) תייבא לארץ ארבעה דגמים של מכוניות נוסעים 1300, 1500, 1600 ו-1800 סמ"ק, עם גיר ידני, אוטומטי, הגה כוח, ומזגנים מקוריים. קונצרן מיצובישי הוא אחד הענקים בעולם, ומלבד מכוניות הוא מייצר אוניות, מטוסים, מכשירי רכבות, מקלטי טלוויזיה, מצלמות ועוד.

דשנים וחומרים כימיים בע"מ

חקלאי

מיום א' 15.11.87

★ הספקת **אמון חנקתי** בהרכב חורפי

18% חנקן

★ **אוריאה** במבצע

10% הנחה — מהמחיר היציג עד להודעה חדשה

פרטים במפעלינו ואצל המשווקים

לבירורים והזמנות: טל. 04-468253, 468261, 468308

לשירותך תמיד

דשנים וחומרים כימיים בע"מ

ת.ד. 1428, חיפה 31013

אש"ף ילחץ על רק"ח לשתף פעולה עם "המתקדמת"

מאת שלמה גלזר, כתב "על המשמר"

אש"ף מקים ועדה המשותפת למרבית הפלגים החברים בארגון, שתפקידה ללחוץ על רק"ח שתשתף פעולה עם הכוחות הערבים הפטריוטיים בישראל, ובעיקר עם התנועה המתקדמת לשלום".

ידיעה זאת מביא היום השבועון "אל סנארה" מנצרת, מפי כתבו שהיה בוועידת המדינות הערביות ברבת-עמון שננעלה השבוע. הכתב מוסר עוד, כי הוועדה תכלול את מוחמד דרוויש, סולימאן נג'אב ומחמוד עבאס וכן את נציגי החזית העממית והחזית הדמוקרטית לשחרור פלשתין.

עוד מוסר הכתב, כי לאחרונה החלו מגעים בין גורם בכיר ברק"ח לאנשי התנועה המתקדמת לשלום. שתי המפלגות הללו מסוכסכות ביניהם זה זמן רב במאבק על השליטה ברחוב הערבי.

חיילת מקושטת — עניין של גיל

קצינת חיל ראשית, תת-אלוף תרזה אלמוג, הודיעה אתמול, כי עוצבו מדים חדשים לחיילות, וביום א' הקרוב הם יוצגו לפני פורום קצינות חח"ן, להחלטה.

הוקמו כמה ועדות, שיעסקו בלבוש החיילות והקצינות. תת אלוף אלמוג אינה שבעת רצון מהלבוש של החיילות, העטות טבעות וקישוטים אחרים. יחד עם זה הטעימה, כי הוועדות תתחשבנה בחידושי הלבוש בחברה, אך לא יותר ללבוש מיני. לנשים מבוגרות יותר, המשרתות בצבא הקבע, תקבע הוועדה היתרים נוספים בלבוש ובקישוט.

ראש עיריית חדרה: אינני יכול למנוע הריסת בתים

מאת ניצה רימון כתבת "על המשמר"

יחיאל כהנא, ראש עיריית חדרה, הביע את צערו העמוק על הריסת בית גולדנברג. כהנא מסר, כי לפני זמן רב ביקש את המשפחה לתקן את המבנה, למרות שלא נכלל בין 18 האתרים שאושרו לשימור להנצחה.

משפחת גולדנברג היתה ממייסדי חדרה. ראש העירייה הגיש למשפחה תוכנית מפורטת להשארת הבית על כנו ללא פגיעה בזכויות ובערך הנכס. המשפחה לא נענתה לבקשת הציבור. כיניהן גם פנייתה של חברת-הכנסת ערנה סולודר, ומכרה אותו.

יעוד הנכס לפי תוכנית בניין-עיר מאושרת, הוא מרכז עסקים עירוני. ראש העירייה מסר, כי אין לו כל אפשרות וסמכות למנוע הריסת מבנים.

פרס ע"ש אמיל גרינצווייג לשופט לשעבר, צבי ברנזון

הנהלת האגודה לזכויות האזרח בישראל החליטה, על פי המלצת ועדה מטעמה, שחבריה הם השופט חיים כהן, יו"ר, עו"ד מיכאל י' כרגר, פרו' רות גביזון ופרופ' יצחק זמיר, לבחור בשופט לשעבר צבי ברנזון כחתן פרס זכויות האדם ע"ש אמיל גרינצווייג ז"ל ל-1987, הבחירה היא בזכות תרומתו כשופט בית המשפט העליון, במשך חצי יובל שנים, לקידומן של זכויות היסוד וחירויות הפרט בארצנו, במיוחד בתחום המשפט המינהלי.

הפרס יוענק, כבכל שנה, בעצרת לציון יום זכויות האדם הבינלאומי, ב-10 בדצמבר, בה גם ירצה פרופסור יהושע אריאלי על מגילת העצמאות בפרספקטיבה של 40 שנה. העצרת תתקיים במוסד ון-ליר ירושלים בשעה 8 בערב.

שערי מטבע-חוץ בנק הפועלים — 13.11.87

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל המטבעות	1	—	—	1.6889	1.7099	1.6988
דולר אמריקני	1	1.53	1.60	1.5603	1.5797	1.5699
מרק גרמני	1	0.91	0.95	0.9264	0.9380	0.9309
לירה סטרלינג	1	2.71	2.84	2.7586	2.7930	2.7752
פרנק צרפתי	1	0.26	0.28	0.2729	0.2763	0.2743
ין יפני	100	1.13	1.18	1.1468	1.1611	1.1565
גילדן הולנדי	1	0.81	0.85	0.8238	0.8341	0.8279
פרנק שווייצרי	1	1.11	1.16	1.1292	1.1432	1.1351
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2563	0.2595	0.2580
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2400	0.2430	0.2414
כתר דני	1	0.37	0.39	0.3759	0.3806	0.3787
מרק פיני	1	1.16	1.22	1.1840	1.1988	1.1913
דולר קנדי	1	1.03	1.10	1.0645	1.0778	1.0711
דולר אוסטרלי	1	0.47	0.80	0.7892	0.7990	0.7932
ראנד דר' אפריקני	1	0.43	0.46	0.4433	0.4488	0.4454
פרנק בלגי	10	1.29	1.35	1.3159	1.3323	1.3240
שילינג אוסטרי	10	1.23	1.31	1.2583	1.2739	1.2646
לירה איטלקית	1,000	3	3	3	3	3

בוגרי המפעל להכשרת ילדי ישראל

לרגל יובל 45 שנה למפעל

אנו מבקשים לעדכן את רשימת בוגרי המפעל בכל שנות קיומו, מאז הוקם בתש"ג (1943) ע"י הגברת רחה פריאר ז"ל.

כל בוגר של המפעל בבתי ילדים, קיבוצים, מעונות שונים, או כפר ילדים, מתבקש לפנות לטלפון 02-663151/2 אל בלחה או יוסי, או בכתב אל ת.ד. 8350 ירושלים מיקוד 93108 למסירת פרטים, על מנת שנוכל לכלול אותו ברשימת הבוגרים ולהזמינו לארועים.

טעות בכתובת

כאמור, זווית־ראייה מהקומה השנייה. חדר רחב עם טלפון להצנים ארום, כורסאות עור לאורחים ו„שוויש" עם כובע צמר שמכניס שתייה קרה. אל עזייזה לא מדבר על פוליטיקה גבוהה. מצמצם את עצמו לדיר־אל־באלח ולמחנה הפליטים שצמוד אליה בשוליים. כשהוא מדבר על אופטימיות הוא מסתמך על קשרים אישיים במקומות הנכונים. „היה אצלי איציק... מפקד הדרום, דיברנו על מה שקרה. הוא עשה לי טובה וקיבלנו אותה לקבורה באותו היום. גם עמי נג'ר, ממלא מקום ראש המינהל האזרחי, היה אצלי. עשינו תוכנית לטפל בבעיות. הוא גם הלך למשפחה ואמר להם את אותו הדבר."

ברחוב אומרים שאל עזייזה הוא ראש־עיר שדואג לשכנים במחנה הפליטים אולי יותר מכל ראש־עיר אחר ברצועה. תחושה אישית אומרת שבעצם אל עזייזה צריך את המחנה שמתפוצץ מאוכלוסין כמו חור בראש. „הרבה אנחנו לא יכולים לעשות שם. אין אדמות אז אי־אפשר לפרוץ דרכים. אין כסף אז אי־אפשר לפתח. אז לא עשינו כמעט כלום. אמרתי את זה גם לשר הביטחון. אמרו לי שמטפלים בזה." עד שיטפלו מצביעים הנתונים על אלף איש במחנה של 1000 דונם — ו־16 אלף תושבים בעיר שחיה על 5000 דונם. מרפאה אחת בעיר מטעם הממשל ומרפאה אחת במחנה — תרומתה של אונר"א. 14 בתי־ספר שמלמדים בשתי משמרות, נכון רק לימים שבתי הספר פתוחים.

אל עזייזה טוען שהאהבה הזו לפלשתין חשודה בעיניו כשהיא מתחילה בסמיכות זמנים מפתיעה ללוח הזמנים של מערכת החינוך. „למה הם לא עושים בעיות בחופשת הקייץ? הם מכירים את פלשתין רק בספטמבר. הם לא רוצים ללמוד, והמורים לא אומרים להם כלום, כי הם מפחדים שיקראו להם „משתפי פעולה". בדיר־אל־באלח היה תמיד שקט. אם בית הספר לא יהיה על־יד הכביש לא יהיו בעיות. פלשתין תמיד תהיה, אבל רק בימי זיכרון או יום האדמה. לא בכל יום. יש הבדל בין התושבים בעיר לאלה במחנות. אנחנו גרים טוב, אין בעיות..."

חומר הראיות הוא קלוש

משפחת אל־עתר לא מאמינה בצדק הישראלי. „אתה תראה, שבתוך שלושה ימים אלה שירו יהיו בבית. הם אומרים: 'תפשנו אותו ושמנו אותו בבית הסוהר', אבל זה לא אמיתי. זה הכל בשביל התדמית." לנציג שממנה משפחת אל־עתר עבור הראיון אין שם פרטי. לא בשבילנו. לך תדע מה אולי ירצה ממנו הממשל אחר־כך. הגירסה שלו היא שהאבנים על הכביש באו אחרי היריות. לא על זה הוא רוצה לדבר. התוצאות משנות הרבה יותר.

„...במקרה הזה לא נמצא את הצדק. כל יום נהרגים כאן אנשים... גם אלה שעדיין לא שונאים את הישראלים, ישנאו אותם אם זה יימשך..."

„תגיד לי, באיזו מדינה יש חוק שמותר לאורחים ככה להוציא אקדחים ולירות. היא הייתה בחורה שקטה שצחקה המון. שנה אחרונה בבית הספר. אומרים לנו שאנחנו אורחים שווים בפני החוק אבל הישראלים מעדיפים את העם שלהם. אותי רק יתפשו עם סכין — יכניסו אותי לשישה חודשים, אפילו אם זה סכין לקילוף תפוחים. מי שהרג אותה, מגיע לו עונש־מוות. זה נקרא אצלנו צדק. אבל במקרה הזה לא נמצא את הצדק. כל יום נהרגים כאן אנשים. זה ייצור מהפכה. גם אלה שעוד לא שונאים את הישראלים, ישנאו אותם אם זה יימשך. אתה תראה שבתוך שלושה ימים אלו שירו יהיו בבית..."

ארבע שעות מאוחר יותר, מורה בית־משפט השלום באשקלון על שחרורם בערבות של ארבעת תושבי גוש קטיף שנעצרו בעקבות התקרית. הדיון נמשך שעתיים. בסופו מתקבלים הארבעה בחזית הבניין בשירה וריקודים. חומר הראיות הוא קלוש — קובע השופט צבי נדיב. בו בזמן נפגע חייל צה"ל מיידוי אבנים ליד בית הספר פלוג'יה מצפון לעזה. ברפיח חוטף מורה מקומי אבן בפרצוף, שעה שפעילים פלשתינים פורצים לבית הספר כדי לגייס תומכים להפגנה מקומית. חוץ מזה הכל בסדר. עזה תמשיך לשלוח עבודה פלשתינית לתל־אביב.

ילדי גדיד — מעבר לשער

שיש גם השערה שבעצם מי שירה באינתיסאר אלה ערבים שרצו לעורר פרובוקציות. „אבל זו רק שמועה. נחכה לבריקה הבליסטית", היא חוזרת לקרקע מוצקה. אריאל חוזר ומדבר על מה שקרה: „זה תמיד יוצא מבתי הספר. מי שעובד ומתפרנס לא עושה בעיות. צריך פשוט מערכת בקרה ופיקוח שבתי הספר לומדים ומלמדים ולא מסיתים. שילמדו ויתפתחו ויהיה אפשר לחיות יחד."

המושב, 35 משפחות, שומם. מאתיים מטר משם מחכה השער שמתחיל ונגמר בגדר ביטחון. לא תמונה אחרת מכל התנחלות. האופטימיות בתוך גדיד מלמדת, אולי, שלפעמים לחיות מאחורי גדר זה עניין של בחירה.

גדיד: חיים מאחורי הגדר

בכניסה למושב גדיד, חבל קטיף, מוציא מילואימניק משועמם את הראשם הבוטיקה ואומר שאין טעם להיכנס כי כולם בבית המשפט באשקלון להביע הזדהות, ושימימלא האירוע כבר נגמר. גם איי.פי. כבר היו והלכו. מושב בן חמש שמגדל פירות וירקות. מנסה לצאת ממשבר כלכלי. הסיכויים לכך טובים.

אריאל פורת: „זה מקרה מצער. כדרך כלל יש לנו כאן הדדיות וקשר שמתעלה מעל לבעיות פוליטיות. האנשים כאן לא מתעסקים בפוליטיקה אלא מתפרנסים. גם יהודים, גם ערבים. המקרה הזה היה ממש סכנת חיים. תלמידות בהסטריה והאוטו נלכד. יש סכנת־מוות וזה לגיטימי לירות באוויר.

„לא חשבנו לרגע שתהיה פציעה ומוות. האנשים כאן נשארו המומים. האווירה כאן קשה. אני מכבד את המעצר בהתחלה, כי זה מיקרה מוות, אבל אני לא מצדד בזה שימשיכו לשבת במעצר. אני בעד חקירה, אבל הבן־אדם יכול לחזור הביתה. הרי יודעים איפה הוא גר אם יצטרכו אותו.

„הבן־אדם הרי לא ביצע רצח. הוא בן־אדם פעיל בחברה. הנסיעה שלהם הייתה לצורך סידורים להקמת בית־כנסת כאן, כך שאפשר לומר שהוא היה בנסיעה ציבורית. אנחנו עומדים לרשות המשפחה במאה אחוזים, אבל זה קשה למשפחה שעוצרים את הבחור. יש משפחות שלוקחות את זה קשה..."

אחר־כך נכנסת לשיחה המוקלטת שאומרת,

ההפגנה — גירסה מקומית

ההפגנה החלה כמה דקות אחרי שבע. חוסר שביעות רצון של תלמידי בית הספר מנפולטי על כוונת משרד החינוך לסגור את בית־הספר ולפזר את התלמידים בשלושה בתי־ספר אחרים. תלמידי מנפולטי עולים בסימטה שמובילה לכביש הראשי, עוברים על־פני בית הספר לבנות. „סכינה בינת אל־חוסייני" קוראים לבנות להצטרף. מספר בנות משנות כיוון וזורמות לכיוון הכביש הראשי. בפינת הסימטה עומד הינדי אבו־עווימר ליד הבית ומתכנן לעבור את הכביש למשתלה שלו. התלמידים חוסמים את הכביש. הינדי אבו־עווימר רואה את הטנדר המחולל נעצרת במחסום ומריח שלקשישים כמות מוסו... ברגע הזה להתקפל לתוך הבית. מאוחר יותר, אחרי היריות, יספרו לו על אינתיסאר אל־עתר.

על מה שאירע בין לבין, על מספר היריות, על זוויות הירי ועל תוצאות בליסטיות — יצטרך החוק למצוא תשובה ולהוכיחה בבית־משפט.

בחוץ הייתה הפגנה. בפנים שילמה אינתיסאר את המחיר. המשטרה חוקרת. אלוף הפיקוד הבטיח לא לטייח

הינדי אבו־עווימר: ראה סובל בחולה [illegible]

המהגרים

רעיון ה„טרנספר" הוא דוגמא קלאסית להתעלמות מן הבעיה האמיתית והתרכזות במושג ■ יש להבדיל בין הגירה פוליטית לבין הגירה מתוך אינטרס קיומי ■ יורם נמרוד: בפועל אין הבדל בין השמאל לימין: צד אחד רוצה ישראל ריקה מערבים, צד אחר חושש מרעיון שיקומם ■ מירון בנבנישתי: שיעור ההגירה תלוי במצב הכלכלי

אלישבע אילן

ברברה טוכמן, בסיפרה „מצעד האיוולת", מאבחנת תופעה חוזרת ונשנית של ממשלות הנוקטות מדיניות העומדת בניגוד לאינטרסים של עצמן. לבעיית הפלשתינים היא אומנם לא מתייחסת, אך ממשלות ישראל בראשות השמאל, הימין או שילובם המסורס לצרכי הישרדות, יכולות לצעוד בביטחה בין דפי סיפרה; צעידה נטולת כבוד.

בעיות ערביי השטחים, בכלל, ומחנות הפליטים, בפרט, איננה פיקציה או עניין בלעדי לתעמולה אנטי־ציונית — אך הטיפול בה לקוי מן היסוד. מגמת ההדחקה, ההתעלמות, מבטיחה רק דבר אחד — בומרנג. פתרונות אלטרנטיביים נרשמו בדפי פרוטוקולים מצהיבים, התגבשו לוועדות, להצעות לסדר, לדיונים, אך לא העלו פתרון ממשי. רק מילים והרבה רטוריקה: „מאזן דמוגרפי שלילי"; „צריך ליזום הגירה של ערבים החוצה"; „צריך למגר אותם"; „20 אלף דולר, נסגור עניין"; „טרנספר".

זה האחרון, הוא דוגמא קלאסית: בוחרים מושג עם קונוטציות מסמרות־שיער, משיגים אירוע תקשורתי כשעצם העניין נשכח, דנים במושג. הבעיה הממשית הופכת עניין להבחנות טרמינולוגיות, לסימבוליקה, והערבי, הפליט, עדיין יושב לו במחנה, עני, זנות, זר, צובר מרירות. מה איכפת לו אם קוראים לזה הגירה או טרנספר וולנטרי. הבטחתם 20 אלף?

אני קונה... תפאדאל, אומרים לו תלך, תלך, כמה שיותר מהר. כספים מצטערים אין. אפשר לחלק את ההגירה הפלשתינית ב־20 השנים האחרונות לפי תקופות:

א. ההגירה הקטסטרופלית, מ־67' ועד שנת 70'.

ב. ההגירה השנייה, — תחילתה בראשית שנות השבעים ומאפייניה קלאסיים גרידא: כשטוב יותר בחוץ — מהגרים. כשטוב יותר כאן — נשארים או חוזרים. אין כאן עניין פוליטי או מדיני, אין קשר מחייב בין הכיבוש להגירה. האינטרס הפרטי, הקיומי הוא הקריטריון המרכזי.

מאז 1976 ועד 1980 היגרו מרצועת עזה 80 אלף מהגרים ומהגדה המערבית 120 אלף מהגרים. בשנים 1983־84 — בעקבות מלחמת לבנון, משבר מחירי הנפט והרעת המצב הכלכלי במדינות ערב, בעיקר בירדן ובמדינות המפרץ — נפסקה ההגירה כמעט לחלוטין. האיזון הדמוגרפי הופר לפי שעה לטובת הערבים, הכותרות בעיתונים לא אחרו להגיע.

פנינו אל ד"ר יורם נמרוד, היסטוריון ומרצה באוניברסיטת חיפה.

כיצד התייחסו לעניין ההגירה לפני מלחמת ששת־הימים?

לאחר מלחמת השיחרור החלה קבוצה של מדינאים ומזרחנים במשרד החוץ לפעול למען יישוב הערבים במדינות ערב. סוריה הסכימה ליישב בתוכה 300 אלף פליטים. בן־גוריון הטיל וטו, בנימוק שאין לצופף ערבים במדינות ערביות. ב־1957 נולדה תוכנית „יוחנן", שהמליצה על תשלומי פיצויים לערבים שיעזבו את המזרח־התיכון ויעברו לדרום־אמריקה או ללוב, שהיתה אז תחת שלטון בריטי. מדובר היה ב־2 מיליארד דולר, שיבוא ממימון של גורמים פרטיים, קרנות ומימשל אמריקני, הבנק העולמי ואיגודים מקצועיים גרמניים. הרבה לא יצא מזה.

נשארה על הנייר

ואחרי מלחמת ששת הימים?

— אחרי המלחמה הכריז דיין על מדיניות „הקו האדום", כלומר: שמירה על סטטוס־קוו בו לא מרעים את מצבם של הפלשתינים, כדי לא להגביר את מגמת המרי, ולא מיטיבים איתם, כדי לא להחליש את מגמת ההגירה הטבעית. דיין צידד במדיניות גשרים פתוחה. הוא רצה לראות המון ערבים עוברים מזרחה. כאחד הדיונים הפנימיים, אמר דיין, כי הוא לא חושש מערבים צעירים שיחצו את הגבול ויילחמו נגדנו, ראינו אותם במלחמות.

היו שסברו אחרת...

— יגאל אלון ז"ל ולובה אליאב הבינו, שעידוד הגירה לא יפתור את הבעיה הפלשתינית, לכן צידדו במדיניות של אורבניזציה, כלומר: יצירת אפשרויות תעסוקה ופיתוח תשתית כלכלית משותפת לכל הסדר שיבוא מאוחר יותר. רק כך, סברו, תוכל ישראל לייבש את הביצה הסוציאלית, ממנה צומח הטרור. מרדכי בנטוב המנוח דגל במדיניות דומה. הוא כינה אותה בשם: מודל מק־ארתור (מי שהיה המושל הצבאי ביפאן אחרי הכיבוש ב־45'). העיקרון: לדכא ביד ברזל כל סימן ושריד למיליטריזם, אך לאפשר פיתוח מוסרי וכלכלי. לרוקן את מחנות הפליטים ולהעביר אותם ליישוב קבע תוך מתן הגירה עצמית. התוכנית נשארה על הנייר.

זה בערך מה שאומר היום אריק שרון.

— מק ארתור שלנו הוא אכן אריק שרון. לפי דבריו האחרונים, צריך לפרק את מחנות הפליטים ולבנות להם שיכונים בשכם, בבית־לחם. אריק שרון, מבחינתי, הוא נתעב, אך הוא נגד „טרנספר" וזאת לזכותו. אגב, דעה זו נשמעה מפיו כבר בשנת 1972 — לאחר מעשה הזוועה, שביצע בעזה כמפקד פיקוד דרום, קם רעש גדול ואז הוא אמר במפורש, שצריך לפרק את המחנות ולתת לפליטים לחזור ללוד, לבית־לחם. גולדה ודיין סרבו.

מה ההבדל מבחינה מעשית בין הגוש השמאלי והימני ביחס לבעיה?

בפועל — אין הבדל. צד אחד רוצה ישראל ריקה מערבים, צד שני חושש מרעיון שיקום השטחים, משום שמבחינתו מדובר בסיפוח וזה לא בא בחשבון. כמובן, מבחינה הומאנית. שני הצדדים פוחדים משיקום השטחים, כי אז ברור שייווצר לחץ מצד הפליטים לחזור לישראל, אף אחד לא מוכן שזה יקרה, לכן נפלה כל תוכנית מהסוג הזה.

האם באמת אי־אפשר להפסיק את האיוולת?

— דם רב מדי נשפך במשך השנים. לעולם לא מאוחר מדי למדיניות קונסטרוקטיבית. צריך להפסיק את ההשוואה החברתית. שרון בזמנו אמר, שהאויב מספר אחד שלנו זאת האם הערביה שיולדת תינוקות. האם אין כאן דה־הומניזציה של עצמנו? הסכנה שמרחפת עלינו היא האושר של הוולת. אנחנו חייבים לצאת מהקבוץ הזה לפני שניגע למצב שבו תינוקות ערבים ויהודים יהיו אויבים מן העריסה.

קשר סימביוטי

לדברי מירון בנבנישתי, „המשק בגדה וברצועה מתאפיין בתעסוקה מלאה. להוציא מגזר אחד — האקדמי. אלה נותרים ללא תעסוקה. כשאין ברירה, הם עוברים בעבודות שכלל אינן קשורות לתחום התמחותם והאכסודוס הגדול הוא שכלל שמתפתחת כלכלה ישראלית בהתנחלות.

— כך גם יורד שיעור ההגירה באותו איזור. באיזור ירושלים הקשר הוא סימביוטי. יש באיזור בנייה בקצב גדול, לכן לא היתה באיזור בשנים האחרונות הגירה בכלל. מי שרוצה להבטיח את הגירת הערבים יוצר תופעה בדיוק הפוכה. הגידול הערבי היה בשנים אחרונות כל הגידול הטבעי, ולכן השתנה היחס בין מספר היהודים והערבים לטובת האחרונים. אך אם תיפתור ירדן את בעיית המשבר הכלכלי, מלחמת עירק־אירן תיפסק, אך שמחירי הנפט יעלו, יגדל שיעור ההגירה והמצב הדמוגרפי יחזור לקדמותו. כלומר פי שניים ילודה ערבית, הגירה של מחציתם ושמירת האיזון הדמוגרפי". □

„כמו דג החי ביבשה"

האלטרנטיבה הרצינית לצומוד אינה לחיות פידאי, אלא פשוט לברוח. פשוט לברוח לארצות אחרות, כמו מאות־אלפי התושבים שכבר עשו כך. הפלסטינים הבורחים מגשימים את חלומם של הרב כהנא ושל גדעון פת („מוניות לגשרים") ואחרים, מפני שנואשו. הם מקימים פזורות פלסטיניות בארצות־הברית ובאירופה ובדרום־אמריקה ובכל מקום בו דרכה רגל יהודית... באיסלנד יושבים פלסטינים, צוחק רג'א. באדמונטון, קרוב לאלסקה, יושב קרוב שלי... איזה קור ושלגים יש שם. הם מתקבלים בכל מקום ועוסקים בכל מלאכה. בארצות המפרץ הפרסי תמצא שכמעט כל השופטים הם פלסטינים... אבל, לא רבים משתלבים בארצות ערב. כוויית מקבלת עובדים, אבל אינה מעניקה להם אזרחות. הם אזרחים מדרגה שלישית. כוויית אינה רוצה להתחלק עם אחרים בשפע שניתן לה, סעודיה אינה רוצה שיפריעו לעסקי המשפחה המלכותית. הפלסטינים בדרך כלל אינם אנשים מסורתיים, והם נוטים למהפכות ולאי שקט. וסוריה. רג'א מדבר על סוריה במידה של תיעוב. בסוריה מתמצה יחסם של הפוליטיקאים הערביים לפלסטינים: יחס תשימוש. ארצות ערב רוצות מדינה פלסטינית, כדי שלא יוטרדו ע"י הציבור הפלסטיני המידפק על דלתם, אבל בו בזמן אינן רוצות במדינה כזו, מפני שאז יאבד להם מכשיר פוליטי שאין לו תחליף. יותר משבחר רג'א להיות צאמד, הוא בחר שלא לברוח. לברוח, הוא אומר, פירושו להפוך לדג החי ביבשה, לאבד חלק גדול ממה שהתגשית בו. החיים בשטחים, כולל הכיבוש הישראלי, הם חלק ממני, החלק החשוב, אני חייב לחוות אותו. כדי שהגולה תהיה טובה עבורך, אתה צריך לעבור שינוי עצמי חריף, כמה מהאנשים שיצאו הצליחו בכך, אך הוא אינו מקנא בהם. נוצר בהם משהו שאינו יכול לאהוב.

מתוך „הדרך השלישית" של רג'א שחאדה", מאת רוביק רוזנטל, 24.12.82, ראיון עם שחאדה בעקבות צאת ספרו „הדרך השלישית".

לא על הכסף לבדו

חוק רשות השידור, שהתקבל בכנסת לפני כ־22 שנה, ניתק אמנם את הרשות מן המנגנון הממשלתי, אך לא הבטיח את עצמאותם האירגונית והתיפקודית של העיתונאים, הנובעת ממקצועם הייחודי ■ ההנחה האופטימית של המחוקקים, כי פוליטיקאים יגלו רגישות לערכים הדמוקרטיים, כפי שגילה אשכול בשעתו, התבדתה ■ המאבק על השכר הוא רק סעיף אחד במאבק על עתיד הדמוקרטיה וחופש העיתונות בישראל

משה נגבי

טענת העיתונאים ברשות השידור, כי שביתתם הממושכת היא "לא על הלחם לבדו" — אלא נועדה להגן על עצמאות התקשורת האלקטרונית וממילא על הדמוקרטיה בישראל — נתקלת לא־פעם בהרמת־גבות ספקנית. גם בקרב עמיתים עיתונאים יש המתייחסים אליה בקריצת־עין מבטלת. אפשר, שאפילו בקרב חברי ושותפי לשביתה יש הרואים בטיעון ה"דמוקרטי" הזה טיעון טקטי בלבד, אשר נועד לסבר את האוזן במאבק (הצודק מאין כמוהו) להגדלת הנטו המצומק. אולם, האמת לאמיתה היא, שהמאבק על שמירת עקרון הזהות בינינו לבין עמיתינו בעיתונות הכתובה — ונגד כוונת האוצר להצמידנו למערכת השכר של עובדי המדינה — הוא אכן מאבק על עצם יכולתנו למלא את שליחותנו כעיתונאים ראויים־לשמם במדינה חופשית.

שלושים שנה ויותר לאחר שבוטלה חברותם האנומלית של עיתונאי "קול ישראל" בהסתדרות עובדי המדינה, ו־22 שנה לאחר שהכנסת עיגנה בחוק את מעמדה העצמאי של התקשורת האלקטרונית, אנו עדים כעת לנסיון להחזיר את הגלגל אחורנית ולשוב ולסווג את עיתונאי רשות השידור כעובדי מדינה לכל דבר, אשר פרנסתם ותנאי עבודתם תלויים ברצון הטוב ובגחמותיהם של הפוליטיקאים, אשר אותם הם מסקרים. העובדה, שמנכ"ל רשות השידור — המתהדר בפעילות רבת־שנים באגודת העיתונאים — נותן ידו לנסיון הנואל הזה, מעידה במקרה הטוב על אטימות מוחלטת, ובמקרה הגרוע, על כך ששינאתו לעובדי הרשות העבידה אותו על דעתו.

כל אדם בר־דיעה, קל וחומר מנכ"ל רשות השידור, חייב להבין שלא תיתכן עיתונות חופשית, כאשר העיתונאי תלוי בפרנסתו בממשלה ובמימסד הפוליטי, אשר אותו הוא אמור לבקר ואת מחדליו הוא מצווה לחשוף. אולי לא יהיה זה מיותר להזכיר למר פורת, כי תפקיד העיתונות במשטר דמוקרטי הוא כפול: ראשית, למסור לציבור מידע מלא ככל האפשר על מעשיו ומחדליו של הדרג הפוליטי הנבחר, גם ובעיקר כאשר הפוליטיקאים מעוניינים בהעלמת המידע הזה; שנית, לתת ביטוי למיגוון רחב של דיעות, גם ובעיקר כאשר דעות אלה סותרות את דעתו של השלטון. שום ממשלה, שום פוליטיקאי, וגם אף שר אוצר איננו מעוניין בכך שיתפסוהו בקלקלתו ויחשפו את מחדליו, ואף פוליטיקאי איננו אוהב לקרוא או לשמוע דעות השוללות את מדיניותו. לפיכך ברור, שאם ברצוננו שהעיתונות האלקטרונית בישראל תמלא כראוי את שליחותה הדמוקרטית, עלינו להבטיח שעיתונאיה לא יחששו ולא יירתעו מעימותים חזיתיים עם הממשלה והמימסד הפוליטי כולו, ועם שר האוצר בכלל זה. כיצד ניתן להשיג מטרה זו, כאשר תנאי תעסוקתם של אותם עיתונאים מוכתבים באורח בלעדי על־ידי משרד האוצר והממשלה? לאדונים ניסים ופורת הפתרונים.

העיתונאים לא נותקו

ראש הממשלה המנוח, לוי אשכול, הבין ב־1965 את אשר אין שר האוצר ניסים מבין ב־1987 — שלא תיתכן עיתונות אלקטרונית חופשית בישראל, אם לא תבוטל זיקת כפיפותה למנגנון הממשלתי. לפיכך, יזמה ממשלת אשכול, ואף דאגה להעביר בכנסת, את חוק רשות השידור, אשר הפקיע מידיו של ראש הממשלה את השליטה בתקשורת הממלכתית. בצעד ראוי לשבח זה איבדה הממשלה מקור־השפעה עצום, אך תרמה תרומה אדירה לדמוקרטיה בישראל. אולם, למרבה הצער, מנסחי החוק לא הקפידו להבטיח ולשריין בחוק את עצמאותם האירגונית והתיפקודית של העיתונאים ברשות החדשה. הרשות עצמה אמנם נותקה מן המנגנון הממשלתי, אך לא כן עיתונאיה. אפשר, שמנסחי החוק יצאו מתוך ההנחה שהדרג הפוליטי, ובוודאי המנכ"לים של הרשות, יבינו שאין כל טעם בהקניית מעמד בלתי תלוי לרשות השידור, אם העיתונאים נותרים קשורים בטבורם למשרד האוצר. רמז להנחה זו ניתן למצוא בניסוחו של אותו סעיף מפורסם בחוק הקובע, כי תנאי העבודה של עובדי רשות השידור יהיו אמנם כתנאיהם של עובדי המדינה, אך זאת בשינויים המתחייבים ממהות תפקידם. החלק האחרון של הסעיף מרמז בבירור, כי אופיה ומהותה של העבודה העיתונאית מצדיקים לנהוג בעיתונאי יחס שונה מאשר בעובד־מדינה מן השורה. אגב, במקומות אחרים, שבהם מחייב תפקידו הייחודי של עובד ציבור את אי־תלותו במנגנון הממשלתי, נקט המחוקק גישה מפורשת יותר והפקיע במלים ברורות מידי משרד האוצר את השליטה הבלעדית בתנאי התעסוקה של העובדים.

כך למשל, לגבי עובדי משרד מבקר המדינה נקבע במפורש, כי רק המבקר עצמו - ולא גורם ממשלתי כלשהו — יכול להורות על פיטורים במשרדו (לרבות מה שמוגדר פיטורי ייעול). גם לגבי עובדי הכנסת הופקעו סמכויות מסוימות מידי נציבות שרות המדינה (בנושא מינויים, תקנים וכו') והועברו לידי ועדת הכספים של הכנסת. כאמור, דבר זה לא נעשה בצורה מפורשת בחוק רשות השידור, כנראה משום שמנסחי החוק יצאו מתוך ההנחה האופטימית, שגם הפוליטיקאים־בעתיד יגלו אותה רגישות לערכים דמוקרטיים שגילה אשכול בשעתו, ולא יבקשו לנצל את כוחם השלטוני־כלכלי על מנת לפגוע בעצמאות השידורים. אולם, כיום ברור, שהנחה אופטימית זו לא התממשה. בנסיבות שבהן הפוליטיקאים מעכבים לא פעם אישור תקציבים לרשות השידור, בנימוק שדיווחיה אינם אובייקטיביים או אינם חיוביים דיים (!), בוודאי שיש לחשוש למצב שבו שר האוצר יהיה בעל־הבית בנושאי שכר וכוח־אדם ברשות השידור.

אכיפה אבסורדית

נושא השכר וכוח האדם איננו הנושא היחיד, שבו מסכל ניסוחו של חוק רשות השידור את השגת היעד של עצמאות הרשות, אשר היה עצם תכליתו של החוק. סעיף פרובלמטי ביותר בחוק הוא זה המחיל על עובדי רשות השידור, כמקשה אחת, את כל סעיפי החוק, המגביל את פעילותם הפוליטית של עובדי המדינה.

נראה, כי מנסחי חוק רשות השידור לא קראו בעיון את כל הסעיפים הקטנים בחוק, האוסר פעילות פוליטית. אין חולק, שראוי לאסור על עובד רשות שידור ממלכתית, ממש כמו על עובד־מדינה, להזדהות בפומבי עם מפלגה פלונית, או לעסוק בעסקנות מפלגתית, אולם בחוק האמור מופיע גם סעיף האוסר על עובדי המדינה "למתוח ביקורת על הממשלה ועל משרדיה". למותר לציין, כי אכיפת סעיף כזה, כפשוטו, על עיתונאי רשות השידור היא אבסורדית ומונעת מראש את מילוי תפקידם הדמוקרטי, כפי שהוסבר לעיל. אם לא ימתחו עיתונאי רשות השידור שום ביקורת על הממשלה ועל משרדיה, ייראו דיווחיהם כלקוחים מן העמוד הראשון של פראוודה. האם זוהי עיתונאות ראויה לשמה? האם לשם מניעת ביקורת על הממשלה הוקמה רשות השידור העצמאית?

שוב, ניתן היה לשער, בעת חקיקת החוק ב־1965, כי מנכ"לי רשות השידור (אשר בידם הפקיד החוק את אכיפת האיסורים האמורים בנושא הפעילות הפוליטית) יחילו איסורים אלה, תוך שימוש בשכל הישר ובאופן שלא ירוקן מתוכן את שליחותם הדמוקרטית של העיתונאים. ואמנם, היו ביניהם שהבינו את האבסורד שבאיסור מתיחת ביקורת על עיתונאי, שתפקידו לחשוף ולהתריע על מחדלי השלטון וליקוייו. עורך התכנית הטלוויזיונית "ניקוי ראש", הזכורה לטוב, בוודאי שהיה "אשם" במתיחת ביקורת קטלנית ביותר על הממשלה ועל משרדיה, אך שום אדם סביר לא ראה בו כמובן עבריין, אלא להיפך, הוא זכה בפרס ישראל על ביצוע מעולה של עבודתו העיתונאית. אך, מה שהיה ברור מאליו למנכ"לי רשות השידור, ואפילו לצמרת הפוליטית בשנות ה־70, איננו ברור כנראה בשנות ה־80, ובשנים האחרונות מאיימים על עובדי רשות השידור בחרב הדין המשמעתי, בשל "מתיחת ביקורת על הממשלה ועל מוסדותיה" במהלך עבודתם העיתונאית.

חרב הדין המשמעתי

כותב שורות אלה ננזף, בשעתו, על־ידי מנכ"ל רשות השידור, משום שמתח ביקורת על הממשלה בשל התעלמותה המזלזלת מהמלצה של בג"צ, ונתקל לא־פעם באיומי המנכ"ל להעמידו לדין משמעתי, אם ימשיך לבקר אנשי צמרת על הפרות גלויות ובוטות של החוק (המנכ"ל התעלם כמדומה לחלוטין מן העובדה, שביקורת כזאת מתחייבת מן התפקיד שמטיל החוק על רשות השידור לטפח "אורחות טובה").

עינינו הרואות: המאבק המתנהל כעת על ההכרה בייחודם המקצועי של עיתונאי רשות השידור לעומת עובדי המדינה האחרים, איננו מאבק על כסף בלבד, אלא על עצם תכלית קיומם של רדיו וטלוויזיה עצמאיים במדינת ישראל. נסיון השביתה מספק הוכחה חותכת ומאלפת עד כמה מסוכנת לדמוקרטיה היעדרותם של כלי תקשורת עצמאיים ובלתי תלויים מגלי האתר. ניקח, לדוגמה, את דו"ח ועדת לנדוי. כמה מאזרחי מדינת ישראל מודעים בעצם לכל הממצאים החמורים, שנחשפו בדו"ח, ולמשמעותם המשפטית־מוסרית? כמה מהם מודעים למחלוקת החריפה, שעוררו מסקנותיו הסלחניות של הדו"ח בין משפטנים בכירים? וכמה מהם היו מודעים לממצאים ולמחלוקת האמורים, אילו קיבל דו"ח לנדוי את הטיפול הנוקב שקיבלו בשעתם דו"חות החקירה של ועדת אגרנט, ועדת כהאן או ועדת בייסקי בקול ישראל ובטלוויזיה. ואמנם, ההיקף העצום והרב של צרכני המידע, שמשדרת רשות השידור, הוא שהופך את המאבק הנוכחי על עצמאות עיתונאיה למאבק בעל חשיבות כה מכרעת לעתיד הדמוקרטיה וחופש העיתונות בישראל.

הכותב הוא הפרשן המשפטי של "קול ישראל", עורך התוכנית "דין ודברים" ועורך חדשות בכיר בקול ישראל.

בית אגרון. אסיפת עובדי רשות השידור. מימין לשמאל: יורם רונן, חיים סלטנר, אהוד יערי. יושב משמאל: דוד גלבוע

אשרי, שובת אני

אתמול, בשעת משחק ב"אבא ואמא", אמרה נועה בתי לחברה עמית: "אני הולכת לעבודה ואתה, אבא, מכין ארוחת צהריים".

מזמן לא חשתי גאווה כזאת: בגיל ארבע, בתי אינה חושבת — כפי שחשבנו אנחנו בגילה וכמו שחושבים הרבה ילדים כיום — שהמצב הטבעי הוא שאבא בעבודה ואמא מבשלת בבית. זה אולי בזכות החינוך שקיבלה בבית, אבל נדמה לי, שזו בעיקר תוצאה של השביתה ברשות השידור.

מאז תחילת השביתה, נועה מוצאת אותי בבית בכל בוקר כשהיא קמה, כי לא הלכתי ב־4.30 לפנות בוקר למשמרת בחדר החדשות ברדיו. כשהיא חוזרת — אני, לרוב — שוב בבית, ולפעמים אנחנו אפילו מבשלים ביחד או אופים עוגיות. בימים כתיקונם (ואיזה ביטוי מטופש בהקשר הזה) היא עשויה לא לראות אותי יום שלם או יותר.

גם את אשתי התחלתי לפגוש פתאום. כבר התרגלנו לכך, שיש ימים שבהם אנחנו משוחחים רק בטלפון: כשהיא יוצאת לעבודה אני עדיין ישן, כי חזרתי ממשמרת אחרי 1 בלילה; כשהיא חוזרת, אני שוב במשמרת, וכשאני חוזר — היא כבר ישנה.

ואני עצמי גיליתי, פתאום, שאפשר לבלות בשבתות ובחגים במקום לעבוד בהם, שאפשר להקבע פגישות עם חברים שבוע ויותר מראש, בלי לומר — "לא יודע, עוד לא עשו אצלנו את סידור העבודה לשבוע הבא"; וגם, שחיים הרבה יותר שלווים, כשאתה לא צריך לשמוע רדיו כל הזמן ולקרוא את כל העיתון, כדי להיות מעודכן תמיד.

נשארה רק בעייה קטנה: המשכורת. כאן דווקא יש יתרון לעבודה ברשות השידור: גם כשלא משלמים לך, אתה לא מפסיד הרבה. עיינתי בתלוש המשכורת האחרון שלי: משכורת יסוד — 921 שקל ברוטו (ואני לא בדיוק עובד־זוטר). אם עבדתי המון שעות נוספות — וזה בעיקר בשבתות ובחגים — אני מגיע לסכום כמעט סביר. אבל זה, כמו הוצאות הרכב, לא מחושב לצורך פנסיה.

אז עכשיו, אני כותב מדי פעם־בפעם מאמר או כתבה לעיתון. כל עיתון משלם כיום יותר מרשות השידור. זה לוקח לי פחות זמן מהכנת מהדורת חדשות אחת (ש... ש... אל תגלו לעורך המדור הזה), מה גם שאני לא צריך לכתוב את הכתבה בחדר רועש ואפוף עשן סיגריות, בשעות מטורפות של היום או הלילה, ובלחץ הזמן של מהדורת חדשות כל שעה.

השבוע הספקתי גם לתקן בעצמי את האסלה השבורה בבית השימוש. החיסכון המשוער: כמה מאות שקלים, שהייתי משלם לאינסטלטור. אני בונה בעצמי ארון־מדפים לפינת העבודה — וחסכתי עוד הוצאה של מאות שקלים. וזה, בתוספת ההכנסות מהמאמרים, יכסה את המשכורת שלא אקבל.

ואם ייגמרו העבודות בבית, אולי אציע עצמי כאינסטלטור או חשמלאי. המעוניינים מתבקשים להתקשר אלי הביתה. אבל לא לפני תשע בבוקר ולא בין 2 ל־4 אחה"צ — אני ישן.

אבי ויינברג

הכותב הוא עורך חדשות בכיר ב"קול ישראל"

כשלון חי

סיבת הכישלון של שביתת עיתונאי הרדיו והטלוויזיה היא אחת ויחידה: היא לא משתיקה את כל שרותי המידע במדינה. כל יתר הפרשנויות הן הליכה סחור־סחור ו"היכפת נופף" והתעלמות מן העיקר. בניסוח בוטה אבל אופנתי: קשקוש.

לשביתה בשירות ציבורי סיכויי הצלחה, אם היא מלאה. זה תנאי הכרחי. לא מספיק אבל הכרחי. ואין בלעדיו. במפעל פרטי יש לה סיכוי גם אם לא כל המפעלים או נותני השירות בענף שובתים. כי אז זה כואב למעלים. "כאב הוצרי", בלועזי פוגע בכיס. בשביתת התשדורת (הרדיו והטלוויזיה) אין שלטות ואין בעלים מוגדרים באופן חד־משמעי. ואם יש, זה לא נוגע לכיסם באופן ישיר.

לכן, השביתה הזאת היתה שבירה מלכתחילה ושבורה לאחר כמה ימים. גלי צה"ל — האנומליה הישראלית החביבה הזאת — "היו בסדר", כהלכה, אבל הובילו בהכשלת השביתה למעשה. הגדילו לעשות אנשי "ערב חדש", אשר סיפקו חדשות ואקטואליה גם על המירקע. אפילו היתממו והזמינו את השובתים לראיונות ולפרשנות, והם אפילו הופיעו. את הסולידריות של העמיתים בעיתונות הכתובה אפשר היה למדוד באינצ'ים של ידיעות ההודעות בעיתונים. אבל לא בעיתונים.

את כל המרכיבים האלה, האירגונים יכלו אפילו והיו [illegible] להיות בחשבון, שלא [illegible] זה [illegible] עליהם ידעת, ש[illegible] השביתה לא [illegible] [illegible] אחרים. אולי גם התארגנות "הסתדרותית", ממנה נמנעו העיתונאים עד כה מסיבות השנויות במחלוקת ביניהם.

כל עוד לא יטפלו בכל אלה — שום הסבר, שום צדק, שום הנשמה מלאכותית בשם "ערוף חי", לא יעזור. השביתה תמות בטרם תקבל תאוצה. היא תהיה ותישאר כשלון חי.

אריה פלגי

בית אגרון. ביניים שותים קפה ומחליטים

נתיבים לוהטים

רונית מורגנשטרן

מודעת הענק, שפירסם השבוע קואופרטיב "דן" נגד ראש עיריית תל-אביב שלמה להט, היא שיא במלחמת השמצות הדדיות מתמשכת, אבל הבעיה האמיתית היא של התושבים: העיר פקוקה, אין מקומות חניה והתחבורה הציבורית מוזדחלת ■ "דן" דורש נתיבים בלעדיים ■ להט מדבר על שבירת המונופול ויצירת תחרות חופשית

רחובות העיר תל-אביב סתומים. את זה יודע כל נהג, המתנסה בזחילה האיטית בפקקים בכניסה לעיר ובתוכה, בשעות הבוקר ואחר-הצהריים. האלטרנטיבה — תחבורה ציבורית, שהמונופול עליה בתוך תל-אביב הוא בידי קואופרטיב "דן" — קורצת עוד פחות, במיוחד לאחר כמה המתנות בנות חצי-שעה בתחנה ונסיעה של שעה וחצי, לא פעם בעמידה, למרחק שניתן לעבור אותו ב-20 דקות, כמו מפתח-תקוה לת"א, או מכת"ים לרמת-אביב. התוצאה: כ-400 אלף כלי-רכב פרטיים נכנסים לתל-אביב מדי יום וסותמים את עורקי התחבורה שלה.

אם כן, לעיר תל-אביב יש בעיה. התושבים המתקשים להתנועע בתוך עירם ולמצוא מקומות חניה, מפנים את האצבע ואת השאלות אל ראש העיר. להט, הלחוץ גם כך בבעיות גורעות פופולאריות בעת האחרונה (רק עכשיו הסתיימה שביתת-עובדי הנקיון בתל-אביב, שגרמה לתושבים סבל רב), הסיט את האצבע לעבר "דן". טענתו העיקרית, אותה השמיע גם ב"שכתרבות" האחרון ב"הבימה" היא, שהבעיה היא המונופול של "דן" בתל-אביב וכי יש לאפשר תחרות חופשית של תחבורה ציבורית בעיר.

בתגובה פירסם קואופרטיב "דן" בתחילת השבוע מודעה גדולה בעיתון יומי (בשווי של לפחות 3000 ש"ח), שבה הושווה ראש-עיריית תל-אביב, שלמה להט... לצאר רוסי. למה דווקא צאר? כי הצארים הרוסיים, טוענת המודעה של "דן", היו נוהגים להפנות את זעם הציבור כנגד היהודים בכל עת רעב ומצוקה. "את השיטה הזאת אימץ לעצמו הצאר התל-אביבי שלמה הראשון. העיר פקוקה? הרחובות סתומים? זעם הציבור גואה? — הכו ב"דן" והצילו את תל-אביב..." אומרת המודעה. אי-אפשר שלא לחייך לנוכח המאמצים הפואטיים של מחלקת יחסי-הציבור של "דן", שהדם כנראה כבר עלה לראשה.

המודעה הבוטה והפוגעת אישית בצ'יץ היא השיא במלחמת ההשמצות ההדדיות בין קואופרטיב "דן" ושלמה להט. בנוסח המודעה חסר תקדים, אולי, כנגד אישיות ציבורית. בין השאר, היא מזכירה כמה "הצלחות" מפוקפקות של צ'יץ, כמו נקיון העיר וירידי הספרים הכושל של צוהרי יום שישי ברחוב דיזנגוף, שלמענו נסגר הרחוב לתנועה בשעות לחץ. אז גם פירסם "דן" מודעה נגד ראש העיר ונענה במודעה קטנה מדובר העירייה. מלחמת המודעות (מכספי הציבור אגב) וההתקפות ההדדיות הגיעה כנראה לשיאה השבוע, עם מודעת הענק של "דן". הפעם עיריית תל-אביב אינה מתכוונת להגיב במודעה משלה. ב"דן" הכירו בעובדה שהעץ הוא גבוה, והחליטו לרדת לענף נמוך יותר. גבריאל שמש, דובר הקואופרטיב אמר יום לאחר פירסום המודעה, בטון גרוטסקי: "לקואופרטיב "דן" אין שום מלחמה עם ראש-עיריית תל-אביב, שלמה להט. יתרה מזאת, אנחנו מעריכים הרבה דברים שהוא עשה לטובת העיר הזאת. יש לעזוב את שולחן התקשורת והפירסום ולחזור לשולחן הדיונים, משום שלא ניתן להתחמק מהבעיה הכאובה של סתימת עורקי התחבורה של אזור גוש דן ובוודאי לא פירסומים ולא מאבקים ולא הטחת האשמות תפתור את הבעיה הזאת."

תחליף "חנה וסע"

לעצם העניין. קואופרטיב "דן", שגם כך סובל מתדמית ירודה בעיני ציבור הנוסעים ומשרד התחבורה, שנושא בעול סיבסוד, נמצא בלחץ. גם בקירבם מודים, על-פי פירסומים בירעון "דן" שיש להציע תחבורה ציבורית יותר אטרקטיבית, כדי למשוך את הנוסעים אליהם, וכי לא נעשה תכנון לטווח ארוך. בתל-אביב, שהיא מטרופולין של כ-1.5 מיליון תושבים, בעיית התחבורה הציבורית היא, כאמור, החמורה ביותר. אנשי "דן" דורשים, שהעירייה תקצה מייד נתיבים בלעדיים לתחבורה ציבורית בכל עורקי התחבורה הראשיים תבנה גשרים, תסלול דרכים נוספות.

ראש עיריית תל-אביב, שלמה להט, אמר ל"על המשמר" כי "זה לא מה שיפתור את הבעיה. כבר היום מוקצים 30 ק"מ לתחבורה ציבורית בלבד, ומרבית היום הם ריקים. אני מעוניין באנשים המגיעים לתל-אביב, אבל אני לא מעוניין בכלי הרכב שלהם. אם נציע להם תחליף זול ונוח יותר, הם יוותרו על רכבם הפרטי, ובעיית סתימת העיר תיפתר. הפתרון הוא במגרשי חניה ענקיים בפאתי העיר בסגנון 'חנה וסע'; אנשים באים מהערים הסמוכות, חונים במגרשים, עולים על אוטובוסים קטנים — 15 איש — בקווים בלעדיים, שאנחנו נקצה להם. למה קטנים? כדי שלא יתפסו מקום בכביש וכדי שילך מהר: למלא אוטובוס של 70 איש לוקח הרבה זמן. "דן" עוד הוסיפו חטא על פשע, כשהכניסו לעיר אוטובוסים מפרקיים (כפולים ר.מ.) — את יודעת מה זה לחכות עד שיתמלא אוטובוס של 100 איש? אנשים ממהרים להגיע לעבודה... זה גם מסוכן בדלק, בזיהום, בכבישים — זה רק דברים טובים".

התחליף הזול והנוח, עליו מדבר צ'יץ אמור, למעשה, להתחרות ב"דן". כבר היום פועל במקביל לקו 4 של האוטובוסים של "דן" שירות 4 של מיניבוסים. הוא החל לפעול כשירות מוניות, נגדו נאבקו נהגי "דן" גם באמצעות חסימת הכביש באוטובוסים, ללא הצלחה. הקו הפרטי התמסד, המוניות הפכו למיניבוסים, והנוסעים בקו 4 נהנים מהקו המהיר והנוח ביותר בעיר. "כתוצאה מהפעלת שירות המיניבוסים המקביל, גם "דן" שיפר את שירותיו בקו. זה הכניס אוטובוסים חדשים, ממוזגים. "דן" מתאמץ שם, כי הוא מתחרה נגד שירות נוח יותר: רק מרימים את היד ועוצרים אותו מתי שרוצים, המחיר הוא אותו מחיר שגובה "דן"," אומר בני כהן, דובר עיריית ת"א.

שלמה להט: מגרשי חניה ענקיים

"פוליטיקאי לא טוב"

קו 4 בתל-אביב הוא אם כן, המודל בו משתמש ראש העיר כפיתרון לבעיות התחבורה בתל-אביב. בני כהן אומר, כי "הפתרון הוא תחרות חפשית. בהיעדר תחרות, "דן" לא מתאמץ, השירות נראה כפי שהוא נראה היום-לא אטרקטיבי, והאנשים ממשיכים להעדיף לנסוע ברכב הפרטי שלהם". עיריית תל-אביב גם מציעה ל"דן" להנהיג כרטיסיות מנוי שבועיות או חודשיות, שיחסכו את המו"מ הכספי עם הנהג, כרטיס משולב לשני קווים ושיפורים קטנים דומים, שלטענת עיריית תל-אביב, אין ל"דן" שום מוטיבציה להנהיגם, כי אין לו מתחרים. עוד טוענים בעיריית תל-אביב, שהאוטובוסים ב"דן" לרוב מיושנים, אין בהם מיזוג-אוויר וכי תוכנית האב של "דן" בנויה לפי צרכי התנועה של לפני 15 שנה, זמן כתיבתה. התוצאה: לקו 25 מחכים דקות ספורות, לקו 26 אפשר לחכות גם חצי שעה.

ב"דן" אומרים בתגובה, שיש גם בעיה כספית וכי התשובה היא בידי משרד התחבורה. "חוץ מזה," אומר דובר "דן", גבריאל שמש, "הכנסנו 1000 אוטובוסים חדשים בשנים האחרונות, למעלה מ-200 אוטובוסים כבר ממוזגים. הכנסנו לשירות גם עשרה אוטובוסים מפרקים, עוד 30 ייכנסו לשירות ב-88". אוטובוסים מפרקים, אומר ראש עיריית תל-אביב, הם ודאי אינם יכולים לשמש פתרון לצפיפות בכבישי תל-אביב.

ב"דן" תולים תקוות בוועדת תות"ת, ועדה המורכבת מנציגי משרד התחבורה, עיריית תל-אביב ו"דן", האמורה לדון בבעיה הנ"ל. בעיריית תל-אביב שותקים כשמזכירים את הוועדה. הרושם הוא, שאלה רוצים ש"דן" תהיה פחות ופחות בתמונה, כי הם מעדיפים גורם מתחרה. בבאר-שבע מפעילה העירייה מערך של תחבורה ציבורית. זה יכול להיות עסק מכניס. האם גם עיריית תל-אביב מתכוונת להפוך לבעלת מערך תחבורה? דובר העירייה: "העירייה אינה מתכוונת להתחייב כרגע, שהיא תפעיל שירות אוטובוסים משלה", האופציה כמובן קיימת, ואינה נשללת על-ידי הדובר. אנשים "רעים" טוענים, שלהט מתלהט כנגד "דן", כדי למצוא לעצמו אליבי לגבי מצוקת התנועה בתל-אביב לקראת הבחירות שייערכו בעוד כשנה. להט מכחיש כמובן: "אני צריך אליבי? אני אמנם פוליטיקאי לא טוב, אבל למיטב הבנתי, זכרונו של הציבור לא כל-כך טוב, שהוא יזכור בעוד שנה מה עשיתי ואמרתי היום".

בימים הקרובים ייפגש להט עם נציגי "דן" להפסקת-אש. ספק, אם הפגישה תעלה פתרון ממשי, משום שכמו בסיפור הביצה והתרנגולת טוען כל צד, כי על הצד השני לעשות את הצעד הראשון. בינתיים, מי שממשיך, וכנראה עוד ימשיך לסבול בשנים הקרובות, הוא האזרח הקטן, שכל שהוא רוצה זה להגיע למקום עבודתו או לביתו מהר יותר ובצורה נוחה יותר.

תאריכון 77

צעד אחד — הרבה צעדים

9.11.1977

שיחה עם תא"ל (מיל) פרויקה סורן — מזכירו הצבאי (ראז) של רה"מ על ביקורו של סאדאת בירושלים.

סיבות

ישנן כל מיני "אגדות" על — איך סאדאת הגיע אלינו. אני מאמין שהוא בא בגלל שלושה גורמים:

ראשית, בגלל הסכמי-ההפרדה. בפעם הראשונה מאז מלחמת-השחרור ישבנו עם המצרים והגענו איתם להסכם כלשהו. והוא ראה שיש עם מי לדבר. תוך חילופי האינפורמציה שבין לבין, אמר או קיסינג'ר לרבין בשם סאדאת — אם מישהו מכם יצעד מולי צעד אחד, אצעד אני לקראתו הרבה צעדים. והנה, בהסכמי-ההפרדה יצרנו שינוי תדמית — מעם של "אף שעל" לעמדה גמישה ביחס לשטחים.

גורם שני היה, לדעתי, מערכת הפגישות הלא-מוצלחת בין תואמי — עוזרו המיוחד של סאדאת, ובין נציגי ישראל (כולל וחוץ מהפגישה שבינו לבין דיין, ועוד לפניה). דווקא משום שגישושים אלה לא הביאו לשום תוצאות, הגיע סאדאת למחשבה שהוא, אישית, חייב למצוא דרך לפתרון אחר.

"אגב", המפגש בין תואמי ודיין נכשל, משום שבסופו אמר תואמי שהוא לא מוכן "ללכת" לשום הסדר כל זמן שנותר חייל צה"ל אחד בסיני. הניגוד התהומי בין התייחסות זו לבין יחסו של סאדאת מיד לאחר מכן, מדבר בעד עצמו.

גורם אחרון היה מעורבתו של צ'אוצ'סקו שמסר לסאדאת, אחרי פגישתו עם בגין, שישראל מוכנה לוויתורים.

התרגשות

לגבי הרגשתי האישית — כשהאמריקאים הודיעו לנו שסאדאת עומד לבוא (הם הודיעו על-כך ביום ד' בערב והוא התכוון להגיע במוצ"ש), הייתי על-סף עילפון, ומאותו רגע, למרות שעסקתי באירגון הבטחתו של הביקור, בלי נשימה ממש, היה בי כל הזמן אי-אמון, ספק.

כשהמטוס נעצר, דלתו נפתחה, הוצב הסולם וסאדאת באמת ירד בו — מה אומר? — זה היה הרגע המרגש בחיי, שום רגע אחר, גם לא זה של חתימה על הסכמי קמפ-דיוויד, לא השתווה לו.

וכנראה, שלא רק אני הרגשתי ככה. כולם שיתפו פעולה בהכנות בהתלהבות לא רגילה — הדואר, המשטרה, הצבא. לכולם היתה כנראה הרגשה, שמדובר באירוע שלא היה עוד כמוהו.

ו"אגב", זה היה באמת האירוע ה"מכוסה" ביותר בהיסטוריית התקשורת העולמית.

חששות

אחד החששות הגדולים היה אז, שסאדאת, במלה, באמירה כלשהי, יעלה נקודות קשות. כמו זו, למשל, של הצורך להיפגש עם אש"ף, או להזמין את ערפאת לביקור. אם היה אומר דברים מסוג זה על במת הכנסת, היתה מתחייבת תגובה, והביקור היה הופך להתמודדות. אבל עוזריו, שהושפעו בעניין זה ממשה דיין, שיכנעו אותו בשיחות שמאחורי הקלעים לא לגעת בנושאים אלה. והאמת, שהיה לו קשה מאוד לוותר. קשה מאוד כתור מנהיג העולם הערבי, ובכל-זאת ויתר.

ובביקור הגומלין שלנו באיסמעליה, בשיחה סביב שולחן הדיונים, כשמסר את תוכן הדברים שהוא מתכוון לומר לעמיתיו הערבים בעניין השלום ובגין שאל אותו — מה יהיה אם הערבים לא יסכימו? אם לא יסכימו — ענה סאדאת, אומר להם שאנחנו המצרים לא ערבים, שאנחנו פרעונים (כלומר יכולים לפעול בזכות עצמנו). זאת היתה תשובה מדהימה.

פני השלום עם מצרים כיום

אין ספק שהשלום קיים. ההוכחה הטובה ביותר לכך היא אי-השתתפותה של מצרים במלחמת לבנון.

יש אמנם דברים שלא קרו עדיין. ראשית, משום שתהליך כזה זקוק לזמן ארוך יותר. שנית, משום שעדיין מרחפת באוויר הבעיה הפלשתינית לה לא מצאנו פתרון, למרות שיש לנו מחויבות לגביה מהסכם קמפ-דיוויד. אלא שעד עכשיו לא עשינו, לצערי, דבר לקידום העניין, ומצרים, כחלק מהעולם הערבי, כואבת את המצב.

מסקנות

צריך להיפגש, לשבת, לדבר. אין ספק שבעזרת דיבורים, מוצאים פתרונות.

יש דיבור חכם

אמרו: לאט לך באהבת ידידך פן יוהפך אוייב לך באחד הימים, לאט לך בשנאת שונאך פן יהיה אוהבך באחד הימים.

(פתגם ערבי עתיק)

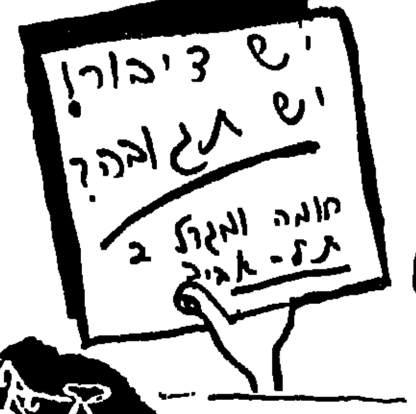

טיול אופניים

חורבת חנות-קירה

הלכנו למקום שהרי הכרמל נושקים לרמת מנשה ונחל יקנעם (הוא ואדי מילח על שם השיירות שהובילו מלח מעתלית) מפריד ביניהם ושומר על המוסר.

כביש החוף תל-אביב-חיפה, ומחלף זכרון-יעקב ופונים מזרחה ושני קילומטרים ואנו בצומת בת-שלמה, ליד הכפר הערבי אל-פורידיס. פה פיתחו של נחל דליה הוא ואדי דיפלה (נחל ההרדופים) ופה עוברת הדרך המקשרת את בת-שלמה עם יקנעם דרך צומת אליקים.

הכביש חוצה את בת-שלמה והצלמת לפנינו, ליד מושב אליקים, שנוסד בידי יוצאי עדן ושמו מסמל את תקומת ישראל. מזרחה — ליקנעם, דרומה — לקיבוצי רמת מנשה וצפונה — לדלית אל כרמל.

בצומת פונים דרומה ועוברים את מושב אליקים ומחצית הקילומטר מפיתחו של המושב והגענו לקצה מטע זיתים שמשמאל.

בקצה המטע נרד מהכביש שמאלה אל דרך עפר, עולים על מעביר מים קטן ונרד בעקבות הדרך אל הוואדי, הוא נחל קרת. קו של צמחי נחלים מסמן את תוואי המים הזורמים וממשיכים בדרך עפר שעל הגדה הצפונית וכמעט שני קילומטרים ודרך עפר מוליכה ימינה, אל החאן התורכי — חורבת חנות-קירה. קילומטר אחד של דרך עד לחאן, ששימש בתחילת המאה את שיירות סוחרי המלח שהלכו אל עמק יזרעאל. ראשוני קיבוץ הזורע נתיישבו פה בתחילת דרכם ומהמבנה המפואר נשארו שרידים, לאחר ששטפונות חורף 1969 הרסו את קשתות האבן.

מהחאן בחזרה לדרך הראשית ומזרחה קילומטר אחד עד לבאר השופעת של עין קרת, שליד הבניינים הראשונים של יקנעם.

* יש דיבור

חידון בחסות "דן" — קואופרטיב לתחבורה בע"מ

תשובות לחידה ההיסטורית מהשבוע שעבר

האירוע הוא, כמובן, מהפכת אוקטובר ברוסיה.

מונחים:

הנוכל — הנזיר רספוטין (עוצר הדם — כי בזכות יכולתו לעצור את הדימום של ילדי הצאר חולית ההמופיליה, נעשה שליט בארמון);
הראשונה — מלחמת העולם הראשונה, התחילה ב-1914;
היחיד — הצאר ניקולאי לבית רומנוב;
המעטים — מנשביקים.
יוסף איש הפלדה — סטלין (סטאל — ברוסית פלדה);
הנסיך — לבוב;
מנהיג הסוציאליסטים — אלכסנדר קרינסקי.
האויב — גרמניה;
אוליאנוב — שם המשפחה של לנין;
ארץ נייטרלית — שוויץ;
הרבים — הבולשביקים;
הנואם — טרוצקי;
התקוממות מזוינת — מהפכת אוקטובר;
המבצר — מצודת פטרופבלובסקה ששימשה כבלא;
הארמון — ארמון החורף, מקום מושבה של הממשלה;
עיר הבירה — מפטרוגרד (לימים לנינגרד) למוסקבה;
לוח השנה — מיוליאני לגרגוריאני, המקובל בעולם המערבי;
החוזה — חוזה שנחתם בברסט ליטובסק;
המערבית — אוקראינה;
הבהירים — הלבנים: כינוי למתנגדי המהפכה;
הסרט — האדומים, כינוי לקומוניסטים.

אורו, אורו מי-ים ונציע מלבנו בכל שיחשך העולם.
מי יתן ונגיה מלבנו בכל שיתקדרו האפקים עלם.
אף כי אין לי אלא בקתה בעמק היא מוארת באור של נר קדוש,
או בעיני נבט אורו של עולם.
וכי יהם הסער ונעקר בקתתי, כעקור העצים, ויטלטלה
לשפכו של נהר, עוד מערה לי בסלעים, חסינת-סער, ושם
אור-השמש, ושם אור-הכוכבים.
וכי יתקדרו השמים והכוכבים יאספו נגהם, עוד יותר
בלבו של האדם אורו של עולם.
לו יציע האור מלבנו בכל שיתקדרו האפקים עלם.

גדי יציב

מבחני התפכחות

פני שנים רבות צפיתי בראיון בטלוויזיה הבריטית עם דניס הילי, שהיה אחד מראשי ה„ימין" במפלגת הלייבור הבריטי. בנעוריו היה קומוניסט, אך התפכח מן התמיכה העיוורת בברית־המועצות לאחר מעשי הזוועה של שליחי סטלין נגד יריביהם הפוליטיים ביחידות הצבא הרפובליקאי במלחמת האזרחים בספרד. הילי דיבר בראיון זה על גלי־המתפכחים, כל גל בעקבות אירוע אחר, פוקח־עיניים: הטיהורים של 36־39, הסכם ריבנטרופ־מולוטוב, המרד בהונגריה, הוועידה העשרים, האביב של פראג וכך הלאה. המראיין שאל, בין השאר, האם קצב ההתפכחות ועיתויה קשורים, לדעת הילי, למידת האינפורמציה שיש בידי אנשים ומפלגות, כך שמי שמקדים לדעת גם מקדים להתפכח, או האם קצב ההתפכחות קשור למידת הרגישות לעקרונות הדמוקרטיה — כך שהנאמנים יותר לדמוקרטיה התפכחו מוקדם יותר. דניס הילי חייך קצת למשמע השאלה, ואחר כך השיב בקול שקט כמתוודה: „למען האמת, אינני חושב שידעתי הרבה יותר מחברי שנשארו קומוניסטים נאמנים, וגם אינני חושב שחברי היו רגישים פחות ממני לעקרונות הדמוקרטיה ולזכויות האדם. נרמה לי שהרצון שלי לראות את החלום הסובייטי מתממש הלך ופחת. קצב ההתפכחות מחלום־שווא נקבע, בין השאר, על־ידי עוצמת הרצון לראות את החלום הזה קורם עור וגידים והופך להווית־חיים ממשית. מי שרוצה פחות — מקדים להתפכח."

קשה, כמובן, לאמוד את העוצמה היחסית של גורמי ההתפכחות השונים — אבל אין לי ספק, שהגורם שציין הילי הוא אחד מהם. בין האנשים שבזים היום ולועגים לכל מי „שלא התפכח בזמן" מצויים רבים שמעולם לא לחמו על חברה יותר צודקת — ולכן לא היה להם שום חלום להתפכח ממנו. היו גם כאלה שהתפכחו ללא שום אינפורמציה יתרה, וגם לא גילו מעולם רגישות כלשהי כלפי סוג הפשעים שבוצעו על־ידי סטלין — אלא הם התפכחו מוקדם יותר פשוט משום שכל הנושא כולו, של אפשרות כינון עולם טוב יותר, שוב לא הטריד אותם במיוחד. יש כמובן גם אחרים — אבל גם כאלה מצויים, ולא קשה כל־כך לאתר ולזהות אותם.

בכלל, לגבי כל התפכחות מחלום־שווא צריך תמיד לבחון האם אכן הדברים אמורים באמת בהתפכחות של ממש. מבחן ראשון הוא מבחן הסלקטיביות. האדם המתפכח, כלומר: מי שקובע לשיקול הרציונלי חשיבות רבה יותר בשיקוליו, צריך להיות מסוגל לתת טעם והסבר למרכיבי התופעה אשר ממנה התפכח. בהקשר זה השאלה היא — מאיזה חלום התפכח המתפכח? האם התפכח מן החלום שהסוציאליזם נבנה בברית המועצות, או אולי מן החלום שהסוציאליזם ניתן בכלל להגשמה על־ידי משטר טוטליטרי, או שמא הוא התפכח מן החלום שהסוציאליזם ניתן בכלל להגשמה — בכל מקום, בכל זמן, בכל דרך? לא כל צידוק בעל־תוקף לסוג אחד של התפכחות כוחו יפה גם להתפכחות אחרת, ולגבי כל מתפכח אפשר לבדוק האם לא סחפו אותו רגשותיו באורח בלתי־רציונלי ובלתי־סלקטיבי אל מעבר לשיקולי ההגיון הראשונים אשר קבעו לו את תהליך ההתפכחות.

מבחן שני לשאלה האם הדברים אמורים בהתפכחות של ממש קשור לשאלה — האמנם עכשיו, לאחר שנטש האדם חלום־שווא אחד, שוב אין הוא שבוי וכלוא בחלומות־שווא אחרים? יתר על כן: אפשר גם לשקול ולאמוד את מידת ההתמכרות וההתמסרות לחלומות־שווא על־ידי בדיקת תוכן החלום, ומידת ההיכרות והקירבה שיש לבעל החלומות עם התוכן הזה. למשל: מי מתמכר יותר לחלום־שווא — מי שנשבה באשליה כי בארץ רחוקה וסגורה ממנו נבנה הסוציאליזם — או מי שנשבה באשליה כי בארצו־שלו אפשר וריאלי לשלוט כלמעלה ממליון בני־אדם על אפם ועל חמתם ועוד לקיים בו־בזמן חברה דמוקרטית ומשק משגשג? חלום־השווא של מי מהם בלתי־מוסרי יותר, מסוכן יותר, מזיק יותר? מי מהם יידרש לתת את הדין באורח חמור יותר בפני משפט ההסטוריה? נכדיו ונכדי־נכדיו של מי יתביישו בו יותר על חלום השווא שלו? מי בכלל צריך להסמיק יותר מבושה — מי שרגשותיו הנאצלים על אודות עולם יפה וצודק סינוורו את עיניו מלהבין את המציאות אצל זולתו הרחוק ממנו — או מי שהוכה בסנוורים על־ידי תחושת עליונות שבטית עד שלא ראה את דמותו־שלו עצמו במציאות הנרקמת בארצו?

מעבר לכל הדברים האלה, צריך גם לזכור שחלומות־שווא על ארצות רחוקות אינם משגשגים וצומחים רק ביחס לברית המועצות. אני זוכר שאבא שלי זכרונו לברכה, שהיה מפא"יניק וחבר קיבוץ של התק"ם, אמר לי פעם לאחר שקרא על נאום בענייני כלכלה וחברה של אחד מראשי מפלגתו: „המפ"מניקים שלך כבר התפכחו מן החלום הסובייטי — עכשיו רק צריכים המפא"יניקים שלי להתפכח מן החלום האמריקאי — ואז נוכל להתאחד." זה באמת החלום שלי — שיום אחד גם הם יתפכחו מחלומות־השווא שלהם. □

יעל לוטן

חוק, חוקה ומשפט

טרור האירי היכה שוב. ב־8 באוקטובר, יום הזיכרון לחללי שתי מלחמות העולם, בעיירה איניסקילן שבאירלנד הצפונית, נהרגו 11 איש ונפצעו קרוב לארבעים, בהתמוטט קיר מפצצה. המחתרת הקתולית, ה־IRA, התנצלה על המעשה וטענה כי לא התכוונה לפגוע באזרחים, כי אם רק באנשי הצבא שהיו במקום. בשנתיים האחרונות הגיע מספר קורבנות הטרור — משני הצדדים — בצפון אירלנד לאלפיים ושש־מאות.

יומיים לאחר האירוע המחריד של יום הזיכרון השיבה ראש ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, בשלילה נחרצת לתביעת חברי־פרלמנט, שדרשו להחרים את האגף הפוליטי של ה־IRA. אין בכך שום טעם, אמרה, כי חרם טוטאלי שכזה אינו מקדם דבר ורק מונע הידברות ופתרון. לעיתים רחוקות קורה לי שאני מסכימה עם הגב' תאצ'ר, אבל הפעם, רומני, יש מה ללמוד ממנה. לו יישמו ממשלות ישראל את אותו עיקרון ביחס לאש"ף היה מצבנו היום יותר טוב בהרבה. אבל הבריטים מתמודדים עם הלאומיות האירית לא ארבעים שנה כי אם ארבע־מאות, וכנראה למדו משהו מן הנסיון, ומנסיונם במושבותיהם האחרות. כמה שנים צריכות לעבור, כמה קורבנות עוד צריכים ליפול — משני הצדדים — לפני שמנהיגינו ילמדו משהו מן ההיסטוריה?

אלא שלא רק הנהגתנו הפוליטית לוקה בעיוורון היסטורי, כי אם גם אנשים נאורים וחכמים, ממיטב האקדמאים ובעלי המקצועות החופשיים, מפגינים חוסר יכולת ללמוד מן העבר. דוגמה מובהקת היא התנועה הנלהבת, המקדמת בימים אלה את רעיון החוקה לישראל. הצעת החוקה שהציעו פרופסורים למשפטים היא המחשה מצויינת לכך. בראש החוקה המוצעת נאמר שמדינת ישראל היא „מדינת העם היהודי", וכי כל גוף פוליטי שייתכחש לכך לא ישותף בחיים הפוליטיים של המדינה. והרי לך מכשלה קשה שאין לה כל פתרון והיא חייבת לגרום לבעיות קשות בעתיד. ראשית, אין שום דרך להגדיר בחוק מהו או מיהו „העם היהודי" — שאם לא כן היתה ממשלת ישראל עושה זאת מזמן. שנית, יש בכך צילום־מצב, ניסיון לקבע קוניונקטורה — והרי זה בדיוק הדבר שאסור לחוקה לעשות! חוקה — שלא כחוקים, שאפשר לחוקקם לצורך השעה ולבטלם בבוא העת — אמורה לקבוע נורמות חברתיות־משפטיות בסיסיות, הטובות לכל הזמנים; מעין שלד עקרוני האמור לשמש את הגוף, גם כאשר הבשר והשרירים עוברים תהליכים שונים ומשתנים בהתאם לנסיבות.

אין זה הפגם היחידי בהצעה שמציעים משפטנינו הנאורים, אבל נסתפק בו. כוונתי כאן רק להצביע על דוגמה קרובה לבית, למה שקורה כאשר חוקה מנסה לקבע קוניונקטורה, והיא החוקה הלבנונית שנחקקה על־ידי הצרפתים בשנות העשרים למאה. חוקה זו היתה מבוססת על ההנחה כי המארונים, שבעת ההיא היו הרוב בלבנון, ישמרו על עדיפות זו לעולם. והנה, תוך כמה עשרות שנים, נתהפכה הקערה — הנוצרים היגרו וגם הולידו פחות ילדים; המוסלמים לא נטו להגר והולידו יותר, וכן הצטרפו אליהם אלפי פליטים פלסטינים. המארונים נעשו מיעוט, אך החוקה הותירה בידיהם עמדות מועדפות בכל שיטותי־החיים ברפובליקה הלבנונית. אנחנו יודעים מה קרה אחר כך: מלחמת אזרחים נוראה הנמשכת זה קרוב לעשר שנים.

גם הטרגדיה של אירלנד נובעת ממשחקי־כוח של קוניונקטורות דמוגרפיות, שבתשתיתן חלוקה אתנית־דתית.

חוקה אמיתית אינה נשענת על קוניונקטורות, אינה מכריזה הכרזות מעורפלות ורגשניות, כי אם קובעת את מעמדו הבסיסי של האזרח במדינה ואת יחסי הגומלין בינו לבין מוסדות השלטון השונים. האזרחות היא ישות ברורה וקלה להגדרה, ולכן אין כל צורך להכריז כי „המדינה שייכת לאזרחיה" — הדבר מובן מאליו: הרפובליקה הסינית אינה שייכת ל„עם הסיני", כי אם לאזרחיה, והממלכה הדנית אינה שייכת ל„עם הדני" כי אם לאזרחיה, וכן הלאה.

ברפובליקה הישראלית יכולים להתקיים חוקי הגירה שיועדו סוג מסוים של מהגרים על פני כל סוג אחר, ובדרך זו להבטיח רוב יהודי בארצנו. יש בכך אולי פגם מוסרי מסוים, אבל כבר היו דברים מעולם, ואפילו במדינות נאורות. חוק כזה ניתן לשינוי לפי צורך השעה. אולם חוקה המושתתת על צילום מצב, במוקדם או במאוחר תביא למלחמת־אזרחים או למהפיכה. התבונה הפוליטית האמיתית — הנעדרת, כאמור, לא רק בממשלתנו, כי אם גם במה שאמורה להיות ה„אינטליגנציה" הישראלית — היתה חייבת ללמדנו זאת מכבר. המחיר שאנו שילמנו, משלמים ועוד נשלם עבור חוסר התבונה הזה גבוה מדי, וסופו שיוליך לפשיטת רגל. □

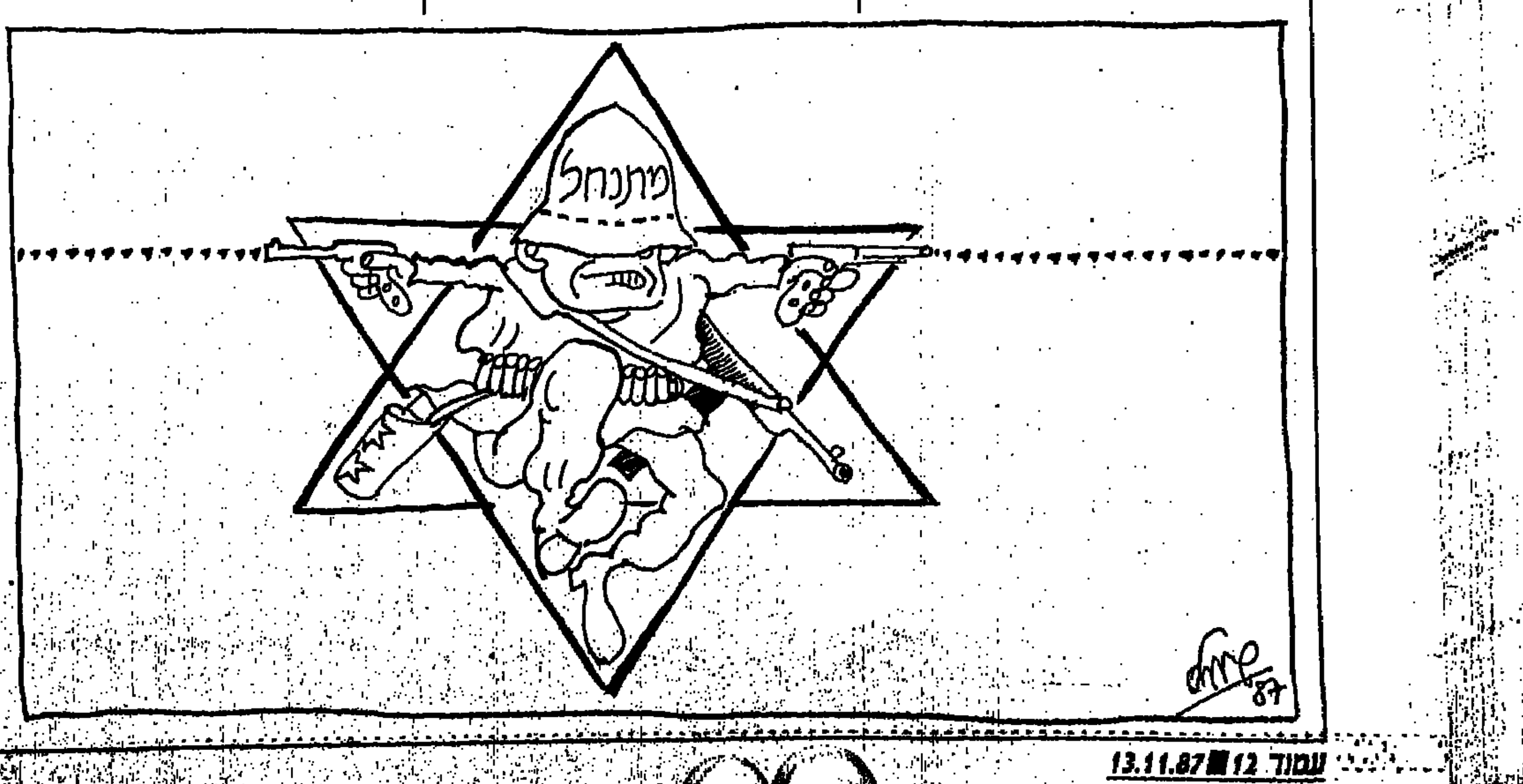

גדעון ספירו

מילון רצח

אינני יודע כמה אנשים מגלים רגישות לניגונן של סימפוניות המילים, בכל הקשור לדיווחים על המתרחש בשטחים הכבושים. שמתי לב לתופעה מאוד מעניינת: כשיהודים מקפדים חייו של פלשתיני בשטחים הכבושים, הם לעולם לא רוצחים. עבר.נו על הכותרות של עיתונים אחרים בעניין רציחתה של התלמידה אינתיסר עבדאללה אל־עטר מדיר אל בלח על־ידי מתנחלים.

„על המשמר", „הארץ" ו„חדשות" דיווחו על הריגתה של התלמידה. „ידיעות אחרונות" מצא וריאציה יותר מעודנת: שם היא נורתה למוות. אני מניח כי גם בעיתונים אחרים המצב לא היה שונה בהרבה. אבל לא רק אינתיסר לא נרצחה. גם הפלשתינית מרמאללה, אם לשמונה ילדים, שהלכה לעולמה לפני שבועות איחדים בעקבות יריות נציגי הכיבוש הישראלי, לא נרצחה. חס ושלום. חברותיה צריכות ללמוד את הלקח, לא ללכת למכולת לקנות מצרכים בדיוק כשישראלים מחליטים לירות. גם הרמטכ"ל שלנו אמר, שאי־אפשר להימנע ממקרים מצערים כאלה. אתם מבינים? פשוט מקרה מצער. גם הילד הפלשתיני ממחנה בלטה, שהלך לפני חודשים אחדים במיצוות אמו למכולת לקנות מצרכים, ובדרכו מצא את מותו, לא נרצח. הפלשתינים האלה, נשים וילדים, לא יודעים מתי לערוך את קניותיהם. לעומת זאת, היהודים תמיד נרצחים. אפילו קצין צה"ל, איש המשטרה הצבאית בעזה, שלא נמצא שם על מנת לערוך קניות, אפילו הוא נרצח. כך דיווחו העיתונים.

ישראלי, האמון על חשיבה הומניסטית ואינו מוכן להתפשר עם עקרונותיו האוניברסליים, מוצא עצמו יותר ויותר במצוקה. כשילד יהודי נרצח בשטחים הכבושים מגנים זאת ההומניסטים הישראלים מבלי לרכך את המעשה על־ידי שימוש במלים חלופיות. זהו רצח נקודה. והרצח נשאר רצח, גם אם אנו סבורים שמוטב היה כי הורי הילד לא היו מביאים אותו לאיזור הנשלט על־ידי דיקטטורה צבאית. וכך, בעל כורחנו, אנו מוצאים עצמנו בסירה אחת עם הימין בגינוי הרצח, מבלי שנוכל לנטרל את מאמצי הימין לנצל בצורה צינית את הרצח לקידום מטרותיו.

לעומת זאת, שעה שנרצח ילד פלשתיני או נערה פלשתינית או אשה פלשתינית, חלק לא קטן מהציבור הרואה עצמו שייך למחנה ההומניסטי, מאמץ לו את הטרמינולוגיה הרשמית ומדבר על הריגה. הגינוי על הריגה הוא מטבע הדברים בעל עוצמה פחותה, אולם, גם בעוצמה מופחתת זו אין הימין מצטרף לגינוי.

שלטונות הכיבוש הישראלים מאמצים כמובן את התפיסה הבסיסית של הימין, לפיה יש מחיר שונה לדם יהודי ולדם ערבי. גם אם יוחלט להעמיד לדין את המתנחל אשר רצח את התלמידה אינתיסר מדיר אל בלח, הוא לא יועמד לדין — כך מותר להניח — על רצח. אם רוצה ההומניסט הישראלי לבדוק את מידת השחיקה שלקה בה, או שלא לקה בה, הוא יכול לעשות לעצמו מבחן מהיר על־ידי השאלה: כמה פעמים דרשתי להעמיד יהודים לדין על רצח בשנה האחרונה, שעה שקיפדו חייהם של פלשתינים? □

נועם שפנצר

פוליטיקה גברית?!

קל מאוד להסתייג מננסי רייגן, או לפחות מדמותה כפי שהיא מצטיירת בכלי התקשורת. לפעמים היא נדמית לאשה צדקנית, טרחנית, רמות צפויה ומשעממת עד כאב. לפעמים היא מין יוקו אונו של הפוליטיקה, בארקודה מחייכת, עסוקה בשטויות, לכודה בתפקיד בלתי אפשרי, שבו אפילו מעט המשמעות הנתונה, ניתנה בחסד, לא בזכות. קל מאוד ללעוג לגינוניה המאומצים, החלולים. בעצם, קל מדי, ומתוך כך מיותר.

השבוע ננסי שוב היתה בחדשות. כרגיל, שלא בטובתה. כרגיל, כמעט מבלי משים. שלא כרגיל, הפעם העניין רציני. התברר, שהיא עומדת לעבור ניתוח כריתת השד, לצורך הסרת גידול ממאיר.

איכשהו ברור מלכתחילה, שננסי תעמוד בגבורה בניסיון המר הזה. תוסיף לחייך, תשחרר לעיתונות הצהרה אופטימית, תשוב מיד לעבודה. אבל עדיין מותר, בכל זאת, לחוש איזו עצ.ות פשוטה בשביל ננסי ומותר להניח שבאופן אירוני־משהו, ננסי רייגן מצאה עצמה פתאום בעמדה של מייצגת אותנטית של עניין אמיתי, עמדה שלא הצליחה לתפוש ולא יכלה אף לקוות לה בשום אופן אחר. אחת מכל עשר נשים באמריקה מועמדת ללקות בסרטן השד. אם המחלה מאותרת בשלב מוקדם, טובים סיכויי הישרדות החולה. סיכויי הישרדות השד הם כבר עניין אחר. וכאן אני מוצא עצמי נתפס, שלא בטובתי אולי, להלך רוח ספקולטיבי פרוע ומתקשה לפיכך להשתחרר מן ההרגשה שמשהו לא טוב מתרחש כאן. מבלי משים, או בהיסח הדעת, נכרתים כאן יותר מדי שריים. שריים נשיות, בידי רופאים גברים.

עכשיו, לפני שאתה קופץ, אינני בא לטעון שקיימת כאן מזימה אנטי־נשית מודעת. קשה להניח, שיימצא אדם שפוי שיטען כך ברצינות. מצד שני, אדם שפוי ורציני יתקשה גם להתעלם ולבטל את קיומם והשפעתם של כוחות תת־מודעים חזקים, המשתתפים בעיצוב המציאות. בהקשר הנוכחי, מדובר בעיקר באגרסיות הקשות, שעל ניתובן הסובלימטיבי מתבסס מקצוע הרפואה (ורפואה מנתחת בפרט), ובמערכת היחסים הבין־מינית הטעונה תמיד. הרופאים, בהקשר זה, אינם יוצאי דופן או רעים ורשעים. הם רוצים באמת שהחולה יבריא, אולם בדרך — עליהם לחתוך אותו. הגנרלים באמת רוצים שלום, אולם בדרך — יש לנצח במלחמה. הפסיכולוגים באמת רוצים להקל על מועקות הנפש אולם בדרך — עליהם להתפלש בהן. המורים באמת רוצים שהתלמיד ידע, אולם בדרך — בורותו מאששת ומקיימת את עוצמתם.

בהקשר לפוליטיקה הבין־מינית, יש להכיר בכך שהשריים הם איבר ייחודי, לא לחלוטין אבר־מין, אבל גם לא „סתם" איבר, כמו הטחול, למשל. אין לשריים, לרוע מזלם, איבר גברי מקביל, ואין, כך נרמה, גם הבנה גברית למשמעות הרגשית והפסיכולוגית הגלומה בהם (והרחם גם הוא נופל באותה קטיגוריה וניתוח כריתת הרחם מעורר ספקות דומים).

ניתן להסתכן ולהניח ששכיחות גבוהה של סרטן הפין, למשל, היתה מתרגמת עצמה מהר מאוד למציאת פתרונות מהפכניים אלטרנטיביים לכריתת האבר. ניתן להסתכן בהשערה, שאם ליותר רופאים היו שריים, פחות שריים היו נכרתים. ניתן להסתכן בהשערה, שטכנולוגיה ופוטנציאל הידע למציאת אלטרנטיבה לכריתת השד (והרחם) קיימים היום. ניתן להסתכן בהנחה שמתקיים כאן אופן מסווה, בלתי מודע, של אפליה. ניתן להניח, שסדר העדיפויות המדעי טבוע בחותם השתלטנות הגברית, המעדיפה להשקיע בפאלוס הטוטאלי — תכנית החלל — ובמציאת תחליפים לרחם (ולנשיות בכלל) בדמות תינוקות המבחנה.

יתכן שהבריאות, בהקשר הזה, הינה עסק רציני מדי מכדי להשאירו בידי הרופאים. יתכן שהנשיות היא עסק רציני מדי מכדי להשאירו בידי הגברים. □

יוסף מונדי ■ רשימות מן החבית

שביתת הטלוויזיה: נגד ריח הרודנות

א.

גם אנוכי נשמתי לרווחה, כשהטלוויזיה הישראלית הושבתה. אמרתי בליבי, שפשוט נמאס הערוץ הזה שאינו יותר ממשהו משעמם וחסר כל עניין. בנוסף לכך, שנאתי את השחצנות של רוב המפיקים שאט־אט חשבו שהם מלכי העולם ואיש לא יכול היה להתקרב אליהם. בתחילת השביתה אפילו לא התעניינתי מה הן הסיבות, שהובילו את עובדי רשות השידור להכריז על סכסוך עבודה. מה איכפת לי מהם. יש לי ערוץ לבנוני וגם יורדן ואת החדשות אני שומע בבי.בי.סי.

כיוון שהשביתה הולכת ונמשכת, וגם קראתי פה ושם כמה ראיונות ומאמרים של אורי פורת, התחלתי לחשוב ולתת את דעתי לשביתה איומה זו. אכן, זו שביתה בלתי נסבלת וכעת ברור לי שבמקרה זה עובדי הרדיו והטלוויזיה צודקים, ויש לצאת להגנתם ולתת להם תמיכה מוסרית ללא כל הסתייגות. יותר ויותר ברור לי שהשלטון ביחד עם אותו אורי פורת, נוהגים כלפי רשות השידור מתוך מניעים טוטליטריים. אין לי כלום נגד גלי צה"ל ורק אנחנו הישראלים יודעים, שלמרות היותה תחנה צבאית — יש לה מדיניות ליברלית ונבונה. אף־על־פי־כן, אסור לנו לשכוח, שבכל זאת, זו רק תחנה צבאית והמצב דומה לזה של מדינה לאחר מהפך פוליטי, כשהשלטון משדר את רצונו דרך תחנה צבאית אחת ויחידה.

אם אינני טועה, אחד הנימוקים של הנהגת הטלוויזיה נגד עובדיה הוא שרשות השידור מאוכלסת הרבה בטלנים, שאינם רוצים לעבוד. יכול להיות שזאת אמת, אבל אנא הצביעו לי על מפעל ממשלתי (שלא ניתן לפטר את עובדיו) נקי מבטלנים או מסירבול ביורוקרטי. גרוע מזה, כל אחד יודע שאפילו בעיתונים מצליחים קיימת אבטלה סמויה. אבל, לא זה העניין (אם כי נימוק של הבטלנות מכובד ורציני). הבעיה היא, שהשלטון ואורי פורת — בעל ההשקפות הפוליטיות הימניות־קיצוניות — רוצים לגמור אחת ולתמיד אותה רוח חופשית, שעדיין מפרפרת פה־ושם בין כותלי רשות השידור.

נשאלת השאלה, מדוע הציבור אינו מתקומם ואינו משמיע את קולו? הסיבה היא פשוטה. עד לבואו של טומי לפיד לטלוויזיה הישראלית בשנת 1979, היא היתה בעלת כוח וחיוניות רבה. איש פשוט זה, כמו בולדוזר, הלך וסילק את האלמנטים המתסיסים והפך את הטלוויזיה לכלי ריק וחסר כל חשיבות. אורי פורת, השותף לו מבחינה רעיונית, השלים את המלאכה, וכיום — לנוכח התוכניות המשעממות — לאיש לא איכפת אם הטלוויזיה הישראלית מושבתת.

המוזר ביותר בפרשה זו הוא עמדתם האדישה של העיתונאים הישראלים. כולם שותקים, כמו דגים מלומדים. לכאורה העניין משתלם לעיתונות, ושביתת הטלוויזיה מביאה יותר ויותר אנשים לקרוא עיתונים. זה, כמובן, חזיון שווא. על העיתונאים לדעת, שאם הם לא יצאו להגן על עמיתיהם, מחר הצנזורה של אורי פורת תחדור גם לאותה עיתונות, הנחשבת משום מה חופשית וליברלית. לכן יש לצאת למאבק ולתמוך מכל הלב בעובדי הטלוויזיה, השובתים נגד שלטון הרוצה להטיל מרות, ואשר נודף ממנו ריח של רודנות דרום־אמריקאית.

ב. מצב עכשווי וגם עתידני

אורי פורת וחבריו היפים הצליחו סוף־סוף לשבור את אנשי רשות השידור. כולם שבו לעבודה מבויישים וכנועים. סוף־סוף הושג שקט תעשייתי ומעתה זוכים אנו אזרחי מדינת ישראל לשידורים יפים ולחדשות טובות, שאינן פוגעות לא במורל ולא במצב הרוח של האומה. לא עוד תבוסתנים ואש"פיסטים, לא עוד כאלה הרואים הכל בשחור, אפילו מסך הטלוויזיה יקרין שיקופית ורודה, כדי לסמל את מצב הרוח המרומם של האומה.

כדי להמחיש לקורא הנכבד שלנו מה יהיו טבען של התכניות אביא כמה דוגמאות. קול ישראל:

הבוקר יוקדש לשידורים מיוחדים עבור החוזרים בתשובה. אחראי ישיר לשידורים אלה יהיה הרב פופיק והרב ולדמן, יועץ מיוחד — הרב כהנא הקדוש. בצהריים נשמע שוב ושוב את שירי נעמי שמר, ובעיקר את האורטוריה לכבוד הסרובניק האחרון שהגיע לארץ ולא נסע למנהטן. שעות אחר הצהריים יוקדשו לשיעורים בהלכה ובעיקר לחינוך מחדש תחת פיקוחו של מלומדנו אלדר וידידנו אליקים העצני. בשעות הערב נשמע פרקי חזנות בנוסח יהודי המזרח, והחל מחצות בלילה חזנות בנוסח אשכנז.

נעבור לטלוויזיה: הטלוויזיה החינוכית תשדר עד־אין־סוף, במשך עשרים שנה, פרקים נבחרים ממשפט דמיאניוק, כדי לחנך את העם, ובעיקר את אלה שעדיין לא ברחו לברוקלין.

הטלוויזיה הכללית תשדר תכניות חיוביות, כגון: מחפשים את המטמון, בידור נוסח סטקיית התקווה, פסטיבל שירים חסידיים, סרטים יפים, כמו למשל, הסרט שהופק על־ידי הרבנות הראשית המתאר את החיים הנפלאים של תושבי בני־ברק. כמו כן, ישולבו בשידורים חינוכיים אלה גם אוניברסיטה פתוחה לענייני כלכלה ובורסה. במקום חדשות מדכאות, תורחב התכנית המהממת פסוקו של יום.

זהו זה, רבותי. מעתה יהיה לנו שקט ואפילו האשה המתקדמת הזאת, שהיא פאר ותפארת של המחשבה היהודית החדשה, תכריז ברבים שסוף סוף יש לנו טלוויזיה טובה. □

צבי גורן, דובר השובתים, באסיפה בבית אגרון, השבוע

תאומי סוכנות

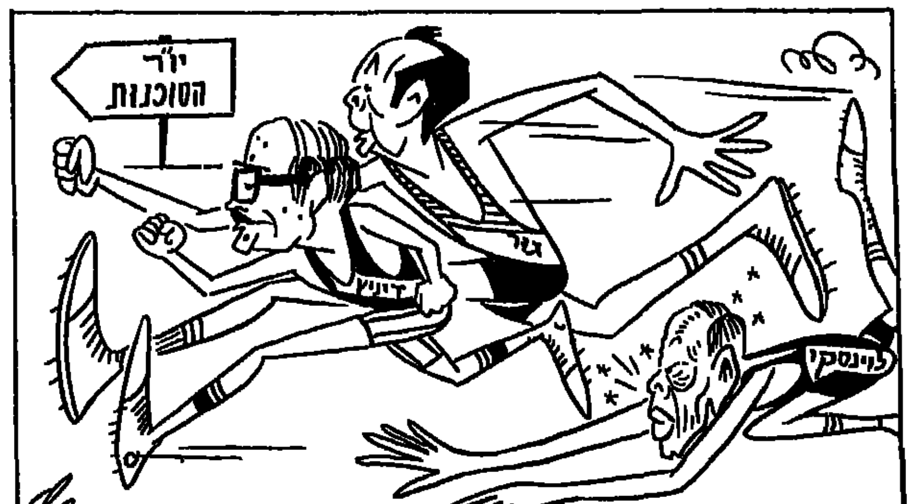

אם היו מוטה גור, שמחה דיניץ או אבא אבן, מועמדי העבודה לתפקיד יו"ר ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית אין ספק, אחד מהם היה נבחר לתפקיד ברוב־קולות מוחץ. אבל אלה אינם מועמדי העבודה. מרכז המפלגה בחר בעקיבא לוינסקי, ולוינסקי לא יהיה יו"ר ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. הוא לא יהיה, כי ראשי המגביות בארה"ב, בעלי המאה ולכן גם בעלי הדעה, הטילו וטו על מועמדותו.

ללוינסקי (70), עסקן ציוני אפור מאוד ונטול כריזמה, היה יתרון גדול אחד על גור, דיניץ ואבן, ערב בחירת מועמד העבודה לתפקיד היו"ר. כולם במרכז (1200 איש) ידעו שהוא כבר שם. שם, משמע בהסתדרות הציונית ובסוכנות. כולם חשבו שאם הוא שם הרבה שנים, לא משנה מה עשה ואיך עשה, אז מגיע לו. כך רגילים לחשוב במפלגת העבודה ארבעים שנה. כך כנראה ימשיכו לחשוב עוד ארבעים שנה. לכן בחרו את לוינסקי.

בגלל צורת חשיבה זו, הפסיד המערך בתקופה האחרונה שתי מישרות־מפתח בשירות הציבורי: נגיד בנק ישראל ומבקר המדינה. כל הציפורים מעל כל העצים צייצו לפרס, רבין, נבון וברעם, כי עדי אמוראי לא ייבחר לנגיד הבנק. פרס ועמיתיו התעקשו על אמוראי, למרות שיכלו להריץ לתפקיד מועמדים טובים אחרים. התוצאה? בתפקיד זכה פרופסור ברונו. עם ישראל רק הרוויח.

המקרה של מבקר המדינה מזכיר מאוד את פרשת לוינסקי. לליכוד לא היה מועמד מתאים. המערך יכול היה לזכות בתפקיד, לו היה שולף מהמאגר העצום שלו את השם הנכון. שמעון פרס, מסיבות השמורות עימו, קבע כי העסקן הישיש יעקב ניצן, הוא ורק הוא, יהיה מועמד המערך לתפקיד. כל הנסיונות של בכירים במפלגה להסיט את פרס מעמדתו נכשלו. יעקב ניצן היה לפני שנות דור נציב שירות המדינה, בימים האפלים של השירות, בימים בהם אנשים התקבלו לעבודה בעיקר בזכות פנקס החבר הנכון. התוצאה? המערך הפסיד משלט בטוח. התפקיד הופקד בידיו של שופט ביהמ"ש המחוזי יעקב מלץ. עם ישראל שוב זכה.

לוינסקי ודולצ'ין הם שני תאומי סיאם. כל מה שתאמר על דולצ'ין נכון על לוינסקי, וכל מה שתאמר על לוינסקי נכון על דולצ'ין. שניהם קשישים: דולצ'ין 76, לוינסקי 70. דולצ'ין היה גזבר הסוכנות וההסתדרות הציונית לפני לוינסקי. שניהם חיים מצוין, על חשבון הנדבות של עשירי העם היהודי בארה"ב. דולצ'ין מתארח לעיתים מזומנות בסויטה במלון המלך דוד, היקר במלונות ירושלים. גם לוינסקי עושה זאת. האחד מרבה להסתובב בעולם, גם השני עושה כן. לוינסקי, בניגוד לדולצ'ין, הוא קיבוצניק ממעין צבי, התק"ם.

דולצ'ין דירדר את הסוכנות היהודית לשפל חסר־תקדים, בכל השטחים ובכל התחומים. לוינסקי עמד לצידו לאורך כל הדרך, כולל בפרשה האומללה של בל"ל ואוצר ההתיישבות היהודים.

מפלגת העבודה יודעת כי איבדה את הקרב על לוינסקי, ובכל זאת היא ממשיכה להתייצב מאחוריו, למרות שגם מוטה גור ושמחה דיניץ הודיעו כי הם רוצים בתפקיד. יש לך שתי סיבות: פורמלית ופוליטית. מרכז המפלגה בחר בלוינסקי כמועמדו, ורק המרכז יכול לבטל את המינוי. איש לא דרש עדיין את כינוס המרכז. לצד סיבה פורמלית זו, קיימת גם הבטחה לתק"ם כי התפקיד שלהם. פיצוי על כל הבגידות ואכזבות העבר הקרוב.

אבל הגחלים הלוחשות בעבודה, עושות בשבוע האחרון שעות נוספות. פרס ורבין מצד אחד, עוזי ברעם ועמנואל זיסמן מצד שני וקבוצה של צעירים מהצד השלישי, עושים הכל כדי שתבוסות אמוראי וניצן לא יחזרו על עצמן.

מוטה גור הציע את עצמו, בעידוד הצעירים, לתפקיד ראש התנועה הציונית. לפרס ולרבין הרעיון נראה מאוד. הרבה יותר נוח גור רחוק בהסתדרות הציונית, מאשר גור קרוב, שאפתן, שוחר טרף, בכנסת. גם שמיר, לפני שלוש שנים, שמח מאוד לתמוך במועמדותו של אריק שרון לתפקיד ראש מחלקה בסוכנות היהודית (עלייה). גור, עם עבר של רמטכ"ל ושר בממשלת אחדות לאומית, הוא מועמד טוב גם בעיני הגבירים מאמריקה. אך אלה לא יתנגדו גם לשמחה דיניץ. האמריקנים אוהבים אותו מימי גולדה מאיר (היה מנכ"ל משרד רה"מ), ובעיקר מהימים הלא רחוקים בהם כיהן כשגריר ישראל בוושינגטון.

בעוד מוטה גור רץ לתפקיד בעיקר בכוחות עצמו, הרי את דיניץ מריצים שניים: המזכ"ל עוזי ברעם, ומזכ"ל המפלגה בירושלים, עמנואל זיסמן. מסייע בידם יו"ר תנועת העבודה הציונית, יחיאל לקט. דיניץ, ברעם, זיסמן ולקט, הם ירושלמים. לשני האחרונים יש אינטרס אישי במעשה המרכבה הכמו־ציוני. להערכתם, מינוי של דיניץ, יקדם את סיכוייהם להיכנס לכנסת השתים־עשרה. ברעם, שכבר היה שותף להמלכת שני נשיאים, מעריך כי דיניץ עשוי להיות מועמד טוב, שכן הוא עשוי לגבור על כל מועמד מתחרה מהליכוד.

ומה יגידו בתק"ם? נחמן רז, נציג התק"ם בכנסת, העריך השבוע, כי לוינסקי יסיר את מועמדותו, אם יוברר לו, כי ראשי המגביות ממשיכים להתנגד לבחירתו. התק"ם ישקיף על ההתפתחות הצפויה מהצד. "לא נרעיש עולמות", אומרים נציגי הקיבוצים.

בירבורי אח"מ

יש אנשים, מאושרים בישראל. אנשים שהמדינה משלמת עבורם את כל שיחות טלפון, גם אם מדובר במאה אלף שיחות בחודש. את ה"בשורה" הזו הביא לכנסת מי שהיה עד לאחרונה שר התקשורת, ח"כ "שינוי", אמנון רובינשטיין. ליתר דיוק, ח"כים זכאים, מדי חודש, "רק" לאלפיים שיחות חינם, למשך כל חייהם.

השערורייה הזו נחשפה בכנסת רק בזכות שאילתה של רובינשטיין, שביקש לשמוע משר האוצר כמה טלפונים באלה קיימים במדינה, מי הזכאים להם, וכמה עולה הלוקסוס הזה למשלם המיסים.

יו"ר הישיבה, דב בן־מאיר, כמו כל העיתונאים ביציע, חשב לתומו כי מדובר בשאלה קנטרנית: "אני מבין, חבר הכנסת רובינשטיין, שלא הצלחת לברר את המספרים האלה במשך שלוש השנים שהיית שר התקשורת". מתברר כי הפרקסוס לא היה במקומו. אמנון רובינשטיין, מאחר עניין, העיר: "הנושא של טלפונים רשמיים וממשלתיים איננו נמצא בידי משרד התקשורת אלא בידי משרד האוצר."

דב בן־מאיר: לא תשובה כהלכה

אמוראי — נשאר מעוריסה ונגזף

רובינשטיין: מליון דולר בחודש

[illegible]

"השערורייה גדולה, אדוני סגן השר [illegible]

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

סבא, למה אתה בוכה? בגלל שאחינו הערבים בגדו אותנו לאנחות
או בגלל שהיהודים התחילו לרחם עלינו???
נאג'י אלעלי

כיצד ידברו המשוררים?

אילן שיינפלד

עַל הָאֲדָמָה הַזֹּאת יֵשׁ עֲבוּר מָה לִחְיוֹת...
עִם מָרִיעַ לָעוֹלִים מִחִיּוּךְ אֶל מוֹתָם,
וּפַחַד הֶעָרִיצִים מִן הַשִּׁירִים

מחמוד דרוויש

לפני מספר חודשים התקיים בתיאטרון נווה־צדק מפגש סופרים, אמנים ואנשי־תיאטרון עבריים ופלסטיניים. השתתפו בו חברים רבים, מן הארץ ומן השטחים הכבושים, נערכו בו דיונים של ממש, בעברית ובערבית, והאווירה היתה טובה ופוריה. שיא המפגש הגיע כאשר הוציאו מנחי החלק הספרותי, יורם קניוק ואמיל חביבי, מכתב מאת המשורר הפלסטיני הגולה וחבר הוועד הפועל של אש"ף, מחמוד דרוויש, וקראוהו לקהל.

במכתבו בירך מחמוד דרוויש על קיום המפגש והזמין את הסופרים העבריים למפגש נוסף עם סופרים פלסטיניים בחו"ל. המכתב התקבל בשמחה גדולה ובהיענות מירבית. את ההסתייגות היחידה מאפשרות קיומו של מפגש זה, ואת מתיחת המשוואה הלא־הכרחית בין מגעים ספרותיים למגעים פוליטיים ניסחו ניסים קלדרון ואורי ברנשטיין. הם הבהירו כי בטרם נסיעה יש לוודא כי משתתפי מפגש כזה יכירו רשמית במדינת ישראל ויקראו להפסקת פעולות הטרור. ניחא. הלא קשה לחשוד בם שאינם אנשי שמאל.

קודם לכן פורסם במוסף "ידיעות אחרונות" ראיון שערך חיים הנגבי בפריס עם מחמוד דרוויש, שהוכתר כפי רבים כ"שר התרבות של אש"ף". בראיון מרתק זה קרא שוב דרוויש לקיום מפגש סופרים עברי־פלסטיני. קריאתו נענתה בפועל. סופרים עבריים אספו שמות חברים המוכנים לנסוע למפגש כזה, שיתקיים בחו"ל, גם אם פירושו של דבר הוא שהם עוברים על החוק, האוסר על מפגשים עם אנשי אש"ף, ויסתכנו במשפט.

הלא אי־אפשר לאסור מחצית מסופרי ישראל.

בסוף השבוע שעבר פורסם ב"ידיעות אחרונות" ראיון נוסף עם מחמוד דרוויש. הפעם נערך הראיון על־ידי עיתונאי פלסטיני ופורסם במקורו בשבועון אש"ף "היום הז'", ואחר כך, במלואו גם בעיתון "אל איתיחאד". הפעם נערך הראיון לאחר בחירתו של מחמוד דרוויש לוועד הפועל של אש"ף. הפעם היכה בתדהמה אותם סופרים עבריים שהיו מוכנים להיענות לפניותיו הקודמות.

הסופר כבובת תעמולה

כראיון האחרון הבהיר מחמוד דרוויש, כי יוזמתו לקיום מפגש לא באה כדי ליצור דיאלוג, אלא כדי להשתמש בסופרים העבריים כצינורות תעמולה של אש"ף. וכך אמר: "צריך לתקן את המושג דיאלוג. לא קראתי לדיאלוג [...] הודעתי על נכונותי למפגש [...] הכוונה היתה שהסופרים הפלסטינאים יציגו עמדתם והישראלים, המכירים בזכויותיהם של הפלסטינאים, יציגו עמדתם." כלומר, לא דיאלוג, אלא השמעת דברים. אולם, האם ייתכן דיאלוג בו רק צד אחד, הישראלי, אמור להכיר במשנהו, בעוד הצד השני אינו מכיר בקודמו? הרי זה כאילו מבקש דרוויש מאיזו אוזן לא־קיימת שתכיר בכך שיש למולה פה מוחשי. ושהיא, באוורירותה, גם תאזין לו. וזה אי־אפשר.

לאחר דבריו אלה הוסיף מחמוד דרוויש דברים על מצבה של דעת־הקהל בישראל. מדבריו אלה עלה, כי כל כוונתו בקיום מפגש מעין זה הוא ניצול הסופרים העבריים להחלשת דעת־הקהל בישראל. וכך אמר: "אני מכיר היטב את תמונת המצב בישראל. ממש מומחה גדול בענייניהם. אין לנו ברירה אלא לחפור מסילות לתת־ההכרה של הישראלים. יש משבר בדעת־הקהל שלהם, ועלינו לעבוד עליו. אפילו אם לא נשיג תוצאות מיידיות. אין ברירה אחרת." ואם כן, לא סופרים הוא מבקש לפגוש, מחמוד דרוויש, אלא תפרפרות.

ההמשך גרוע עוד יותר. "עלינו לסייע להם להפיץ את רעיונותינו בתוך החברה הישראלית [...] לנו נותר עתה לנסות להרחיב את החריץ הזה, בין ישראל הממסדית, ובין אלה המוכנים לקום נגדה [...]" ושיא השיאים — "מבחינתי, זו הרפתקה אינטלקטואלית עם אלמנטים של הסברה."

ייאמר, אם כן, מפורשות: הסופר העברי אינו מתנדב להיות תפרפרת של אש"ף, ואם הוא מוכן לקום ולנסוע להיפגש עם דרוויש בחו"ל, אין זה משום שהוא מוכן לקום נ ג ד מדינת ישראל, אלא משום שהוא מוכן לקום ב ע ד ה. וייתכן כי לקום בעד מדינת ישראל פירושו גם להיפגש עם סופרים פלסטיניים. גם אם הם חברי הוועד הפועל של אש"ף.

לסופר העברי לא חסרות הרפתקאות אינטלקטואליות. ככל סופר בכל מקום עלי אדמות את זה יש לו למכביר. ואלמנטים של הסברה ודאי לא חסרים לו. עברו רק ארבעים שנה מן הזמן בו היתה הספרות העברית מה שמבקשת הספרות הפלסטינית להיות כיום — ספרות עם הסברה, אמירה אישית שגודלה כגודל הלאום, דיבור בגוף ראשון־רבים.

אתה, מחמוד דרוויש, יכול עדיין לדבר בגוף ראשון־רבים, מבלי שיידבק בך שמץ של פאתוס גמלוני. אך אין זה אומר שאתה כל כך חכם עד שתוכל ליטול קבוצה שלמה של סופרים עבריים ולהפוך אותם כולם למשרד הסברה זעיר של ארגונך. הלא זו תקווה יהירה כל כך.

המתים של דרוויש

לא רק ביהירות ובשיגיון־נפש נכשל מחמוד דרוויש. גם באטימות שאינה יודעת דבר מלבד להט האמירה. שהלא אמר: "קראתי לפחות מאתיים שירים ישראליים שנכתבו נגד המצור בביירות והטבח במחנות. לא מפני שמצפונם הציק, אלא שלא היו מסוגלים לשאת את מראה ארונות הקבורה של חלליהם." כאילו צריך הסופר העברי להתנצל על שלא היה יכול לשאת את מראה ארונות הקבורה של חבריו, או להכות על חטא ולומר, שבעצם היה צריך לבכות רק את מתיו של דרוויש. והאם כך אירע באמת? הבה נרענן את הזיכרון, הבה נקרא יחד מה כתבנו, אנו, משוררים עבריים — ערלי־לב, כביכול — הרואים רק את מתינו שלנו ועיוורים מראות את מתיו של דרוויש:

עַל שְׁלוּלִיּוֹת שׁוֹפְכִין בְּסַבְּרָה וְשַׁתִּילָה
שָׁם הֶעֱבַרְתֶּם כַּמֻּיּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם
הָרְאוּיוֹת לְהִתְכַּבֵּד
מֵעוֹלָם הַחַי לְעוֹלָם הָאֱמֶת.

לַיְלָה אַחַר לַיְלָה,
קֹדֶם יָרוּ
אַחַר כָּךְ תָּלוּ
לְבַסּוֹף שָׁחֲטוּ בְּסַכִּינִים.
נָשִׁים מְבֹהָלוֹת הוֹפִיעוּ בִּדְחִיפוּת
מֵעַל תְּלוּלִית עָפָר.
"שָׁם שׁוֹחֲטִים אוֹתָנוּ,
בְּשַׁתִּילָה."

(דליה רביקוביץ', תינוק לא הורגים פעמיים)

קְחוּ אֶת הַתַּרְמִילִים
וְאֶת הָאֲרוּזוֹת הַתְּפִילוֹת
וְאֶת סִפְרֵי הַשִּׁירָה
וּמַדֵּי קְרָב שֶׁל חַיָּלִים
וְאֶת הָאָרוֹן הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂרוּעָה
וּמָה שֶׁנִּשְׁאַר לָהֶם אוֹ בָּשָׂר,
וִילָדִים מִתְרוֹצְצִים כְּמוֹ תַּרְנְגוֹלוֹת בַּמִּסְפָּר.
כַּמָּה יְלָדִים יֵשׁ לָכֶם
כַּמָּה יְלָדִים הָיוּ לָכֶם

(דליה רביקוביץ', לצאת מביירות)

עַכְשָׁו הַמִּסְגָּד פּוֹרְחִים פְּרָחִים וְהַיְלָדִים כְּאֵפֶר עַיִן אֶל
חֶלְוָה נִפְרָחִים כִּפְרָחִים כְּמוֹ צִיּוּרֵי יְהוֹשֻׁעַ הַפָּרוּעַ
וַאֲנִי יֶלֶד מִבַּחֲנָה צִיּוֹנִי מַגִּיד אֶת יָפוֹ שֶׁתַּכְאִיב
שֶׁתֵּצֵא כָּל הַנְּשָׁמָה
תּוֹדָה בָּאַשְׁמָה לֹא שֶׁלִּי אוֹי קִינְדֶערְלַאךְ פּוּן
פַּלֶסְטִינָה אִיךְ בִּין
אֲנָא מַעֲכֶּם כִּי אִיךְ אַקְשִׁיב אֲדַבֵּר עִם קְרַאסְנִיסְטַאוו
אִם לֹא
אֶקְרָא לָהּ עֵין אֶל חֶלְוָה יָפוֹ אִיךְ

(יצחק לאור, טמו אני אומר לך טמו)

וְאָז הָיְתָה הַחוֹמָה גְּדוֹלָה בְּמִנְיַן הַגְּוִיּוֹת:
הָיוּ שֶׁמָּנוּ מֵאָה וְהָיוּ שֶׁמָּנוּ כְּמֵאוֹת
וְזֶה אָמַר סָפַרְתִּי 36 נָשִׁים שְׂרוּפוֹת
וַחֲבֵרוֹ אָמַר לֹא צָדַקְתָּ, כִּי רַק אַחַת־עֶשְׂרֵה
וְהַמִּשְׁנֶה מִכָּאן וְהוּא הַשְּׁלִישִׁי, לֹא יָדַע הַמִּסְפָּר
וְאִם עָבַר פִּתְאוֹם, אָמַר גַּם זֶה
שֶׁרַק שְׁמוֹנֶה נָשִׁים נִשְׂרְפוּ, כִּי שְׁתַּיִם נוֹרוּ
וְיֵשׁ אַחַת מְפֻקְפֶּקֶת וְלֹא בָּרוּר.
אִם נִשְׂרְפָה, נֶחְנְקָה אוֹ רַק [illegible]
וְגַם בְּעִנְיַן הַיְלָדִים עוֹד לֹא נֶאֶמְרָה הַמִּלָּה הָאַחֲרוֹנָה

(נתן זך, על הרצון לדייק)

וּפִתְאוֹם
קָם נִבְקַר, רוֹאֶה
קָם נִבְקַר, רוֹאֶה
יְלָדִים שׁוֹרִים כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ זוֹרַחַת,
הֵם אֲמִתִּי, הַשָּׁבוּעַ, זוֹ אֵינָהּ עֲלִילָה,
יְלָדִים עֲרֻמִּים, בְּלִי חֲצִי נְחָמָה.

(צבי עצמון, זכור)

של מי הפליטים האלה, של מי המתים האלה, של מי הילדים השרופים בעין חילווה והנשים האנוסות, מחמוד דרוויש? הן אינן שלנו. ובעצם, מחמוד דרוויש, בעצם הן שלנו כל כך.

אינני יודע איזו שירה עברית קראת במהלך מלחמת הלבנון. אבל אני יודע מה קראתי אני כאן. שירה נזעקת. שירה נטרפת. שירה שאינה נותנת מנוח. שירה הנלחמת בעבור עצמה. שירה הכואבת את כאבך, מחמוד דרוויש. שירתם של משוררים עבריים שראו מה שראו וחלמו מה שחלמו ולא היו יכולים לשתוק. לא שירתם של צינורות תעמולה. בהחלט לא. שירה שראתה את ארונות הקבורה של עצמה, אך הפכה קינה על ארונות המתים שלך ועל כל מתיך שלא זכו לארונות.

הסבא של ביאליק

במכתב ברכה ששיגר מחמוד דרוויש למשורר סמיח אל־קאסם, עם היבחרו ליו"ר התאחדות הסופרים הערביים בארץ, גילה דרוויש טפח מדאיג עוד יותר של מניעיו. ידיד, שקרא את המכתב במקור, מספר כי במכתבו טען, בין השאר, כי המשוררים הערביים הקלאסיים ניצחו את ח.נ. ביאליק וגם את "הסבא שלו, המשורר אל סמואל".

המשורר הערבי סמואל עאדיא שייך לתקופת שירת המדבר הערבית הקלאסית שלפני האיסלאם, שירת הג'אהיליה. הוא היה יהודי לפי דתו וערבי לפי השקפת עולמו ונטיית ליבו. ניקולסון, בספרו "תולדות הספרות הערבית" מספר, כי חפר בטירתו באר מים מתוקים והיה מארח אצלו ערבים שחנו בדרך ונותן להם מחסה ומזון. יום אחד התארח אצלו אחד מנסיכי השבט כינדה, מערב המרכזית, שנמלט מפני רודפיו בדרכו אל סוריה. בטרם לכתו הותיר בידי אל־סמואל חמישה שיריונים. כעבור זמן בא אויבו, מלך חירה, אל אל־סמואל, וביקש ממנו את שיריוניו של הנסיך הנמלט, ולא — יוציא להורג את בנו, שלקח לו כבן־ערובה. אל־סמואל סירב, בנו הוצא להורג על־ידי מלך חירה וזה הסתלק מטירתו בלא השלל שביקש לו.

מאז השתרש בלשון הערבית הפתגם "אוּא מן אל־סמוואל", יותר נאמן מאל־סמוואל. והמשורר היהודי, אהוב הערבים, שהקריב בנו למען אחד מנסיכיהם, נהפך לסמל הנאמנות והיושר בתרבות הערבית.

זה, לפי דברי מחמוד דרוויש, "הסבא של ביאליק". משורר ערבי קלאסי שלמרות דתו היהודית היה נאמן לנסיך הערבי יותר מאשר לבנו, והשייך לתרבות הערבית, ולא לזו של חיים נחמן ביאליק.

אין זה עושה כל רושם על דרוויש. הוא בא ממרחק אלפי שנים, תוך זלזול עמוק במורשת התרבותית שלו עצמו, ומוציא ממנה את אחד מבניה הנאמנים. וכל זה מתוך יחס ברור של גזענות, שנתגלגל במעשה ההסמכה של אל־סמוואל לח.נ. ביאליק, כוונת — אם יהודי אתה, לא תעזור ולא תסייע לך נאמנותך. ולא תועיל לך כל הקרבה שבעולם. גם ממרחק אלפי שנים יבוא מחמוד דרוויש ויוציא אותך אל מחוץ לגדר. כתב אל־סמוואל:

"הייתי נאמן לשריונות הכנדי,
כי אני נאמן בעת יבגדו עם."

מסכן אל־סמואל. הנה בא אלדרוויש ומראה איך אפשר לבגוד בשניה. לבגוד במורשת שלו עצמו, לבגוד ברעיון השלום.

החלום

חודש לפני הטבח בסברה ושתילה חלמתי חלום: עמדתי עם חברי במסדרונות בית־הספר העממי שלנו, ברמת השרון. לפתע החלו להישמע ברחובות קולות קינה ונהי. חבריי ניסו לכסות עליהם במוסיקת רוק שהשמיעו ממערכות הגברה חזקות. סירבתי למוסיקה ויצאתי להתבונן במתרחש. ברחוב עברה שיירה ארוכה של נשים פלסטיניות, לבושות גלביות צבעוניות, הנושאות בידיהן אלונקות ובהן אלפי גברים פלסטינים מתים.

הן עברו דרך רחובות המושבה שלי, עם ילדיהן הזועקים וקינותיהן, עלו והעפילו אל הרי השומרון, ושם, בתוכים בהרים, טמנו את מתיהן.

ננערתי משנתי עם שיר כתוב. העתקתיו מזכרון החלום וכמות שהוא שלחתיו מיד למערכת "מאזניים". השיר פורסם שם שלושה־ארבעה ימים לאחר הטבח. עדות כתובה לחיבור האילם, הקיים מעבר לגבולות פוליטיים ולהכרה הרציונלית ולמסך ההסברה והשקר שבין שני עמים הנלחמים זה בזה ומקיזים איש את דם רעהו.

והנה אני מגלה, אני עומד בנקודת החיבור האילם, ודרוויש — בנקודת הרמיזה הגסה. האם כך נוכל, סופרים עבריים ופלסטיניים, לשוחח על השלום? האם בעבור כך אבוא לפגוש אותך, מחמוד דרוויש, בחו"ל, יוצא מן התוגה המבוהלת, הוויה של הזמכנה הרוחות בקיץ בני־עמי שלי?

בסאם

דיוקנאות

מאיה רוזנפלד

בסאם וחבריו ניגשו להציע לי עזרה כשראו אותי מסתבכת בסימטאות לא מוכרות במחנה. והציעו שאכנס לשתות קפה. ירדנו אל ביתו של בסאם, הנמצא במרכז דהיישה.

בשיפוליו הדרום־מערביים של המחנה מרוכז מטגזר לא קטן של בתים ודרכים, מרווחים באופן יחסי ואם כי רובם הגדול נשלב בניה בלתי סדירה. כאן, במרכז, וגם בשיפוליים המזרחיים, כמעט ואינך נתקל בבתים חדשים. רק סימטאות אחוכות וצפופות שיחוציזון וריוו, ויונים מבולעם, באותם מבנים שהוקמו בסיוע האונר"א, ארגון הסעד והתעסוקה של האו"ם, בשנות ה־50.

בצידי הבתים חצר קטנה ובה בדרך כלל עץ תות או ויניון, כמה שיחי נענע, לעיתים גם גפן או פרח נוי. עלי העצים לבנים מן האבק הכבד המגיע בעננים מן המחצבה הסמוכה למחנה. מחצבה בבעלות ישראלית, נגדה מנהלים התושבים מאבק משפטי ממושך.

בביתו של בסאם שני חדרים. חדר שינה וחדר אורחים. בשעת בואי חדר השינה ריק. בצידו השמאלי מסודרים בערימה שבעה מזרונים. מלבדם אין שם ריהוט נוסף.

בחדר האורחים עומדים, מלבד מערכת ישנה של ספה וכורסאות, שולחן כתיבה קטן ומדפי ספרים. בסאם הוא סטודנט לערבית באוניברסיטת בית לחם, בן עשרים. בשנתו השניה ללימודים.

הוא מספר לי כי אביו אמו ואחיו ישנים כולם בחדר השינה ואילו ה'סאלון' עומד לרשותו. חברים אחרים מהנהנים בראשם ומספרים כי כך נהוג כאשר ישנו בן סטודנט למשפחה המחזיקה שני חדרים בלבד. הסטודנט, הזקוק למקום בו יוכל לעבוד גם בשעות הלילה, זוכה בדרך כלל בחדר האורחים, ואילו המשפחה כולה מצטופפת בחדר אחר.

על הקיר בחדר האורחים שלוש תמונות. בביקורי הראשונים במחנה הייתי מפחדת לשאול לפשר הדמויות הממוסגרות הניבטות אלי מקירות הבתים. חששתי שמדובר באנשים שמצאו את מותם ‚שלא כדרך הטבע' והעדפתי לשתוק. לקח לי זמן להתרגל למנהג הרווח כאן, לתלות תמונותיהם של בנים ואחים היושבים בכלא.

אכן, בסאם ממהר להצביע על תמונת אחיו, אכרם, היושב בבית הכלא בחברון. השלים שנתיים מן הארבע שהוטלו עליו. לצידה מתנוססת תמונת אחיו הבכור, שפיק, המתגורר בסעודיה, שם הוא עובד כמודד קרקעות.

מן התמונה השלישית ניבט האב בזמנים בהם היה צעיר בימים וטוב למראה, לבוש חליפת חג. קשה למצוא קווי דימיון בין הגבר הנאה בתצלום לבין האיש המבוגר, זקן כמעט, שפגשתי קודם לכן, שרוע באפיסת כוחות על מזרון בחצר הבית. האם שיער פעם, באותם ימים רחוקים, כי יכלה שארית ימיו במחנה פליטים, ואת מיטב כוחו ועלומיו — על פיגומים בירושלים המערבית? אני מוצאת מידה של מזוכיזם בתזכורת האישית התמידית הזו שאנשים בוחרים לקשט בה את קירותיהם. המחשבה על ארבעים השנים השחורות המפרידות בין האיש שעל הקיר לבין זה השרוע בחצר מקוממת אותי. גם הנאווה ש'דע מאין באת' אינה מפייסת את לבי במעמדים כאלה.

משפחתו של בסאם הגיעה לדהיישה בעקבות מלחמת 1967. מוצאם מעלאר, כפר שכבן בוואדי עשיר בנים ובצמחיה, ועל אדמותיו מצויים היום מטעי המושב ‚מטע'.

ב־48 נגלתה משפחתו מעלאר והשתכנה בעיר בית לחם. בעקבות המלחמה ב־67 שוב ברחו, חלקם לירדן וחלקם, ביניהם אביו ואימו של בסאם, למחנה דהיישה.

שיחתי הראשונה עם בסאם וחבריו היא קלילה. הם מספרים על אהבתם למשוררים הפלסטינים ובמיוחד למחמוד דרוויש ולסמיח אל קאסם. כאשר אני שואלת על נזאר קבאני, משורר האהבה הערבי הגדול ממוצא סורי, הם מגיבים בסלידה משהו. בסאם רץ ומביא סיפרון של קבאני המעוטר ריסומים שניתן לפרשם כפורנוגראפיים למחצה. „איך זה יכול להיות?", הוא אומר ברכרוך, כשכוונתו לעיסוקו של קבאני בנאפופים בעור הערבים, קוראיו, נאנקים תחת סיבלות המשטרים הרודניים והמושחתים או תחת הכיבוש. גם האחרים מסכימים איתו ואומרים שקבאני עושה סחורה מן האשה. אני מוצאת עצמי קצת נדהמת מתובענותם של צעירים אלו כלפי שירה, שתהא נטולת תענוגות לחלוטין. לפתע אני בושה בעצמי על כי עד אותו יום אהבתי את קבאני ללא נקיפות מצפון כלשהן. אבל את מחמוד וסמיח הם אוהבים. הם מחוץ לגדר הרכילות. ברמת אלוהית כמעט.

החברים מכחכחים קצת בגרון ומספרים שבעצם, גם בסאם הוא קצת משורר. בסאם נחפז אל שולחן הכתיבה, שולף פנקסון ישן העמוס כולו בכתב יד צפוף. קורא לי בלדה ארוכה מראשיתה ועד סופה. אני מכושפת. כל אדם שני במחנה המנוצה והמוכה הזה הוא כנראה בעל לב של משורר. נידברנו להיפגש שוב למחרת.

בסאם וחברו, סאהר, לוקחים אותי לסיור במחנה. לביוב הזורם בתעלות פתוחות הם קוראים ‚הנילוס', ‚הירמוק', כשהם מבקשים להתלוצץ על חשבון המורים. אנחנו עוברים על פני מועדון הנוער הסגור בהוראת שלטונות הצבא כבר חמש שנים. כיום לנוער אין שום מקום חוקי להתאסף בו. כל התקהלות של נוער עלולה לזכות בכותרת ‚בלתי חוקית'. אף לא מגרש משחקים אחד נמצא במחנה. פעם נהגו לשחק כדורגל במגרש הפתוח מצידו השני של הכביש הראשי, כביש בית לחם חברון. מאז ‚אירועי דהיישה', ביוני 87, הוקם שם מחנה אוהלים של הצבא. השטח הפתוח היחידי בו משחקים הוא גבעת הטרשים שמעל למחנה. גבעה שחלקה זרוע זבל וגרוטאות, וחלקה שדה קוצים המשמש למירעה.

לא ילדים ולא בני נוער בדהיישה זוכים לשחק במגרש משחקים. ישנם משחקי ספורט שאינם מוכרים להם כלל. זאת נוכחתי לדעת כאשר הזדמנתי פעם בחברתם של כנופיית צעירים בזמן שידורו של משחק הגמר בטניס מווימבלדון, בטלוויזיה. מלבד אחד מ‚מומחי הספורט' של המחנה, איש לא ידע את חוקי המשחק. הכל היו בעד איוואן לנדל משום מוצאו הצ'כוסלובקי, ללא כל קשר עם הדרך שסלל לעצמו בעולם הכסף, וכנגד קאש ‚מייצג הקפיטאליזם'. בלא הסבריו של ‚המומחה' לא ידעו מי מנצח ומי מפסיד. מגרש טניס ראו רק בטלוויזיה.

פעם אחרת לחצו עלי מארחי שאצטרף אליהם לצפייה במשחק כדורגל. כאמור אין מגרש בדהיישה, ואני נוסעת עם האוהדים המקומיים לתחרות בין קבוצת וארי פוקין לבין זו של דהיישה, המתקיימת בכפר ח'אדר.

גם המגרש המרוחק בח'אדר אינו אלא חלקת שדה מיושרת. מיותר לציין היעדרם של דשא או מקומות ישיבה לצופים. את המשחק, מספרים, אירגנה הוועדה לעבודה ולפיתוח של תושבי המחנה. הקבוצה המנצחת זוכה בגביע על שם הסופר הפלסטיני הנודע, ע'סאן כנפאני, יליד עכו, שחי וכתב בלבנון ו‚חוסל' בשנת 1972, כאשר מולכדה מכוניתו בידי שליחי המוסד הישראלי.

בסאם וסאהר שניהם סטודנטים. הם לא ישבו בכלא. אולי בשל כך אני מוצאת את ההומור שלהם אחר מזה של סמיח, ‚משורר ג'יבריל', או של עצאם האידיאולוג. אלה שישבו תקופה ממושכת בכלא הפסידו את פרק הבחרות של חייהם או לפחות חלק ממנו. לזמן האבוד ישנו מרכיב מרכזי בחוש ההומור שלהם. בכלא מיטשטש ונמחק ההבדל בין יום ללילה, סתיו לאביב, חורף לקיץ. כמו שאמר לי עצאם, כל התקופה כולה היא כאילו יום אחד אינסופי. משהו מזה נדבק גם לאחר השחרור, לא סופרים ימים מבוזבזים, לא מודדים את הכשלונות הקטנים, לא שוגים ברחמים עצמיים. לא מתפנקים. כך גם ההומור. כזה של אחד הרואה בבואתו בראי עם השמעת הבריחה.

ההומור של בסאם וסאהר תמיד מצוי על הגבול הדק שבין בדיחה לבין שקיעה במרה שחורה. הוא משקף את הדאגות הישירות, את יסוד אי הוודאות שבחייהם.

בחופשים מן האוניברסיטה הם עובדים בעבודות מזדמנות. „על פי רוב בדיר יאסין", הם מתבדחים. באתר הבנייה הנמצא שם, כך מסתבר, עובדים רבים מפועלי המחנה.

כשובנו מן הסיור מצטרף אלינו האני, העובד כפועל בירושלים. הוא היחיד בין המשתתפים בשיחה המדבר עברית, אותה למד, לדבריו, ממנהל העבודה שלו, שהוא ממוצא עיראקי.

מן הקיר ניבטת תמונת האח הבכור. בסאם ממהר להוריד מן המדף אלבום צילומים. האח על רקע המדבר הסעודי, האח יושב על טרקטור, האח בין חבורת גברים בני לאומים שונים מן הפיליפינים ועד לפינים האוכלים בצוותא. בתמונה הבאה נראים מרחוק שני גברים סעודיים. „חיאוונת" (חיות), אומר בסאם, סוחף מייד את חבריו למסכת השמצות וקללות נגד הסעודים.

ממשלת סעודיה, כך הם מסבירים לי, אינה מתייחסת אל העובדים הפלסטינים בתחומה כאל בני אדם, אלא כאל חמורי עבודה לכל דבר. הם אינם בעלי אזרחות ואינם זכאים להתגורר בערים, אלא במחנות מגורים הסמוכים למקום העבודה.

בעוד שבעבר היתה העבודה בסעודיה — הן המקצועית, בתחומי ההנדסה למיניהם, והן בלתי מקצועית, בבניין — משתלמת מאוד מבחינה כלכלית, כיום מעדיפים הסעודים להעסיק כוח עבודה זול יותר ברמת שכר ירודה.

אחיו של בסאם למד את מקצועו כמודד קרקעות במכללה בקלנדיה. לאחר לימודיו נסע לירדן ומשם לסעודיה. בשנים הראשונות הרוויח טוב, אבל כיום נשחקה הכנסתו לכ־150 דינר (כ־450 דולר) לחודש.

בסאם פאהד והאני מרגישים עד כמה גדולה התלות של משפחות במחנה בעזרה המגיעה מבחוץ. פועל מדהיישה העובד בישראל משתכר בדרך כלל בין 15 ל־20 שקל ליום עבודה. לחלק גדול מן הפועלים אין עבודה קבועה והם יושבים מובטלים: אדם שעובד כל ימות העבודה בחודש ירוויח בין 350 ל־500 ש"ח. נדרשות לפחות שלוש־ארבע משכורות כאלה כדי לכסות את הצריכה השוטפת של משפחה במחנה. בדרך כלל המדובר הוא במשפחות בנות עשר נפשות, בממוצע, מובן כי לא לכל משפחה בנים בגיל העבודה. כמו כן, מרבית המשפחות מתעקשות על כך שהילדים ישלימו את הלימודים התיכוניים. מכאן הלחץ הגדול ליציאת אחד האחים, בדרך כלל האח הבכור, לארצות המפרץ. חלק מן היוצאים רכשו השכלה מקצועית בגדה, חלקם למדו בירדן, חלקם נסעו כפועלים בלתי מקצועיים לעבוד בבניין.

ההכנסה, אומרים לי, היא לפעמים עניין של מזל ומקריות.

האני: „בן דודי למד כאן, בקלנדיה, להיות מודד קרקעות. אחר כך נסע לסעודיה. עבד שם 6 שנים. השתכר מצוין. היה יכול להגיע אפילו ל־1000 דינאר לחודש וכ־3000 דולר. חלק מן הכסף שלח למשפחתו בחלק הוא בנה את ביתו מחוץ למחנה, בבית ג'אלה".

בסאם: „אח שלי שולח לנו את רוב המשכורת שלו. הוא לא נשוי והוצאות שלו שם מאוד גבוהות. רק בזכות העבודה שלו שם אני יכול ללמוד באוניברסיטה. אחרת הייתי חייב לצאת לעבודה. אבל בזמן האחרון המשכורות גרועה".

יאסר: „אצלנו אבא הוא זה שירד לסעודיה. אנחנו משפחה קטנה ואין לי אחים גדולים. לכן אבא הוא היחיד שיכול היה לנסוע לעבוד שם בבניין. אבל היה לו מזל ביש. הסעודיים התנכלו לו בגלל מוצאו הפלסטיני ושמו אותו בכלא. אחר־כך חזר. נכה זה. יש מי שמביא 1000 דינאר לחודש ויש מי ששמים אותו בכלא".

עבודות קרובים בארצות המפרץ, בעיקר סעודיה, היא מרכיב מרכזי, אם כן, בהכנסתן של משפחות במחנה, ומהווה תנאי כמעט בלעדי לאפשרות היציאה משם. כאמור, אסור לשכוח כי מידת הסיוע ששולחים הנוסעים למשפחותיהן אינה אחידה כלל וכלל. אפשרות הסיוע מתבססת במידה רבה על ההנחה לפיה יישאר הבן הנוסע ברווקותו ולא יקים משפחה משל עצמו משך שנות עבודתו בניכר.

חייהם מתנהלים תחת ענן מתמיד של אי־ודאות וחוסר ביטחון. אף לא אחד ממרכיבי ההווה ‚משריין' להם מקום בעתיד. היום הם סטודנטים ומחר אולי יהיו פועלי ניקיון. היום האח הצעיר בבית ומחר אולי ‚יקח אותו היהוד'. היום שולח האח כסף מסעודיה ומחר אולי יגורש משם או משכורתו תקוצץ.

לו הייתי מבקשת שיעזרו לי בבחירת תיאור מתאים להרגשתם, היו ודאי מעדיפים שאכתוב ‚חוסר ביטחון'. לא ‚פחד'. הם מסבירים לי כי הניסיון וההתמצאות הם התרופה שלהם כנגד פחד.

בסאם: „אנחנו לא מפחדים משום שאנו יודעים בדיוק מה הם יכולים לעשות לנו. להתפרץ לבתים, להרביץ, להכות, לשבור, לאסור אותנו".

העובדה שכל אחד מאיתם נושא עימו רצף זכרונות משלו ומשל אחרים מקטינה את תוצם ההפתעה ומקהה את הפחד. ובכל זאת, הם שונים מבני שיחי הפוליטיים המובהקים, בכך שאינם שואבים עידוד מן הכוח הטמון בהתארגנות. הם ממעיטים לשוחח על הנושא ורק חוזרים ומציינים כי אסור להם להתאסף ולהתאגד. על פעולות מחאה של ילדים ונוער כדוגמת זריקת אבנים הם מדברים בכאב רב. השלכת האבנים, אומר בסאם, מנוצלת ע"י שלטונות הצבא כדי להמיט סבל ואסון גדול עוד יותר על משפחותינו, להשליט עלינו טרור ופחד.

בניגוד לאמצעי התקשורת, החיים על ‚אירועים', הם חווים את הכיבוש כרצף. לא התנגשויות חד־פעמיות, כי אם המשכיות מדכאת שאת הפנים הפחות סנסציוניות שלה מכירים מעט מאוד ישראלים.

סיפור קטן ולא ‚אלים', במובן הקונבנציונאלי של המלה, מספר לי פאהד. „לפני כחודש הטיל כאן הצבא עוצר, בעקבות הפוגרום שביצעו המתנחלים ב־6 ליוני 1987. בן דוד שלי ישן מחוץ לדהיישה עם חברים בבית לחם. בבוקר היה צריך להגיע לחברון, שם היה אמור להיבחן בבחינת התוג'יה. כשעברה המכונית בה נסע את דהיישה עצרו אותה חיילים, הורידו אותו ומנעו ממנו להמשיך בדרכו. החזיקו אותו שם, בצד הכביש, משך כל זמן הבחינה."

התוג'יה הינה בחינת הסיום של בית ספר התיכון הנהוגה בירדן. מתכונתה דומה לזו של בחינת גמר בבתי ספר אנגליים. הבחינה מהווה כרטיס כניסה בלעדי לאוניברסיטאות בגדה, ברצועה ובעולם הערבי כולו. על מנת להתקבל ללימודים אקדמיים חייב תלמיד לקבל ממוצע של 70 לפחות בתוג'יה. מי שלא ניגש לבחינה או שנבחן רק בחלק מן המקצועות הכלולים בה, לא יוכל להתקבל ללימודים וייאלץ להמתין למועד בשנה הבאה. התעללות כזו, בקנה מידה קטן, תעלה לבן דודו של פאהד בשנת המתנה.

גם על אש"ף הם מדברים באורח שונה מבני שיחי הפוליטיים. אלה שעבורם הפוליטיקה הפלסטינית היא יצור חי ונושם, לעולם אינם מדברים על ‚אש"ף' אלא נוקבים בשמות ארגונים, מוסדות, זרמים ואישים. אולם בסאם וחבריו אינם מדקדקים בשמות. מדברים בלשון של אחרי החורבן. עבורם יציאת אש"ף מלבנון ב־1982 היא סימן הדרך המכאיב ביותר, והתלות המשתקת של הארגון במדינות ערב בשנים האחרונות אינה אלא אחת מתוצאותיה של טרגדיה זו.

לא הייתי מכנה אותם ‚מיואשים'. הדיכוי ממצבם של הארגונים הפלסטיניים בשנים האחרונות הוא אכן מרכיב קבוע בתודעתם, אך אינו מכבה בשום אופן את מאגר הסקרנות שיש בם כלפי החיים הפוליטיים. אם הכל כל כך ויפה, אני אומרת, איך זה שאתם מאזינים לחדשות, בדריכות כזו, איך זה שאתם מלקטים בנאמנות שכזו את כל הסיפורים מן העתונות היומית?

אומר לי פאהד — אנחנו עוסקים תמיד בחלוקת ציונים למשטרים הערביים והורים על יחסם כלפי הפלסטינים. מספרים שנספסף. אולי איזו ממשלה שלא הכירה בנו באתמול שינתה את עמדתה היום. אולי איזה משטר ערבי מטיל גזירות נגדנו.

אומר האני — צריך גם לשמוע מה הולך כאן — איזו אוניברסיטה סגרו היום ואיפה הרסו בית. מי נכנס לכלא, את מי רוצים לגרש.

אומר בסאם — אני תמיד מחפש בכותרות את הסעודים. אולי כתבו משהו חדש על השחיתויות של המנהיגים שלהם, ואפשר לצרף את זה לאוסף.

ראיון עם יורם קניוק חתן פרס ברנר השנה

ענת לויט

„הסיפורים משתנים. התימות משתנות פחות"

ש. השבוע קיבלת את פרס ברנר המכובד על מכלול יצירתך. יותר משני עשורים אתה מן המוכרים שבסופרי ישראל, ובכל זאת עד כה טענת בהזדמנויות רבות, כי אינך מקובל על הממסד הספרותי. האם פרס ברנר, בעיניך, הוא ציון־דרך ביחסיך עם הממסד?

ת. תלוי למה את קוראת ממסד ספרותי. לכתיבה שלי היה מול כזה, שקוראים תמיד היו לה וגם מבקרים שאהבו אותה, אבל היה גוף גדול שקובע טעם, כוונתי לאקדמיה, שלא קיבל את התימטיקה שלי המשלבת ריאליזם עם פאנטסיה. לאלה שעוסקים בקאנוניזציה, בקביעת עמדות לגבי הספרות, קל יותר עם סופרים מסוימים ופחות קל עם סופרים אחרים, בלי קשר לאיכות הכתיבה. אני חושב שהאקדמיה היא אחד האויבים הגדולים של ספרות מתהווה. ככה זה מאז שהיא נוסדה, וגם אצלנו זה כך. הפרופסור בונה מודל מסוים של ספרות, והתלמידים הולכים אחריו. אם יש תלמיד נועז, הוא יוצא־דופן. ולהיות יוצא־דופן באוניברסיטה זה הרבה יותר קשה מלהיות יוצא־דופן במסגרת חיים כמו שלי. כך שאני מבין את הבינוניות שמאפיינת את המסגרת האקדמית, ואת הרדידות, ואת הקושי לפרוץ את מה שמקובל, ולחפש דברים חדשים.

הדברים שפרסמתי עברו תהליך ארוך של התקבלות. כיום אני לא יכול לטעון שאני מקופח, אבל אני גם לא יכול לומר שקיבלו אותי לגמרי, שאני סיפור־הצלחה גדול. אני חושב שפרס ברנר, אותו קיבלתי השנה, הגיע ל„אדם בן כלב". אבל הספר הופיע ב־68', והוא לא היה ספר שנחשב. עד היום הוא לא ספר שנמכר או מוכר במיוחד. בחוץ־לארץ הוא מאד הצליח, בעיקר בארה"ב, בשוודיה ובאנגליה. אולי משום שהתימאטיקה של הספרות הדרום־אמריקנית, שהתקבלה באהדה רבה בארצות המערב, שנים אחדות לאחר צאתו של „אדם בן כלב", סייעה לקבלת התימטיקה של ספרי שם.

למרות שהממסד בדרך־כלל אוהב את הדברים שהולכים בתלם, אני חושב שישנה כיום פתיחות לקבלת סופרים שכותבים בדרכים שונות; למשל, סופר כמו דן בניה סרי, שהיה תלמיד שלי ושאני מאד אוהב את כתיבתו ועודדתי אותה. אני לא חושב שלפני עשר שנים הוא היה מתקבל. היה צריך שתתפנה דרך מסוימת, כדי שיקבלו כתיבה מאגית כזו.

ש. מדוע לפי דעתך הפך דווקא „בתו" למוכר מבין כל ספריך?

ת. זהו ספר שיותר קל לקרוא בו מבספרי האחרים, משום שהוא כתוב כספר בלשי, ואולי גם משום שהוא דן בנושא שהוא כנראה כסן רכה אצל אנשים רבים. גם „חימו מלך ירושלים", שיצא בשנת 66' ולא זכה להצלחה ביקורתית, נרכש על־ידי עשרות אלפי אנשים, כיוון שדור שלם הזדהה עם מה שבוטא בו. אין לדברים הללו קשר עם איכויות ספרותיות. גם „בתו" כנראה נגע בעצבים חשופים — הנושא של הורים־בנים, עובדי צווארון לבן, מערכות משפחה שהשתנו במשך השנים, עד שילדים אינם מיטיבים להכיר את הוריהם, ולהיפך.

ש. תחושתי, כשקראתי את „בתו", היתה שבספר הזה זרעת בעצם רבים מהרעיונות שמוליכים את עלילות כל ספריך עד כה, רק במינון קטן יותר. זאת מצד אחד. מצד שני הולכת את תפיסת־העולם המרכזית שלך צעד אחד קדימה, בכך שאתה מחיל אותה על נפשה של בת דור, שבו כמדומה לא התמקדת עד כה — הדור של ילידי שנות החמישים.

ת. האמת היא שאני כותב את אותו ספר קרוב לשלושים שנה. הסיפורים משתנים. התימות משתנות פחות. סיפור שכתבתי ב־61', „על מות אימהות", מכיל את כל הספרים שכתבתי עד כה, כולל „בתו". הגיבור הראשי של „בתו" אינו בן הדור הצעיר, כי אם בן הדור של האבות, של אחיאסף. דרך אחיאסף אני מגיע לדור של בתי. לא הייתי מעז להיכנס לעולמם של בני דורה דרך העיניים שלהם, אלא רק דרך מישהו שיכול לשמש לי לפה. אני חושב שדורה של חמוטל משוחרר מהמון תסביכים שהיו בדור שלי. זהו דור הרבה יותר ישראלי, יותר שורשי, אף על פי שהוא לא אוהב את המלים המפוצצות האלה. לדעתי, הוא גם דור פחות אידיאולוגי. הוא אינו דור רומאנטי שחולם על משהו, כי אם דור רומאנטי שמקיים משהו. יחד עם זאת, כפי שציינתי, יש בו התפכחות מהאידיאולוגיות ומהמרידות של שנות החמישים והששים, שנכשלו. ישנה יצירה של מסגרות חדשות, פחות יומרניות. בדור הזה יש אולי גם משהו קצת סינתטי, שיובא מחוץ־לארץ, ושמורכב מהמון אימאז'ים, אבל זהו דבר טבעי לגמרי. התרבות היהודית תמיד היתה מבוללת.

באשר לחמוטל — היא יוצאת־דופן. היא לא מייצגת שום דור. היא חיה בתוך בועה משלה. ראיתי אותה כהמשך של עולם שאני חי בו, השלכה יותר מודרנית שלי. כוונתי לעולם שבו יש למוות מעורבות גדולה מאד, אי שביעות־רצון כזו שאי אפשר לרפא, תשוקה עזה אל משהו שאי־אפשר לגעת בו, ושנכווים על ידו. בכלל, אני לא כל כך אוהב לכתוב על האיש הרגיל. אני תמיד נמשך אחרי התריגים. הם יוצרים עבורי את הנבואה האמיתית יותר של הקיום.

ש. מדוע בחרת לגיבור „בתו" לא את בן דורך, כי אם את בן הדור שאחריך, את אחיאסף ריגר, שאת ההגדרה הקולעת ביותר עבורו, מנסחת בתו חמוטל — „אתה שייך לדור מפוספס, שבהתבגרו האכזבה היא אימו והכזב אביו"? במקום אחר בספר היא מכנה את אביה „אל מסורס". ואילו אחיאסף מכנה עצמו: בן דור־הביניים, הדור שבאמצע, קפל בין דור של אנשי פלמ"ח עמוסי אידיאולוגיה פאתטית, לבין דור של מקצוענים.

תראי, בסך הכל אני כותב סיפורים, ובסיפורים שלי יש כנראה ביטוי לסיוט פנימי שתווה לעצמו סיפורים, שקשורים בראייה או בתחושה שנולדה בתוכי בגיל צעיר מאד, בגיל 17, כששכבתי על הרי ירושלים והתחפשתי למת, וירו בי, ושמעתי את שריקת הכדורים, והוצאתי כל שתי דקות להודע. זו חוויה שנחרתה בי כל כך עמוק, שהיא בעצם המוליכה את חיי מאז, שמונחים מכוח הביטוי — אל תאמר יסודך מעפר, כי אם יסודך מן הבור שנפל תחתיך. התחושה הדומיננטית היא באמת שהכל קרוב לקץ. אלה היסודות שמהם אני בנוי ושמהם בנויה תפיסת־העולם כפי שהיא מתבטאת בספרי, ושהם קשורים בקשר עמוק לכך שלא הקמנו את המדינה ב־48', התחמקנו מלעמוד מול המציאות ולהגיד — בואו נתגבר על הרגשות שלנו, והרף זכרונות השואה נמשיך את המהפכה הציונית, נקים את האומה הציונית, שתהיה תוקה, שתהיה צורכת — ולא עדה דתית שנעשית יותר ויותר למהות שלנו. כיום אני רואה עצמי שייך לאיזה קרב של מאסף.

ש. יותר משחמוטל מאשימה במותה את אמה, היא מאשימה את אביה, עימו היא מקיימת קשר סימביוטי, לגביו היא מתבטאת במשפט הדרמאטי — „אחיאסף, אני הכישלון הכי גדול שלך וגם האלמנה שלך." באיזו מידה היא מבטאת את תחושות האשם שלך, את תחושת כישלונך האישית כמחנך ילדיך, כמנחיל מורשת, ערכים ואת היכולת החשובה ביותר — לשרוד?

ת. אני לא יכול לענות על השאלה הזאת. אני חושב שעניתי עליה בספר.

ש. במאמריך הפובליציסטיים, שהבוטה בהם כמדומני, פורסם בגיליון כתב־העת „פוליטיקה" האחרון, אתה הרבה יותר נחרץ מגיבוריך הבדויים. האם הנחרצות היא רק תוצר של השוני במסגרות בהן אתה מתבטא?

ת. אני חושב שמשך שנים הראציו מכתיב לי ניהול מאבק נגד האינסטינקטים הקמאיים, השבטיים שלי, שהיו יכולים להוביל אותי ל„גוש אמונים", לאמירות כמו — „שייחרב העולם, העיקר שהיהודים יינצלו". אבל אני חושב שאני מספיק ראציונלי ומוסרי כדי להבין שאמירות כאלה מולידות פאשיזם ומפלצתיות ומקרבות את הקץ. לדור שלי, יותר מאשר לדורות שבאו אחריו, יש זכרונות מרים, בהם עליו להילחם. מישהו כבר אמר שהמחשבה השנייה של האדם צריכה להיות חוק. המחשבה הראשונה קשורה בכעס. החוק לא נועד לגונן עלינו רק מפני הזולת, כי אם גם מפני עצמנו. אני נאבק נגד עצמי במודע. במאמר שהזכרת, שהוא באמת החשוב מבין המאמרים שפרסמתי עד כה, אני מנסח תמצית תפיסת־עולם שמראה איך במשך ארבעים שנה עשיתי את הדרך שהוליכה אותי לאמונה שצריך לשנות את חוק השבות, להקים רפובליקה ישראלית, ולהפריד דת מלאום. הדברים הללו שאני כותב במאמר קשים לי, מפני שהם מנוגדים לתחושות רבות שיש בתוכי, ושקשורות ברצון לאחווה יהודית, בהכרה בגניוס יהודי ובקשר מורשתי תרבותי. לצורך כתיבת מאמר כזה היה עלי לחתור בתוכי, לעשות את ההפרדה, ולהכיר שאני אמנם כותב את הסיפורים היהודיים האלה, שנקראים „היהודי האחרון" ו„אדם בן־כלב", שמבטאים כל מיני דברים שבעיתונאי לא הייתי מקבל. אבל אני גם חייב להילחם במסגרת

(המשך בעמוד 18)

היידגר והנאצים

א.ב. יפה

מרטין היידגר (1889־1976), נחשב לאחד מגדולי הפילוסופים הגרמנים בני־זמננו. „תלמידיו רואים בו ‚משיח הפילוסופיה' והשפעתו גדולה גם בצרפת", כתב עליו שמואל הוגו ברגמן בערך המוקדש לו באנציקלופדיה העברית. ואכן, היידגר היה אחד האישים שהשפיעו השפעה מכרעת על סארטר והאקזיסטנציאליסטים הצרפתים, ויודעי־דבר טוענים שסארטר שאל הרבה רעיונות מספרו של היידגר, „הוויה וזמן", ופיתחם בספר הפילוסופי שלו, „היש והאין". אמנם, מאוחר יותר, פנה סארטר לאפיקי הגות שונים לחלוטין וניסה ליצור את המזיגה שלו בין האקזיסטנציאליזם והמארקסיזם, אך בתחילת דרכו היה מושפע בעיקר מהפילוסופיה הגרמנית של הוסרל והיידגר.

אך לא רק תורתו של היידגר עומדת במרכז דיונים והוויכוחים בזמננו, כי אם גם אישיותו השנויה־במחלוקת ועמדותיו בשנות שלטונו של היטלר בגרמניה. הפולמוס הזה החל מייד לאחר גמר המלחמה. היידגר הואשם בשיתוף פעולה עם הנאצים, הושעה מעבודתו האקדמית ושלטונות הכיבוש אסרו עליו להרצות באוניברסיטה. מאז התעורר הפולמוס סביב התנהגותו של היידגר לאחר עליית היטלר לשלטון, הושמעו דיעות שונות, וכיוון שהוא לא נמצא אשם בנקיטת עמדות אקטיביות אלא רק בהזדהות אידיאולוגית, הוחזרו לו חלק מזכויותיו הפרופסיונאליות, והותר לו לחזור ולהרצות באוניברסיטה בשנים 1951־1958. שנה לאחר מכן הוא פרש לגימלאות אך המשיך לפרסם מחקרים וספרים, ודבריו אף תורגמו לשפות אחרות.

הוויכוח סביב היידגר התנהל לא רק בגרמניה. כך, למשל, נמצאו בצרפת סופרים ועתונאים רבים שקיטרגו עליו, אך היו גם פילוסופים שקמו להגן עליו וניסו לטהר אותו מכל אשמה. מצד אחר, היו גם כאלה שמצאו קשר בין סגנונו הנוקשה, המסובך והאפל, לבין נטיותיו הנאציות והמשיכתו לאיראציונליות של הוסלר. ג'ורג' סטיינר, המסכם בספרו על היידגר כמה מן נקודות־המחלוקת סביב פרשה זו, כותב כי „המהות והשתיקות שלו ביחס לנאציזם, האימננטיות המילולית שלו בעניין גורל הלשון הגרמנית שמלפני היטלר, בשנות שלטונו ואחרי השואה, הפכו את היידגר לאבן בוחן של ‚הפוליטיקה של המלה'."

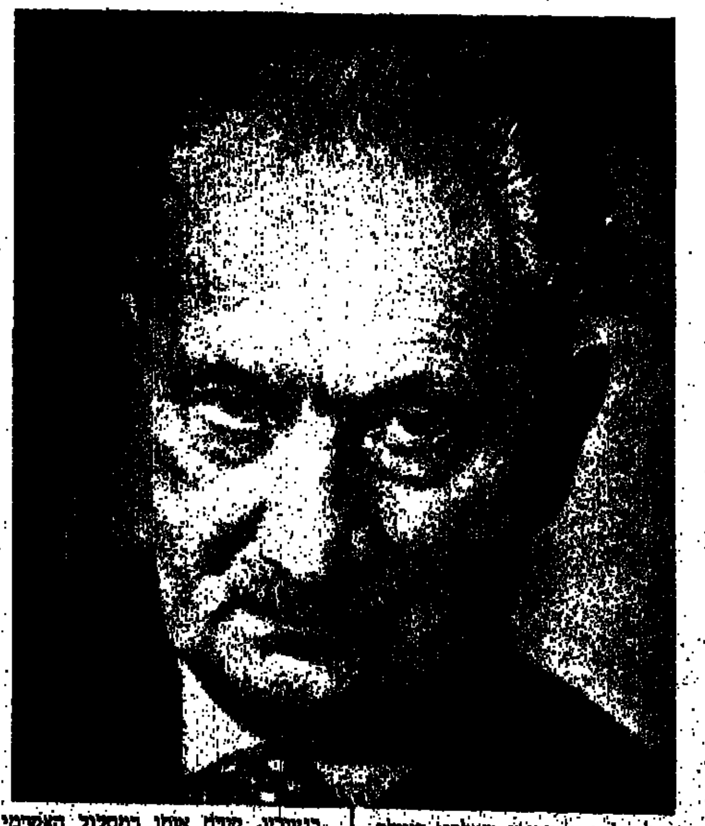

יש גם המעלים את פרשת יחסיו עם אדמונד הוסרל, שהיה מורו ורבו בשנות נעוריו, ומוצאים פגם בהתנהגותו. הוסרל, ההוגה הגרמני ממוצא יהודי, מי שהיה ראש הקתדרה בהיידלברג, עוד ורבו להיידגר בנעוריו, קידם אותו במסלול האקדמי וקבע אותו כאסיסטנט שלו. היידגר היה אפילו בן־בית אצל הוסרל, היה מתארח אצלו לפרקי־זמן ממושכים, והיה מתגורר בביתו בשעת מחלתו. אך אחרי שהיטלר עלה לשלטון הוא התחיל להתנכר ואף להתכחש למורו. ב־1934 היה הוסרל בן 75. היידגר, שזכה תודות לזיקתו למפלגה הנאצית למעמד מכובד באוניברסיטה, הורה לסלק את תמונתו של הוסרל מעל הקיר, חדל לברכו לשלום ואף היה עובר למדרכה שממול כאשר ראה את הוסרל בא לקראתו. בספרו „הוויה וזמן" היתה הקדשה להוסרל במהדורתו הראשונה; הקדשה זו נעלמה בכל המהדורות שהופיעו בין 1933־1945.

„התורות היהודיות"

הוסרל לא היה היהודי היחידי בחוגו של היידגר. גם חנה ארנדט היתה ידידתו הקרובה בפרק־זמן מסוים, וכלפי כל אלה הוא נהג באותה מידה של התנכרות וההתרחקות לאחר שהתקרב לנאצים. בעצם, נתגלו נטיותיו הפאשיסטיות עוד הרבה שנים קודם לכן. בשנת 1919 הוא פירסם בעיתון שדגל באנטישמיות מאמר שבו הציע תכנית לייסוד „אקדמיה של הפרופסורים של הרייך". אבל, אחרי 1933, נקט היידגר עמדות חד־משמעיות ביחס לנאציזם והחל להשתתף בעיצוב המדיניות התרבותית של הרייך השלישי. עוד לפני שהיטלר הגיע לשלטון התחילה הנאציפיקאציה של האוניברסיטאות הגרמניות. לחצים כבדים הופעלו עליהן והן נדרשו להזדהות עם „המהפכה הלאומית", להוציא מקרבן את המלומדים היהודים ולהוקיע את „התורות היהודיות", כגון תורת היחסות של איינשטיין. מי שהיה אז רקטור אוניברסיטת היידלברג היה אנטי־נאצי והוא התפטר בתור מחאה. היידגר נתמנה במקומו, ובנאום־הבכורה שלו כרקטור, „ההגדרה העצמית של האוניברסיטה הגרמנית", הוא הביע את הזדהותו עם הקו של המפלגה הנאציונאל־סוציאליסטית. הוא אמר כי על הסטודנטים מוטלות שלוש משימות: האחת בתחום העבודה, השניה בתחום השירות הצבאי והשלישית בתחום השירות המדעי. הוא דגל בחינוך האוטוריטאטיבי, שיחס את מקורו לאפלטון. והוא סיים את נאומו לא בקריאת „הייל היטלר" המקובלת, אלא בציטוט מדברי אפלטון „כל...

(המשך בעמוד 18)

חלון ראווה

נאבוקוב: רוסית־אנגלית־עברית

ולאדימיר נאבוקוב, „יאוש", מאנגלית: אילנה דן, בית לדוצאה כתר, 1987

ולאדימיר נאבוקוב, נולד בפטרבורג ב־1899 ועזב את רוסיה לאחר המהפיכה, ישב באירופה, בגרמניה ובצרפת והיה קשור לחוגי המהגרים הלבנים. עם פרוץ מלחמת־העולם השניה עבר לארצות־הברית. הלך לעולמו בשווייץ ב־1977.

הספר „יאוש" מופיע בעברית לאחר שספריו החשובים של נאבוקוב הוגשו כבר משך השנים לקורא העברי: "פנין", „דבר, זכרון", „צחוק באפילה". „יאוש" הוא מספריו הראשונים, ויש לו גם היסטוריה מעניינת.

הספר נכתב בברלין ב־1932 בלשון הרוסית ושמו ברוסית „אוטצ'אייניה". שנתיים לאחר מכן פורסם בהמשכים בפאריס, בביטאון המהגרים „סוברמנייה זאפיסקי". שנתיים לאחר מכן הוצא לאור בבית ההוצאה של המהגרים הרוסים בברלין, „פטרופוליס". באותה שנה, 1936, תירגם נאבוקוב עצמו את „יאוש" לאנגלית, אך כאשר הופיע הספר בלונדון ב־1937 לא עורר כל עניין. כמעט שלושים שנה מאוחר יותר שיפץ המספר את התירגום ואף את הרומאן והוסיף לו קטע. גירסה אחרונה זו משנת 1965 היא שתורגמה עתה לעברית.

נאבוקוב אינו מחמיץ הזדמנות להסביר בלשונו העוקצנית מה אין בספר. הוא מרגיש כי „אינו מבטא אמירה חברתית ואין בפיו מסר כלשהו", ועוד הוא כותב: „אין הוא מרחיב את הדעת ואף אין הוא מורה לאנושות את הדרך הנכונה. ה'רעיונות' הגלומים בו מועטים מאוד בהשוואה לאותם רומאנים שופעי כל־טוב וסרי־טעם הזוכים לשבחים היסטריים במרווח־לאי־מרווח שבין מהומת ההי־הה לבין קריאות הבוז. מבט בוחן במוצר המסוגנן והמצודד, או כחלום השניצל הווינאי שימצא הטרוריסט הנלהב במרחבי מדבריותי, יגלה כי אין מדובר אלא בחזיון תעתועים מלעיג שביימו סוכני הספרותיים. ליתר בטחון כרצוני להוסיף כי המומחים ל'אסכולות' ספרותיות ינהגו הפעם בתבונה אם יימנעו מלגרור לכאן כלאחר־יד 'את השפעתם של האימפרסיוניסטים הגרמנים': איני יודע גרמנית ומעולם לא קראתי את כתבי האימפרסיוניסטים — יהיו מי שיהיו. עם זאת, אני אכן יודע צרפתית, ומעניין יהיה לראות אם מישהו יכנה את הרמן שלי 'אבי האקזיסטנציאליזם'".

הרמן הוא גיבור „יאוש" וניכרים בו תכונות וקווי התנהגות שיהיו אופיניים לדמויות ספריו המאוחרים והנודעים של נאבוקוב. באינדיבידואליזם הקיצוני שלו, ביהירותו ובזות־עלמותו הפנימית מתוקים וכלליים מקובלים הוא מזכיר בבירור את הומברט־הומברט, גיבור „לוליטה". העלילה הסיפורית נסבה סביב תיכנון וביצוע של רצח: הרמן מחליט לרצוח את כפילו ומשקיע בכוונתו זו את כל כשרונו ופקחותו, אך גם אלמנטים של טירוף.

נאבוקוב אינו מתאר רצח לשמו. מאחורי מעשהו, מחשבתו ועולמו הנפשי של הרמן מסתתר יחסו הביקורתי־התשפני של המספר אל ניוונו של העולם ואל הניסיונות לתאר ניוון זה בצורה אובייקטיבית או נטוראליסטית. נאבוקוב היה מאו ומתמיד עד מאוד לדקאדנטיות התרבותית וההשלכותית, והיסוד הדקאדנטי לובש בספר זה אומי מיוחד.

שירים ואגדות

שלומית כהן, „הנסיכה מן הקשת", אגדות, איורים: אמי רובינגר. הוצאת ספרית פועלים, 1987

שלומית כהן, „ירח בוכה כוכבים", ציורים רוני יצחקי. הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987

שלומית כהן, מספרת ומשוררת פוריה, פירסמה שורה של ספרים לקוראים הצעירים במשך תקופה קצרה יחסית. כתיבתה מצטיינת בשימוש במוטיבים ידועים וקרובים לליבו של הילד, המוגשים בעיבוד מקורי. ספרי־האגדות שלה, „המלך מטורף", „חצי גלימת מלכות" ו„שודד החלומות", נתקבלו בעניין וזכו להצלחה ניכרת. עליהם נוספו ספרי־שירים, וביניהם „מחשבות שאינן רוצות לישון", „הצימוקים הם ענבים עצובים", „המחבוא של הרוח" ו„סבא מרחוב העפיפונים הכחולים".

על אלה נוספו עתה שני ספרים חדשים, אחד פרוזה ואחר שירה, המשתלבים היטב בכל אשר כתבה עד כה. „הנסיכה מן הקשת" הוא קובץ־אגדות, רב־עיני במספר, הנפתח בתיאור מכשפת־יער המוצצת־פנים, שהזיטיכה להכין גבינות ושמנת. הספר עוסק בחיים בארמון המלך טיטגו והמלכה טיטיגה, בעצבות היורדת על כולם כאשר הנסיכה פיטגה עפה בשמלת־הפרפרים, בניגור לרצונה, ונעלמת מן הארמון. ועוד מלבד אגדה זו יש כאן סיפורים על הארנבת הורינה והנאמנה ריו, המועברת מן היער אל הארמון ולה אותם מצליחות, על פרות־תריות, שמשך את עיניו של המלך הרגשן טיטגו, על הענק הכחול, הענק הארוס וילדי־הכפר, על הסיפה מן הקשת ועל עיר־המכשפות.

ספר השירים „הירח בוכה כוכבים" קשור באוירה האופפת אותו, בתכניו ובדמויותיו, ל„הנסיכה מן הקשת". שירים עדינים ולירייים, המספרים על אהבה בין סוס לסוסה באורווה, על שיחה לא שיגרתית בין

היידגר והנאצים

(המשך מעמוד 17)

הערכים הגדולים נתונים בסכנה." דבריו היו מכוונים בעיקרם נגד ההתמחות המקצועית המובהקת. הוא דרש מהסטודנטים להציג לעצמם את השאלה: „מה צריך להיות?" והזהיר אותם מפני התעייה והמבוכה.

מידע זה שאוב מתוך הערך „היידגר" שבאנציקלופדיה בריטאניקה. שם נאמר עוד כי גם בהזדמנויות אחרות נאם היידגר נאומים פרו־היטלריסטיים מובהקים. הוא היה נוהג לומר: „הפיהרר עצמו ורק הוא מסמל את המציאות הגרמנית, ההווה והעבר שלה והחוק שלה." וכאן מציע מחבר הערך להבדיל בין ההיטלריזם (שהיידגר היה חסידו הנגמור) לבין הפוליטיקה הנאצית בתחום התרבות והפילוסופיה.

אמנם, היידגר הצטרף למפלגה הנאצית ולא ניסה אפילו לצאת משורותיה. אך היו לו קשיים בקשריו עם המפלגה. על כן התפטר ממשרת הרקטור באוניברסיטת היידלברג ב־1934. באחת מהתבטאויותיו שלאחר המלחמה הגדיר היידגר את ההיטלריזם כ„התפוצצות היסטורית של מחלה סטרוקטוראלית של האנושות כולה", ואמר כי „יעבור עוד זמן רב עד שהיא תצליח להשתחרר מן הרעל הזה". אך הוא לא מצא לנחוץ לומר אפילו מלה אחת של הסתייגות ממה שהנאצים עוללו ליהודים, על מחנות־ההסגר ועל המשרפות.

אין להתפלא, איפוא, שהבעיה היידגר נשארה שנויה במחלוקת עד עצם היום הזה. לאחרונה הופיע בצרפת ספרו של ויקטור פאריאס „היידגר והנאצים", המפרט את קשריו המרובים של הפילוסוף עם המפלגה הנאציונאל־סוציאליסטית. הוא אף מביא עובדות ונתונים חדשים בעניין קשריו של היידגר עם המנהיגים הנאצים, לפני המלחמה ואחריה. מאמר שפירסם על הספר הזה ב„לה מונד" רוז'ה־פול דרואָ עורר פולמוס מחודש. העיתון פירסם מידגם מהמכתבים שהגיעו למערכת בעניין זה, מהם המוחים נגד הטלת אשמה על היידגר ואחד הכותבים מאשים את דרואָ בהוצאת דיבה וטוען כי היידגר התנגד תמיד ובעקביות לדליריום הפוליטי והגזעני של הנאצים, ואחרים המאשרים את התיזה העיקרית של בעל המאמר ומחזקים אותה בעובדות נוספות, המוכיחות כי אכן היה היידגר מחסידי היטלר.

האיש ותורתו

בעייה אחרת מעוררים כמה מן המגיבים כאשר הם מציגים את השאלה, אם אמנם ניתן לקבוע הפרדה מוחלטת בין האיש ויצירתו, בין התנהגותו של היידגר בחיי היום־יום לבין תורתו הפילוסופית. וגם בנקודה זו נחלקו הדיעות. היו שטענו כי משנתו ההגותית עלתה בקנה אחד עם פעילותו הפוליטית, אך נמצא גם מי שטען כי „תורתו של היידגר אינה מורשת כאידיאולוגיה של הנאציזם הברברי, להיפך היא מנסה להינתק ממנה, לנתק את כולנו מכל האידיאולוגיות המרעיות ולהעמידנו בפני חירות הווייתנו ולעזור לאדם למצוא את עצמו, להיות הוא־עצמו".

לפני רילמה זו עמד גם הסופר העברי ש. צמח כאשר כתב את ספרו „על היפה" (1939), ספר המסכם את התורות העיקריות באסתטיקה. הוא החליט או לפסוח על היידגר, כיוון ששמו הוכתם בשיתוף־פעולה עם הנאצים. אך צמח ידע את חשיבות תרומתו של היידגר לתורת־היופי, ובערוב יומו ביקש להשלים את אשר החסיר או, ותירגם את מסתו „מקורו של מעשה האמנות". הוא פנה להיידגר, שלח לו את העתק המבוא שחיבר למסה וביקש ממנו היתר לפרסם את מסתו בעברית. בתשובתו טוען היידגר כי כבר ב־1935 נקט עמדת „מתנגד במפורש" לנאציזם, אך דבריו בכללם נפתלים ומעורפלים „בכוונה־תחילה, ככל הדיבורים שהשמיע בעניין זה אחרי המלחמה":

„אכן על מקום אחר בטקסט שלך עלי להשיב. מתוך ההרצאה שהשמעתי בשנת 1935, ושיצאה לאור כספר בשנת 1953, „מבוא למטאפיסיקה" — עוקרים וחוזרים ועוקרים פסוק אחד ומדלגים על ההרצאה כולה, שהיוצא ממנה הוא, שכבר בזמן ההוא עמדתי כלפי הנאציונאלסוציאליזם והיתה עמידה של מתנגד מפורש. לפיכך הנבונים שבשומעי־הרצאתי יפה תפסו כיצד יש לשמוע פסוק זה. רק שוטרי החרש של המפלגה, שהיו יושבים בשעת הרצאתי — ואני ידעתי זאת — שמעו את הפסוק הזה אחרת, ויפה ששמעוהו כן. הכרח היה להשליך פה ושם לאותם אנשים כמה פירורים, כשביל לשמור על חירות־הלימוד והדיבור.

„וכסוף רצוני להביא ראיה מהרצאותי על ניטשה בשנות 1936־1940 אשר כל שומע חפש אותן במפורש, בחינת התפלמות, מתוך ביקורת מעיקרא מן הנאציונלסוציאליזם".

צמח מביא בספרו את מסתו של היידגר בשלמותה, אך אין הוא מקבל את טיעונו ואינו פוטר אותו מן האשמה הכבדה שהוטלה עליו. אף־על־פי־כן, סבור הוא כי „אין אפשר לך להתירם את משנתו הפילוסופית של היידגר ולהינזר ממנה. אף כל העולם כבשה ושריה קולות השפעתה".

* [illegible] צמח. הוצאת דביר, [illegible]

מאלזיה בעיני אמריקני

פול תרו, „תיק הקונסול", תירגמה אביב ברושי, הוצאת זמורה־ביתן, 1987

ספר חדש בהוצאת זמורה ביתן. עטיפה: אלונה פרנקל

ג'ירוף לתחושת המטיילת על גבו, על דחליל הפוחד מן החושך וכדי להתגבר על פחד שורק מנגינה ומחבק צפור קטנה, ועוד.

שני הספרים מעשירים את הרימיון ומרחיבים את תחומיה של המציאות המוכרת לילד־הקורא.

תוך כמה שנים כלבר תורגמו לעברית רוב ספריו המצליחים של המספר האמריקני בן ה־46, פול תרו. „האקספרס הפטגוני הישן", „השגרירות הלונדונית", „באזאר המטילה הישן", „חוף מוסקיטו", „ג'ק הקדוש". כעת הגיע תורו של „תיק הקונסול", שנכתב במקורו ב־1977.

שלא כבסטריו הקודמים של תרו, אין ב„תיק הקונסול" עלילה שלמה ואחידה, אלא עשרים סיפורים שכל אחד מהם עומד ברשות עצמו, וגם קשור לשאר. הדמות המאחדת את הסיפורים היא דמותו של הקונסול האמריקני בעיירה קטנה במאלזיה. הקונסול העומד לשוב לארצו מוצא דווקא ערב פרישתו עניין בכל המתרחש בעיירה, באנשיה ובמעשיהם הרגילים והחריגים, בחיים ובמוות, באמונות התפלות ובמציאות הריאלית, שיש בה יותר מקורטוב של אכזריות. בתיק של הקונסול נערמים סיפורים אלה, שיש בם בכדי להציג עולם אנושי שלם בזעיר־אנפין. תרו מרחיב מעט את התמונה בשלבו בה, לצידם של תושבי העיירה המלאיות, גם כמה אנשי־מערב המזדמנים למקום.

מ. אבי־שלמה

יורם קניוק

(המשך מעמוד 17)

סוליטית־פובליציסטית, כדי שכל השרים יישארו בתוך בקבוק ויהפכו לריטואל; כדי שהדברים שאנחנו סוחבים איתנו לא יהפכו לדרך־חיים, לא ישיבו אותנו לאיזו נקמה של גיטו, שאני קרוב אליה ברוחי, אבל אני יודע שיש בה משהו מסוכן מאד לקיום שלנו.

ת. הדור של אחיאסף הוא דור מסתורי בשבילי, ומעניין אותי מאד. יחד עם זאת, זהו דור הרבה יותר מוגדר עבורי מהדורות הצעירים יותר, מפני שהוא יותר קרוב אלי בגיל. הדור שלי בנה את המדינה, לחם על הקמתה, אבל נתן אותה במתנה לדור הזקן. נגמרה מלחמת־השחרור, ואז בעצם הסתיים תפקידו של דור תש"ח. חותמו לא ניכר עוד. הוא נתן את המדינה לבן־גוריון ולחבריו, ואלה החזירו אותה אחורנית, לאיזו הכלאה של גיטו עם מורח פרוע. אני חושב שהמהפכה העברית, שאנחנו היינו אחרוני בניה, הקימה ב־14 במאי את מדינת ישראל, אבל אותו יום היא גם סיימה את חלקה בבניינה. המדינה שהיתה צריכה לקום לא קמה. היתה עייפות גדולה ולא הלכו עם דברים עד הסוף. הרוח שנשבה בחמישים שנות הציונות המדינית נעלמה. רבים מבני דורי הלכו לעסוק בענייניהם. נשארו רק דגלים מתנופפים בעיניים. הדור שבאמת בנה את המדינה, לטוב או לרע, הוא הדור שבא מייד אחריה, שהיה לו קצת תסכיך דור תש"ח. זה הדור שהקים את ה־101, שהקים מפעלים, יסד את ישובי הנח"ל הראשונים. בבני הדור הזה יש אקטיביזם הרבה יותר חזק מאשר בבני הדור שלי. תצבא היום בני לפי מה שקבעו בשנות החמישים, יותר מאשר לפי מה שקבעו ב־48.

לכן מאד התעניינתי במה שקרה לבחור בן הדור הזה. השיירה הצבאית שלו ברורה לו מן ההתחלה. אגודה „השמש" השלמה מאחוריה, אבל הוא אינו טיפוס שפועל לפי אגודות. יש בו הרבה גלריצוה. הוא גם אכזרי מאד, אבל אינו רוצח צמא־דם. דמות שלא היתה מוכרת קודם. יחד עם זאת, גיבור „בתו", אחיאסף, הוא גם מאוד אינדיוידואלי. הוא לא שותה ויסקי על קברים, אבל אינני מכחיש שיש בו גם משהו מהטוריטן אציל המלחמות, הפרוסי־היהודי. עניין אותי להבין דרכו איך מעט שבמשך חמישים שנה הוליד הרבה יאשה חפצים ומאהלדים, נולדו רמויות כמו אריק רגב ומאיר הר־ציון, שאי־אפשר להבינן בלי הקונטקסט של אירוע, שהוא כמעט פיצוץ קוסמי בהיסטוריה הארצישראלית והיהודית.

ש. הגורל היהודי של אלפיים שנות גלות, שהשואה היא שבר בו, נקודת־ציון קריטית, מצטייר גם בספרך זה בכוונה וכה בעת הורס. אולם ב„בתו", יותר מבספריך האחרים, נוצר הרושם כי ההליכה על הקו המנותק מכוחו של עבר עמוס כל כך, נחלשת — שקיומם מתקצר והקץ מתגבר.

ת. זה נכון שבצומת של השואה והארצישראליות, בבעיה שנוצרה כתוצאה ממפגש הישראליות והיהדות, הרכיתי לעסוק גם ב„היהודי האחרון" וב„אדם בן־כלב". אולי באמת ב„בתו" יש לעיסוק בנושא הזה גוון קצת שונה, מפני שאין לי יותר אמונה. אני חושב שאנחנו הולכים לקראת הדרכן, לקראת מצב שאין ממנו מוצא. אלא אם כן יקום גוף גדול בארץ שיקים את מדינת ישראל מחדש, כך שהיא תהיה מדינה לאומית, רפובליקה ישראלית, שבה היהודי והערבי יהיו בני אותו לאום, ושתחיה בשלום עם שכניה. אני תמה אם המהפכה הציונית של רודנו ושל פינסקר ולילנבלום התכוונה ליצור מדינת ישראל עם סואטו, שתשלול משני מיליון אנשים את האורתם. אנחנו לא רק עם של כובשים, כי אם עם שנכבש לאט לאט על ידי היהדות במובן הדתי שלה. מדינת תחלבה שנוצרה כאן איבה בדיוק התגשמות החלום הציוני, שהיה מרד בהלכה.

מהפכה או חופש גדול

„את, אני והמהפכה" — קולנוע אנשי

„את אני והמהפכה" בקולנוע תכלת ו„ההתנקשות" בקולנוע אורלי, תל־אביב

עליפי מבחר מייצג של סרטים הונגריים שהוצגו השנה בפסטיבל חיפה, מסתבר שהדור הצעיר של הקולנוע ההונגרי ממשיך את מסורת האיכות, שהותוותה בידי היוצרים הוותיקים יותר, כמו קארולי מאק („לילה מאור מוסרי"), אישטוואן סאבו („מפיסטו"), או פאל גאבור („אנגי ורה"). מגמה זו בולטת באחד הסרטים המעניינים יותר מתוך המבחר — „את, אני והמהפכה" של פטר גארדוש, שיצא בימים אלה להקרנות מסחריות.

ניתן לשער, שההתייחסות לאירועי הפיכת־הנגד ההונגרית, של אוקטובר 1956, מתבססת על חוויותיו האישיות של הבמאי (יליד 1948). מדובר באחד הסרטים ההונגריים הבודדים, שהתייחסו לאותם אירועים דרמטיים־טראומטיים (בין האחרים הדנים באותה תקופה עכורה: „מסע הרכבת של דניאל" של פאל שאנדור או „יומן לאהובי" של מרתה מסארוש). גארדוש מטפל באירוע ההיסטורי באופן דומה לטיפולם של הוותיקים בתקופה הסטליניסטית בהונגריה, כלומר, הוא בוחר לא לדון ישירות במהפכה, אלא משתמש בה כרקע לתיאור חיי משפחה בת המעמד הבינוני בבודפשט: אם, אב, סבתא ושני ילדים צעירים, טומי בן העשר ואחותו אנה־מארי בת השש. עיקר ההתרחשויות מוצגות מנקודת התצפית של הילדים. ההפיכה, כאמור, היא רק רקע: הדי יריות הנשמעות ממרחק, ופעמים אחרות משולבים בסרט קטעי תעודה קצרים. הסרט, ברובו, מורכב מסידרת אפיזודות משעשעות, כשלתוכן נמזגים אירועים טרגיים, שחריפותם משמשת שיווי־משקל שכנגד. הסבתא הנון־קונפורמיסטית שבה הביתה עם כיכרות לחם נקובי כדורים. האב, דמות קומית פתטית, שפוטר ממשרתו מתוודה בפני משפחתו על חלומו הנושן, לנסוע לאמריקה ולהפוך שם רקדן סטפס, כמו פרד אסטייר. לאם החושנית, הצעירה מבעלה, יש מאהב בחלק העיר שבו סוערים קרבות־הרחוב. בסצנה לילית משעשעת — מעורר הבעל, היודע על הפרשייה את אשתו להתקשר לאהובה ולשאול לשלומו. סצנה הומוריסטית מוצלחת נוספת היא זו של שיחת הטלפון מהקרובים בארה"ב, כשיש ניסיון לספר על המצב באמצעות קודים: אחד מהם מתייחס לשעלת, שיש חשד שהבת סובלת ממנה („שעלת" הוא גם שמו המקורי של הסרט).

אנה־מארי מטפסת בארובת הבית וקוראת קריאות־עידוד בזכותו של הרודן ההונגרי, מתיאס רקושי. המבוגרים המבוהלים. טומי נחשף לריגוש מיני למראה המשרתת הרוחצת באמבט, או השמדת כתבי סטלין המהווים חומר־הסקה לחימום הדירה. העלילה מסופרת, כאמור, מנקודת־המבט של הילדים, שעבורם המהפכה היא מעין חופש גדול שני. ורכם מטפטפות הטרגדיות, כמו היתקלות בגופתו של שמש בית־סיפרם או ילד שנהרג מכדור תועה, במהלך רכיבה על קרונית במסילת הברזל.

סרטו של גארדוש אינו קולנוע מלהיב במיוחד. אך עיקר כוחו באנושיותו, וחינו נובע מיכולתו של הבמאי לתאר יחסים חמימים ולגעת בחולשות ובמצוקות הקטנות של גיבוריו. עוד מצטיין הסרט בבחירה המצוינת של שחקניו, רובם מעולים: דז'ו מאראס כאב המגוחך (קומיקאי יוצא מהכלל), יודית הרנאדי כאם, מארי טורושיק כסבתא ואסתר קאראש כאנה מארי־הקטנה, המצליחה להאפיל על השחקנים הבוגרים ולגנוב את ההצגה.

* * *

לעומת הקלילות והחן של הסרט ההונגרי בולטת הכבדות של הסרט ההולנדי „ההתנקשות", שמטפל גם הוא בטראומה של אומה שלמה, אף הוא מנקודת המבט של פרט אחד בחברה. זהו סרטו של פונס ראדמייקרס, מן המפורסמים שבבימאי הקולנוע של הולנד, שזכה השנה בפרס האוסקר לסרט הזר. עובדה זו מעלה הרהורים מרים אודות שיקוליהם של מעניקי הפרסים בהוליווד.

מדובר באירוע מינואר 1945, שקובע את חייו של אנטון סטנוויק מילדות ועד לגיל העמידה. המאורע הוא השלכת גוויית משתף־פעולה כפתח בית משפחתו של הניכור. כתוצאה מכך שורפים את הבית, האח נורה וההורים נאסרים ומוצאים להורג. מכאן ואילך מעלה רדמייקרס פרקים בחיי אנטון, שבבגרותו הופך רופא מרדים, נושא אשה אחת ומאוחר יותר אחרת, מוליד ילדים. אבל, האירוע ההוא שב וחוזר לחייו בסידרת מפגשים מקריים עם אנשים שהיו עדים למעשה, או שהיה להם קשר כלשהו אליו. נסיונותיו לשכוח ולהרחיק את הסיפור אינם עולים יפה, וזה צף ועולה שוב ושוב מחדש, כאשר פרטים שנחשפים הופכים להיות חלק מחידת־תשבץ, המתרכבת לתמונה שלמה. לקראת סיום, מסתברות הסיבות שהביאו לאובדן המשפחה.

בסרטו הארוך ניסה רדמייקרס, ללא הצלחה גדולה, להשתמש באותה פרשיית־עבר, כדי להאיר התרחשויות פוליטיות והיסטוריות עד לשנת 1983, שבה — במהלך הפגנה נגד הצבת טילים גרעיניים באירופה — מגיעה התעלומה לפתרונה. מעשה המרכבה אינו עולה יפה, הסרט איטי מייגע. העניין שמגלים בדרמה האישית, והן בטיפול במצב הכללי של האומה ההולנדית ואירופה בכלל, אובד כבר בשלביו המוקדמים של הסרט, המשתרע כמעט על־פני שעתיים ומחצה.

הבית הוא האדם

„מסע לבית סבא" בבית התרבות ברחובות, עדי אהרן בגלריה שרת בגבעתיים והרולד רובין בצוותא, תל־אביב

בית התרבות ברחובות מוצגת תערוכה נודדת של מוזיאון ישראל — „מסע לבית סבא". זהו סיפורן של ארבע משפחות יהודיות ממשהד־פרס, ורשה־פולין, פאס־טנג'יר־מרוקו וברלין־גרמניה. (העלילה בסוף החודש).

המסע לבית סבא הוא, כפי שמורות המילים עצמן, מסע אל העבר, דרך ה„בית", שמייצג בדרך־כלל את רוח השוכנים בו. בית הוא גוף האדם, המכיל את נשמתו, ובית הוא, כמובן, המבנה שהוא בוחר לגור בו. ועל כן, נושא את חותמת אופיו, מנהגיו, אמונותיו וטעמו. אבל אלה אינם סובייקטיביים גרידא, אלא גם מושפעים מרוח התקופה והמקום, מהתרבות המשמשת כמצע וכתשתית.

התערוכה מעוצבת בטוב־טעם, כראוי מאוד לצפייה ומספקת לצופה פריטים מעוררי עיניים, הן בגלל יופיים וצורניותם, והן כתיעוד היסטורי. האוצרים והמעצבים השכילו לערוך איזון דק וטוב בין הדיסציפלינות וגם גורמים המשותפים לארבעת הבתים, כמו האמונה עצמה, ספרים ותשמישי קודש, הערגה לארץ־ישראל, המיתרגמת לקופסא לגרבת נחלה של הקרן הקיימת בישראל"; ציורים עם מוטיבים יהודים, התלויים על הקירות, וברכות, או פריטים אחרים, המצביעים על החגים, כמו גם אימרות ופתגמים יהודיים („ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך"). השוני אינו פוקד את המהויות והתכנים, אלא את התבטאות התכנים דרך הצורניות: כל עיר מאמצת את שפת המקום, תופעה הניכרת באופי העיטורים, בהשפעה הניכרת על כתב־היד וכטעם השולט בכלל. כך, בית יהודי מרוקאי, למשל, הוא אולי מרוקאי־יהודי תחילה. עיצוב הפנים כולל סגנון ריהוט, בדים, כלי הגשה, קישוטי־קיר.

רקע התקופה ממוקם בצדדים, ומטרתו להעניק תחושת פסיפס של המאורעות: צילומים של קטעי עתונות מקובצים ומוערמים, חפצי אמנות למיניהם; כלי חמר, תכשיטים, בולים, כאשר בארון הספרים שבתוך „החדר" — הספרים אינם עוסקים בדת, אלא בספרות התקופה — מהווים השלמה טובה להבנת רוח התקופה. ארבעה ארונות בגדים מציגים את נוהגי הביגוד התקפים, וגם כאן ניתן לזהות את פעולת הגומלין בין התרבות הזרה לבין התרבות היהודית, כשלפעמים אין הבדל של ממש בין הלבוש היהודי והלבוש הגרמני — שוב סימן לרצון להיות „יהודי בביתך ואדם בצאתך", לעומת אריקת־היתר, המאפיינת את מזרח אירופה.

הפעולות המלוות את התערוכה מתרכזות בפיתוח התסתכלות; שיחזור עיצובן של המסגות, שטיחים, שלטים לבתי משפחות, בו־בבד עם עבודה עיונית, הידיעה לדלות מהאובייקטים ממצאים מלמדים. קטע הלקוח מ„כרטיסיית עבודה לתלמיד" ראוי לציטוט, כדוגמה ללימוד באמצעות גירוי העין והמחשבה בעת ובעונה אחת: „לאחר הסוגרים שעברו הקוזאקים מעירי עברתי לבית בני בעיר חבידה. הזמנים נשתנו כל־כך, אינני מבין דבר: שלמה נכדי קורא לעצמו סטפן ורק פולנית ידבר. שרול נכדי השני לבר אינו חובש כובע — אך יידיש עודנו מדבר. איציק הפך את לשון הקודש ללשון חול ולארץ ישראל הסתלק. מנישה אחותם זו סוציאליסטית. במקום להינשא — בהפגנות מתרוצצת. והקטן נכדי הקטן ברוך, קומוניסט — אף בבית סוהר ישב..." שאלות הודרכה מתמקדות בבית על תבניו, על העבר, תמורות הזמנים והזיקה לחווה.

„מסע לבית סבא": ארבע משפחות

* * *

בגלריה שרת, בגבעתיים מציגה עדי אהרן עד ה־11.12. ציוריה אינם עונים במלואם על קריטריון של ציור טוב, ובכל זאת אווירה מסוימת מחלחלת דרכם והמסר הקיומי מרגש. זהו סיפור על בדידות של דמויות אנושיות, טכמטיות, נראות לרוב מאחור, מתגודדות וקרובות פיזית, אך מנותקות אחת מרעותה ומהסביבה.

האווירה העכורה מורגשת אף בשל העדר משטחים ריקים וחלונות ללא פתחים. כראי, שהציירת תמשיך להחדיר אווירה זו אבל, מהיבט פלסטי, רצוי שלא תעשה הפרדה כה מוחלטת בין הרמוניות לסביבה, אלא שתשתרך את המעצורים (ראה שתי עבודות מול הכניסה).

* * *

בצוותא מציג הרולד רובין אנטומיה של אלמנת מלחמה (קטלוג שלא ניתן למכור אותו בצוותא מצוי במשרדים וכולל טכסט מלווה של מרים קיני ורצוי היה שגם ילווה את הרישומים בתערוכה).

עבודה אחת בולטת מיד על פני השטח: הרולד רובין הוא רב־רישם. הקווים זורמים ומעצבים את התו הפיגורטיבי, כמו גם את האיפיונים האוטונומיים, בקלות מרובה. רובין מנסה להפשיט את האלמנה גופנית ורוחנית. היא נותרת בעירום שלדי, בשרה נלקח ממנה תרתי משמע, והיא הופכת עיסה בסיסית ולא מספקת. למעשה, היא הופכת אובייקט נטול חיים וגשיות, ואפשר לנתח את אבריה כמו את האובייקטים המסביבים אותה. האלמנה הופכת מושא למחקר סטטיסטי ופסאודו־מדעי. ראה את ההשוואה המשמעותית „לאונרדו המכבר את הגוף האנושי". העין הרואה של האמן במקרה זה אינה מרוממת, לא מייפה אלא מצביעה על מצב עגום. כאמור, עבודות מצוינות, אבל כדי להגביר את הרושם — אין צורך במכמות כה רבות.

תל־אביב

אסתר
הצייד
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45

אורלי
ההתנקשות
שישי: 9.40
מוצ"ש: 8.20
חול: 5.30 – 8.30

בית ציוני אמריקה
בימים א', ב', ג', ה' ומוצאי־שבת
בשעות 16.30 – 19.15
יומן אהבות
בשעה 21.30
לא שם זין
יום ה' בשעה 23.45
כל מה שרצית לדעת על המין

בן־יהודה
ללא מוצא
שישי: 9.45 – 12.15
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

גת
בוקר טוב בבולוניה
שישי: 9.50 – 12.15
מוצ"ש: 7.25 – 9.50
חול: 5.00 ,7.25 ,9.50

גורדון
קונסטנס
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

דקל
רוקסאן
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

דרייב אין
הטורף
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 7.15 ,9.30

הוד
השוטר מבברלי הילס
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 ,9.30
חול: 5.00 ,7.15 ,9.30

לימור חדש
ללא מוצא
שישי: 9.40 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

פאר
יופיו של החטא
שישי: 10.00 ,12.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

סינמה 1
השוטר מבברלי הילס 2
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

סינמה 2
משפחת המלוכלכים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

פאריס
לא יכולה בלי זה
שישי: 10.00 – 12.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

חן 1
מטאל ג'אקט
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

חן 2
המורצת מסן פרנסיסקו
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.35 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

חן 3
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 9.50 – 12.45
מוצ"ש: 7.25 – 9.50
חול: 5.00 – 7.25 – 9.50

חן 4
חנות מעבר לפינה
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 11 – 2 5 7.30 – 9.50

חן 5
ריטה סו ובוב גם הוא
שישי: 10.00 12.15
מוצ"ש: 7.30 9.50
חול: 11 2 5 7.30 9.50

שחף
הבלתי משוחדים
שישי: 9.15 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

תכלת
את, אני והמהפכה
מוצ"ש: 7.45 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45

תל־אביב
כלא הנשים 2
שישי: 9.40 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

לב 1
המשפחה
שישי: 9.45 – 12.15
מוצ"ש: 7.10 – 9.40
חול: 2 ,4.40 ,7.10

לב 2
גברים גברים
שישי: 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 8.00 – 10.00
חול: 2 – 5 – 8 – 10

לב 3
נרדפי תחוק
שישי: 9.50 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 10.00
חול: 2 – 5 – 7.50 – 10.00

לב 4
מגדל חדבורים
שישי: 9.50 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 10.00
חול: 2 – 5 – 7.50 – 10.00

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 14.11
מעגל הגיר הקווקזי 21.00
אנשים קשים 21.00

צוותא
להרבות מתקדמת

צוותא רשל"צ
יום שישי (13.11) — בשעה 22.00 ערב עם אריק סיני ודני רובס.
ביום שבת 14.11 — איציק ועופרה ויינגרטן מציגים: פרפרים בראש תוכנית של שירים סיפורים ומשחקים לילדים מגיל 3. ליד הפסנתר: דנה שפיס.
יום שישי 20.11 "מברזיל באהבה" עם להקת הליווי של "ארץ טרופית יפה".
מוצאי שבת 21.11 אמן הפנטומימה חנוך רוזן בתוכניתו "אל תתפוס אותי במילה".

צוותא אשדוד
16.11 — מפגש פעילים.
יום שישי 20.11 — באלדי אוליאר בגיטרה, אהרל'ה קמינסקי בתופים בערב של דואט מוסיקלי מיוחד.

צוותא ירושלים
יום שישי 13.11 — שעה 22.00 "תלת מימד" שלישית ג'אז רעננה, מקורית ומקצועית!
יום שני 16.11 — בשעה 20.30 עשר שנים לביקור סאדאת - דיון בהשתתפות ח"כ יאיר צבן - מפ"ם ופרופ' מנחם מילסון. מנחה: גיל סדן.
יום שלישי 17.11 - האנטישמיות בארגנטינה (בספרדית) - לאחר הקרנת סירטון וידאו (45 דקות) יתקיים דיון.
יום שישי 20.11 - ערב עם שם טוב לוי. בגיטרה: עמוס הדני.

צוותא חיפה
מוצ"ש 16.11 — מופע עם הזמרת קורין אלאל.
יום שני 16.11 — חנה שפריר על ספרה: "בריאות ונמישות בעזרת מקל".
יום רביעי - צ.ה.ל לאחר לבנון - האם יש ביקורת פנימית? ערב עם עמנואל וולד.

צוותא נהריה
יום שלישי 17.11 — בעקבות פרשת עיזאת נאפסו: "בטחון מול - חוק זכויות האזרח בישראל". מפגש ושיחה עם עיזאת נאפסו ומשה נגבי, הפרשן המשפטי של קול ישראל.

צוותא באר־שבע
מוצ"ש 14.11 — שעה 21.30 (בית ההתאחדות עולי אמליט) שחקני תיאטרון הנגב מגישים ערב אימפרוביזציה בנושא: קליטה ומיזוג גלויות בב"ש. האירוע בהשתתפות הקהל.
יום שישי 20.11 — בשעה 21.30 לשיר בצוותא - והפעם שירי סתיו עם נתומי חר ציון המלווה באקורדיאון של רפי שקד.

צוותא רמת השרון
יום שישי 13.11 — בשעה 22.00 "אחוד בנאי והפליטים". ערב לצעירים ולצעירים ברוחם. הלהקה זכתה בביקורות נלהבות!

ירושלים

אדיסון
קינוח הולנדי
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורגיל
ריטה, סו ובוב גם הוא
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

עדן
השוטר מבברלי הילס 2
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

סמדר
שיחות מלוכלכות
מוצ"ש: 7.00 - 9.15
חול: 7.00 – 9.15

אורנע
המכשפות מאיסטוויק
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

מיטשל
הבלתי משוחדים
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.15

כפיר
ללא מוצא
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

רון
תעלולי שטן
מוצ"ש: 7.15 ,9.15
חול: 4.30 ,7.00 ,9.00

אוריון
אור 1
יופיו של החטא
מוצ"ש: 7.15 -- 9.15
חול: 4.30 - 7.15 - 9.15

אור 2
משפחת פלודר
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15

אור 3
קומנדו אמריקאי
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00
במוצ"ש ובמשך כל השבוע ב־23.00
החלון האחורי

אור 4
חימו מלך ירושלים
מוצ"ש: 7.00 - 9.00
חול: 4.30 – 7.00 · 9.00
במוצ"ש ובמשך כל השבוע ב־23.00
קצין וג'נטלמן

אור 5
לא שם זין
מוצ"ש: 7.00 · 9.00
חול: 4.30 7.00 · 9.00

בית אגרון
יום שישי
14.00 דני רוז האיש מברודוויי
15.45 להיות או לא להיות
מוצאי־שבת
17.15 הסיפור שלא נגמר
19.00 דני רוז האיש מברודוויי
20.30 פריץ החתול
9 וחצי שבועות
22.00 של שכרון חושים
24.00 משנה מקום משנה מזל

תיאטרון ירושלים
ז'אן דה פלורט
מוצ"ש וחול: 7.00 ,9.30
יום ו' בשעה 14.00

כפר־סבא

בית ברל
דודס קאדן
שישי: 8.30
מוצ"ש: 8.30
ימים א', ב' 8.30 חליפת ערב
ד', ה' 8.30 טנגו אחרון בפאריס

הרצליה

היכל
הבלתי משוחדים
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

מלון דניאל
אני והחברה
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30
(פרט ליום ד')

גבעתיים

הדר
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 9.30 – 7.00 – 4.30

חיפה

חן
מטאל ג'אקט
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 6.45 – 9.15
חול: 4.30 – 6.45 – 9.15

פאר
לוחם עם כבוד
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורלי
המשפחה
מוצ"ש וחול: 6.30 – 9.00

רון
הבלתי משוחדים
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אמפי
פלוגה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורה
מרדף לוהט
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1 (שבוע 3)
ללא מוצא
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 6.45 – 9.15

עצמון 2 (שבוע 8)
השוטר מבברלי הילס 2
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 3 (שבוע 2)
לו הייתי כאן
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

קרן אור המחודש
לא יכולה בלי זה
מוצ"ש: 7.15 - 9.15
חול: 4.30 - 7.15 - 9.15
שבת בשעה 23.30
לילה של יום מפרך

באר־שבע

חן
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

עפולה

מופתרון
השוטר מבברלי הילס 2
מוצ' וחול: 9.00

ראשון־לציון

רון 1
חליפת ערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.40

רון 2
הבלתי משוחדים
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

רמת־גן

אואזיס
מי הנערה הזו
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 ,7.30 ,9.50

ארמון
אלמנה שחורה
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.45

לילי
יופיו של החטא
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

רב גן 1
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

רב גן 2
מטאל ג'אקט
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 · 9.50

רב גן 3
שיחות מלוכלכות
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

רב גן 4
המורצת מסן פרנסיסקו
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

בת־ים

עצמאות
היחידה לפשעים חמורים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

נתניה

שרון
מי הנערה הזו – מדונה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 7.00 – 9.15
ימים ד', ה' – אין הצגה שניה

סטודיו
גבר מאוהב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15

חולון

ארמון
חימו מלך ירושלים
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.30
שבת בשעה 23.30 מונטי פייתון
יום ה' מופע הקולנוע של הקו

סבוי
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

מגדל
מי הנערה הזו
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
כחום הגוף
מוצ"ש, א', ב', ד'
7.15 – 9.30

מועדון קולנוע לנוער בילבי
א', ג', ד' – 4.00

פתח־תקוה

היכל 1
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 2
היחידה לפשעים חמורים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 3
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: קופ"ח — מרפאה רוממה, רחוב המ"ג 28.
נתניה: הדסה — הרצל 24.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: רמת־גן — ביאליק 51.
תל־אביב: סניטס — אבן גבירול 83.
כני — דיזנגוף 174.
חיפה: קרית אליעזר — כפר מאורהוף 6.

שבת
בת־ים: עצמאות — בלפור 73.
חולון: עצמאות — בלפור 75.
ירושלים: "הר הזיתים" — הר הזיתים.
קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (מוצ"ש).
נתניה: מקסים — סלומון 2.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: הרצל — הרצל 12.
תל־אביב: הבימה — דיזנגוף 1 (שבת).
מעיין חיים — שד' ירושלים 88, יפו (שבת ומוצ"ש). נצח ישראל — נצח ישראל 11 (מוצ"ש).
חיפה: מוזר — המגינים 97.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה — טל' 100. באר־שבע, טבריה, נתניה, צפת — 100, אילת — 244, חדרה — 22444.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב - בימים ב', ד', ו' - כירורגיה ופנימית, ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● ב"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
שערי צדק - ילדים, נשים, הדסה ע"כ - כירורגיה, אורתופדיה, עיניים, א.א.ג, נשים.
שבת
ביקור חולים - ילדים, פנימית, הדסה ע"כ - פנימית, כירורגיה, אורתופדיה, עיניים, א.א.ג.

"יד ביד" - ארגון קשבת במלואן לילד ולנוער - קו לנוער במצוקה
ירושלים — 02־243358
ת"א — 226027 (24 שעות)
חיפה — 04־229488 (11.00–20.00)
גליל מערבי — 04־922222
קו פתוח להורים במצוקה: בימים ב'-ה' — טל. 223752.
"קו פתוח" — ארגון קשבת לילדים ובני נוער 03־252725 (24 שעות).

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
תל־אביב — בימים א'—ה' בין השעות 21.00—23.00, בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00—24.00, בשבתות ובחגים בין השעות 15.00—21.00. הכתובת: רח' ברקוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנמן 26, קומה ג', טל: 323566 [illegible] מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 03־285822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052־32432 בימים א'—ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03־5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261113
ער"ן חיפה — טל' 04־672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111
ער"ן נתניה — טל' 053־35316

סילוק מיטורדים
מוקד ת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, [illegible]

ארבעה מוקדים מחר במחזור ה־10 בליגה הלאומית

צמרת רותחת ברמת־גן ובבלומפילד

מאבק חוץ מורט־עצבים למובילה, מכבי נתניה, נגד מכבי ת"א ★ הפועל ת"א יתקשה ל"לחללים" נגד הפועל כפר־סבא ★ מכבי חיפה שואפת למחוץ גם את בית"ר ירושלים ★ דרבי בפתח־תקווה ★ משחק היום: הפועל לוד – שמשון ת"א

● **לאומית**

מחזור מרתק ומלהיב יהיה בסוף השבוע בליגה הלאומית בכדורגל. המחזור ה־10 יפגיש מחר בקרב־צמרת ברמת־גן את קבוצות מכבי ת"א ומכבי נתניה; בבלומפילד מאבק־צמרת נוסף בין הפועל ת"א והפועל כפר־סבא; בקריית־אליעזר דו־קרב ללא־משרות בין מכבי חיפה ובית"ר ירושלים ובפתח־תקווה — דרבי.

ארבעה משחקים מרתקים שיעלו את ברומטר־המתח לשיא. גם המשחקים האחרים מעניינים. באיצטדיון ברמת־גן, במשחק מוקדם מחר, בית"ר ת"א נגד בני־יהודה ת"א וכן הפועל צפריירים חולון — מול הפועל באר־שבע.

היום: הפועל לוד — שמשון ת"א.

★ המובילה, קבוצת מכבי נתניה, תבוא מחר ב־3.30, לאיצטדיון ברמת־גן, למאבק מסקרן עם מכבי ת"א. חניכיו של המנג'ר גיורא שפיגל שלא ניצחו ארבעה מחזורים יבקשו להוכיח כי על־אף ירידתם למקום ה־5, הם עדיין גורם בצמרת. מאבק שקול בין שתיים מהקבוצות הטובות בארץ. כדורגלני נתניה גילו יציבות רבה יותר מכל השאר. בעייתה של נתניה בפציעות של כמה משחקני־המפתח שלה, בעיקר בהתקפה (יגאל מנחם). כל תוצאה לא תפתיע. ישפוט: יצחק בן־יצחק.

★ במשחק מוקדם ברמת־גן ב־1.30 יתעמתו קבוצות בית"ר ת"א ובני־יהודה ת"א. בית"ר ת"א, כמו מכבי ת"א, לא ניצחה ארבעה מחזורים רצופים. הפעם תשתדל לחזור לדרך־של־נצחונות. לא תהיה זו משימה קלה. בני־יהודה, היתה בתחתית, צברה 8 נקודות בארבעת המחזורים האחרונים. היא נמצאת בתנופה התעלות של אחת הקבוצות תצעידה לנצחון. מאבק שקול. ישפוט: יהושע לויה.

★ קבוצת הפועל ת"א, השנייה בטבלה, תעשה כל מאמץ כדי ל"החלים" בבלומפילד (2.30) מהלם התבוסה בשבת על אותו כר־דשא נגד מכבי חיפה (5:1), כשתארח בקרב־צמרת את השלישית, הפועל כפר־סבא. התל־אביבים יצטרכו להוכיח שהם קבוצה עם אופי. אין זה פשוט להתאושש מתבוסה צורבת כזו, מה גם שמול הפועל ת"א תתייצב קבוצה טובה מכפר־סבא שתקשה על יריבתה, כמו שעשתה תמיד. ישפוט: יאיר טילינגר.

★ בעבר היוו המיפגשים בין קבוצות מכבי חיפה ובית"ר ירושלים מאבקי־שיא שכבשו את הכותרות. הפעם נרחק במקצת המיפגש מחר ב־2.30 באיצטדיון קרית־אליעזר בין שתי הקבוצות. הסיבה: מיקומן הנחות בטבלה. בית"ר ירושלים — 9 ומכבי חיפה — 11. אין ספק שמשחק זה ימשוך לאיצטר החיפני קהל רב, שירצה לראות את מכבי חיפה ממשיכה בתאוצתה בעקבות הנצחון הנפלא על הפועל ת"א. בית"ר ירושלים תשתדל להיזהר מהתלהבות המארחים. דווקא במשחקי־אתגר יודעת האלופה להתעלות. ישפוט: יעקב שיינר.

★ דרבי מחר ב־2.30 בפתח־תקוה. הפועל פ"ת במקום ה־4 מכבי פ"ת — במקום ה־13, הלפני אחרון. על־אף פער המיקום הבולט בין שתי הקבוצות לא יהיה זה מאבק חד־צדדי. הפועל פ"ת, ללא דרור רבינוביץ, שלפי הסכם לא יכול לשחק בדרבי אמנם עדיפה על יריבתה, אבל מכבי פ"ת תשתדל להוות יריב שקול ולהפתיע. משחק עם הרבה עצבים. ישפוט: צבי שריה.

★ קבוצת הפועל צפריירים חולון ניצחה עד כה במשחק אחד, במחזור הראשון, את מכבי חיפה (0:1). מאז יש בצורת בנצחונות אצל קבוצה זו. מחר ב־2.30 תארח את הפועל באר־שבע בתקוה להתאושש, ובמיוחד לנצל את ביתיותה. באר־שבע היא אמנם קבוצה צעירה אבל בעלת יכולת ולא יהיה זה מפתיע אם תשוב לבירת הנגב עם מלוא 3 הנקודות. ישפוט: חיים ליפקוביץ.

★ האם תזכה סוף־סוף הפועל לוד בנצחון ראשון העונה? משימה קשה צפויה היום ב־2 ללודאים שיארחו קבוצה חזקה כשמשון ת"א, שדרגתה מתייצבת ממשחק למשחק. לוד תוכל להיות מרוצה גם מנקודה. ישפוט: עובדיה צבי.

הטבלה הלאומית
(אחרי 9 מחזורים)

1.	מכבי נתניה	8־18	22
2.	הפועל ת"א	8־10	18
3.	הפ. כפר־סבא	6־10	15
4.	הפועל פ"ת	8־11	15
5.	מכבי ת"א	11־17	14
6.	בית"ר ת"א	8־10	12
7.	הפ. באר־שבע	7־7	12
8.	בני־יהודה ת"א	8־7	11
9.	בית"ר י־ם	14־14	11
10.	שמשון ת"א	7־7	11
11.	מכבי חיפה	9־9	7
12.	הפועל חולון	5־9	7
13.	מכבי פ"ת	7־13	7
14.	הפועל לוד	5־24	3

משחקי המחזור ה־10
היום
★ הפועל לוד — שמשון ת"א.
מחר
★ מכבי חיפה — בית"ר י־ם.
★ מכבי פ"ת — הפועל פ"ת.
★ בית"ר ת"א — בני־יהודה.
★ מכבי ת"א — מכבי נתניה.
★ הפועל ת"א — הפ.כפר־סבא.
★ הפועל חולון — הפ.באר־שבע.

מאראדונה בסעודיה, מוליך את קבוצת אל־אהלי מריאד לנצחון 2:5 על ברונדבי הדנית. המשחק נערך במסגרת חגיגות היובל למועדון הסעודי (תצלום: איי.פי.)

הפועל י־ם והפועל טבריה ישמרו בבית על הפיסגה

● **ארצית**

שתי המובילות בליגה הארצית בכדורגל, הפועל ירושלים והפועל טבריה, ישתדלו לשמור מחר במחזור ה־10 על מקומן בפיסגת טבלת הליגה הארצית. הפועל ירושלים תארח את מכבי רמת־עמידר והפועל טבריה את הפועל יהוד.

● קבוצת הפועל ירושלים, המוליכה בביטחה, תשחק שבת שנייה ברציפות בימק"א הפעם עם מכבי רמת־עמידר, שתשתדל להקשות על יריבתה הבכירה.

● גם הפועל טבריה, השנייה בדירוג, תקיים משחק־בית כשתארח את הקבוצה העקשנית של הפועל יהוד, שתעשה מאמץ לחזור עם נקודה.

● מיפגש־צמרת יהיה ביבנה בין שתי לאומיות לשעבר, מכבי יבנה (3) והפועל חיפה (5). השתיים צמודות בטבלה, עם 15 נקודות כל אחת. הפועל חיפה תצטרך להיות במיטבה כדי לפצח את הביתיות של יבנה.

● מאבק בין שתי קבוצות שירדו בעונה שעברה מהלאומית, בית"ר נתניה ומכבי יפו, ייערך מחר בנתניה. השתיים איכזבו עד כה ונמצאות בחלקה התחתון של הטבלה. בית"ר נתניה מארחת וזו מקדמה עבודה.

● קבוצות הכח רמת־גן והפועל בת־ים יתעמתו מחר באיצטדיון וינטר, כאשר לשחקני הכח עדיפות ביתית.

חמשת המשחקים מחר יתחילו ב־2.30 אחה"צ.

היום ייערכו שני משחקים, מאבק תחתית בעכו, בין שתי קבוצות הסוגרות את הטבלה, הפועל עכו ומכבי שעריים ייערך ב־2. ובחדרה תארח הפועל חדרה את הפועל רמת־גן, שפרצה במחזורים האחרונים קדימה (2.30).

הטבלה הארצית
(אחרי 9 מחזורים)

1.	הפועל י־ם	9־20	22
2.	הפו' טבריה	14־19	19
3.	מכבי יבנה	10־12	15
4.	הפו' רמת־גן	10־11	15
5.	הפועל חיפה	9־11	15
6.	הפועל יהוד	16־18	14
7.	הכח רמת־גן	11־9	13
8.	הפועל חדרה	15־14	12
9.	מכבי יפו	5־5	11
10.	מכבי עמידר	10־12	10
11.	הפועל בת־ים	7־10	9
12.	בית"ר נתניה	8־15	7
13.	מכבי שעריים	8־12	6
14.	הפועל עכו	[illegible]	[illegible]

● **ליגה א'**

מיפגשים מסקרנים בבית־שאן ובקרית־גת

מיפגשים מסקרנים ייערכו מחר במחזור ה־6 בליגות א' בכדורגל. בדרום יהיה דו־קרב סוער כשמכבי קרית־גת (4) תארח את המובילה, הפועל אשדוד. בצפון תשחק הראשונה, הפועל בית־שאן, במגרשה עם הקבוצה החזקה של מכבי חדרה (7).

שאר המשחקים:

★ דרום: הפועל קרית־אונו — הפועל אור־יהודה; הפועל בית־שמש — הפועל ראשל"צ; הפועל רמלה — הפועל דימונה; הפועל קרית־מלאכי — הפועל רמת־השרון; הפועל אזור — הפועל אשקלון; מכבי הרצליה — לורוס חולון; הפועל מרמורק — בית"ר רמלה.

★ צפון: בית"ר חיפה — מכבי עפולה; הפועל רעננה — הפועל טירה; מכבי טמרה — הפועל טירת־הכרמל; הפועל קרית־אתא — הפועל טייבה; הפועל בני־נצרת — מכבי אח"י נצרת; מכבי עוספיה — הפועל בני־טמרה; הפועל קרית־שמונה — בית"ר נהריה.

חמישה משחקים בגביעי־אירופה בכדורעף – מחר

מאמץ של מטה־אשר לחלוף על פני השווייצים בנעמן

● **כדורעף**

מאת יצחק ויסהוף

אלופת ישראל בכדורעף, קבוצת הפועל מטה־אשר, תנסה לנצל מחר ב־8 בערב את אולמה בנעמן כדי לגבור על אלופת שווייץ, קבוצת לייסין, בשלוש מערכות חלקות ולזכות למאזן הנקודות הקטנות שיעלה על זה שצברה הקבוצה השווייצית במשחק הראשון. יהיה זה משחק־גומלין בגביעי־אירופה לאלופות.

השווייצים ניצחו בשבת באולמם את מטה־אשר — 0:3 (18:20, 9:15, 11:15), והמשימה שתעמוד מחר בפני המאמן־שחקן אורי חבר ועמיתיו הבינלאומיים אורן שר, אמיר סנפיר ודורון שרמי, תהיה נצחון גבוה של 0:3.

במשחק ישפטו לוקאריס מקפריסין (שופט ראשי) וגבי קראוס מישראל.

הכניסה למשחק מחר תהיה חופשית.

אלופת הנשים, הפועל בת־ים, תנסה לעמוד בכבוד בגומלין בגביע האלופות לנשים מול יריבתה היוונית, פילטטיקוס סלוניקי, שניצחה במשחק הראשון לפני שבוע בקלות — 0:3. שחקניות בת־ים ישתדלו לסחוט לפחות מערכה מהיריבה העדיפה. במשחק שיחל בשעה 7 ישפטו אילוב מבולגריה ונתי תרום מישראל.

עוד שלושה משחקים ייערכו מחר בגביעי אירופה השונים. הפועל קרית־אתא תשחק בלימסול, נגד סלמינה, ותשחזר, קרוב לודאי, את נצחונה משבת — 0:3, בגביע הקונפדרציה.

קבוצת הנשים של הפועל עין־החורש, המופיעה במסגרת מחזיקות־גביע, תאלץ להניף דגל־לבן בבלגיה שם תפגוש בקבוצת אנטוניוס הרנבלס, שניצחה בישראל — 0:3.

אס"א באר־שבע תשחק בגביע־הקונפדרציה נגד הקבוצה האוסטרית א.ס. ויסנרוט בולצבורג. האוסטריות ידלגו בקלות על פני המשוכה הישראלית, כפי שעשו לפני שבוע בבאר־שבע (0:3).

המאמן היוגוסלבי מוכן להתפטר

ביקורות חריפות מושמעות כלפי המאמן הלאומי של יוגוסלביה, אוסים איביצ'ה, בעקבות התבוסה נגד אנגליה שלושים ב־בלגראד (1:4). המאמן הגיב בעצבנות: "אתם רוצים את התפטרותי — אעשה זאת אם [illegible]

נצחון לבוסטון

בוסטון סלטיקס ניצחה אור לאתמול את אינדיאנה פייסרס — 108:120, בליגת האן.בי.איי בכדורסל.

תוצאות נוספות: אטלנטה — ניו־יורק ניקס 93:94; שיקאגו בולס — גולדן־סטייט 96:105; [illegible] 115:140; [illegible] ראלאס 92:121; מילווקי — קליבלנד 109:104.

מטה אשר – מכבי חיפה 0:3

אלופת הכדורעף, הפועל מטה אשר, ניצחה אמש בנעמן במשחק השלמה בליגה הלאומית, את מכבי חיפה — 0:3 (8:15, 9:15, 4:15).

קבוצת מטה אשר [illegible] באותו אולם נגד [illegible] לייסין, גילתה עוצ[illegible] ובמערכה השנייה כבר הוליכה מכבי חיפה 10:13, אולם נוצחה 13:15. גלעד דרורן (אמיר סנפיר) הצטיינו במטה־אשר, [illegible] בלט במכבי חיפה. שפטו: פיני שמפלנר ואלכס ציטרינג.

איטליה זקוקה מחר לנצחון על שבדיה

אלופת העולם בכדורגל ב־1982, נבחרת איטליה, זקוקה לנצחון באחד משני משחקיה הנותרים בבית 2, במוקדמות אליפות אירופה, כדי להעפיל לגמר, ממנו נעדרה ב־1984 בצרפת.

איטליה תארח מחר ברומא את שבדיה, הצועדת בראש הבית.

המעניין שלשתי הנבחרות הפרש שערים זהה — 3:11, אולם לשבדים יהיה זה משחק אחרון, ואם ינצחו יעלו. תיקו ייאלץ את שתי הנבחרות להמתין למשחק ב־5 בדצמבר, כשאיטליה תארח את פורטוגל, שסיימה אור לאתמול בתיקו אפס עם שווייץ, ואיבדה כל סיכוי.

● במשחק קדם־אולימפי בכדורגל ניצחה בלגיה בלינץ את אוסטריה 0:1.

בית 2

1.	שבדיה	7	3־11	10
2.	איטליה	6	3־11	9
3.	שווייץ	7	8־8	6
4.	פורטוגל	6	5־5	6
5.	מלטה	8	3־19	1

● **טניס שולחן**

ישראל - דנמרק 1:3

נבחרת טניס־השולחן של ישראל חוללה אתמול הפתעה כשניצחה את דנמרק — 1:3 באליפות הפתוחה של הונגריה לקבוצות, בה משתתפות 32 מדינות.

אלוף ישראל, יוסי בוגן, גבר על אלוף דנמרק, יאן הרקסף — 0:2 ועל מספר 2, יונגה — 0:2. בזוגות ניצחו בוגן ומיקי קירר את הצמד הדני — 1:2.

גאליס, שחקן נבחרת יוון, אמש בתל־אביב:

טוב לי באריס אבל הצעה טובה תביא אותי לישראל

מאת יצחק ויסהוף

"ישנה אפשרות שאשחק בישראל. אני אוהב את ארצכם, וטוב לי כאן. לא משנה לי באיזה קבוצה אשחק. אם אקבל הצעה מעניינת אעזוב את קבוצתי, אריס סלוניקי, עימה מסתיים החוזה שלי בתום העונה" - דברים אלו אמר אמש כוכב נבחרת יוון, אלופת אירופה, ניקי גאליס בבואו לתל־אביב.

גאליס, מלווה במאמן־הכושר האישי שלו, הוסיף: "באתי לישראל למטרות־עסקים פרטיים, עם חברי וסוכני בישראל, אבי ויזלטיר. "ייתכן שאשחק באיטליה או בספרד. אפשר שאשאר באריס. אין לי בעיות איתם. אריס קבוצה טובה, ואני אוהב את יוון. אף פעם לא מזיק לשמוע הצעות מקבוצות אחרות".

גאליס ציין כי אריס יודעת על בואו לישראל: "אריס, יחד איתי, תופיע עם מכבי ת"א, ברצלונה וטרסר מילאנו בשלב חצי־גמר גביע־אירופה לאלופות".

אבי ויזלטיר ציין כי בנוסף להפועל חיפה, החפצה בשרותיו של גאליס, יש עוד שלוש קבוצות בארץ המגלות בו עניין.

דרבי לונדוני מסקרן: קווינס־פארק—טוטנהם

המשחק המסקרן מחר בליגה האנגלית בכדורגל יהיה הדרבי הלונדוני בין טוטנהאם וקווינס־פארק־ריינג'רס, שיתקיים בווייט־הארט־ליין. טוטנהאם מדורגת במקום ה־8 וקווינס־פארק במקום ה־3, אחרי ליברפול וארסנל.

ארסנל עשוייה לחזור לפיסגה אם תנצח את קבוצת התחתית מנוריץ'. ליברפול תשחק רק ביום ראשון באולד־טראפורד נגד מנצ'סטר יונייטד, החמישית.

שאר המשחקים: קובנטרי — וימבלדון; אברטון — וסטהאם; ניוקאסל — דרבי; נוטינגהאם — פורטסמות; שפילד — לוטון; סאותהמפטון — אוקספורד; ווטפורד — צ'ארלטון.

● **טניס**

מנסדורף נגד לאקונט — היום

הטניסאי הישראלי עמוס מנסדורף יתמודד היום בסיבוב השלישי בטורניר בוומבלי, אנגליה, עם הצרפתי אנרי לאקונט.

איוואן לנדל, המדורג ראשון, ופאט קאש, שלישי, העפילו לסיבוב השני בטורניר.

קאש עמל קשה כדי לנצח את השבדי יונאס סונסון, 22 בעולם — 5:7, 6:7, ואילו לנדל הכניע את רונאל אזנור מניגריה, 39 בעולם — 2:6, 1:6.

נאור בחצי־גמר סבב־פרנקל

מאת יצחק אשל

הטניסאי הישראלי עמית נאור העפיל לחצי־הגמר בתחרויות הבין־לאומית על־שם פרנקל בחיפה לאחר שגבר על האמריקאי קרי קרוהבוור — 1:6, 4:6.

נאור יתמודד היום בחצי־הגמר עם ההולנדי גלן שוהארט, שגבר על חיים ציון — 1:6, 4:6, 6:4.

המדורג מספר 1, רק פילוס סלודיאן, מצרפת, גבר על כועו מרנשטיין — 4:6, 2:6 והוא ישחק עם ג'ורג' קוג'ק מרומניה, שניצח את צ'ק אדמס מארה"ב — 4:6, 6:4, 4:6.

בגמר הנשים על־שם [illegible] פיליפס יתמודדו יעל סגן מישראל שגברה על הבלגית [illegible] — 6:2, 3:6 [illegible] ולסלי אוהלרין [illegible]

● **כדורסל**

ברכה הורחק לשני משחקים

מאת יצחק ויסהוף

דני ברכה, קפטן קבוצת הכדורסל של אליצור נתניה, הורחק אתמול ע"י ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל משני משחקים בפועל ועוד שניים על־תנאי.

ברכה ספג את העונש לאחר שנמצא אשם על שקילל את השופט אברהם זגול במשחק־הפסד של קבוצתו למכבי רמת־גן. ברכה לא יוכל לשחק נגד מכבי ת"א בליגה ונגד בית"ר ת"א בגביע.

קבוצת בית"ר ת"א נקנסה ב־1000 שקל על אי הכנת מקלחות ותנאים הולמים לשופטים שבאו לשפוט את משחקיה בעירה.

הפועל רמת־גן מהליגה הארצית נקנסה ב־250 שקל על התפרעות אוהדיה.

● משחק "דביגמה" בגביע המדינה בכדורסל, בין הפועל חולון והפועל הגליל־העליון, הוקדם מה־4 בינואר וייערך כבר בשבוע הבא, ב־22 בנובמבר, בשעה 8 בערב בחולון. מעניין לציין כי משחק רבע־הגמר ייערך יום לפני מיפגש שמינית־הגמר בין הפועל ת"א ומכבי ת"א.

קיפאון בקאפיטול

סופת השלגים החמורה ביותר שפקדה אי פעם את בירת ארה"ב בנובמבר מאז החלו הרישומים, כיסתה את וושינגטון בשכבת שלג בגובה 30 ס"מ ביום ד. היה הכרח לסגור את שדות התעופה ודיוני הוועידה הבינלאומית של ארגון מדינות אמריקה שובשו.

סופת השלגים מצאה את המוסדות העירוניים בלתי מוכנים לטפל במצב חירום זה, אך תוהו ובוהו גדול יותר נמנע, כי באותו יום חגגה הבירה את „יום ותיקי המלחמה", ורוב עובדי הממשל נהנו מחופשה ולא הופיעו לעבודה (ע"ר)

ואן גוך ב־53.9 מיליון דולר

המוכר, ג'ון פייסון ואשתו, ליד התמונה. אביו קנה אותה ב־80 אלף דולר ב־1947 (צילום: אי.פי)

ניו־יורק. — יצירתו של ואן גוך „האירוסים", שאותה צייר בבית חולים לחולי נפש לפני 98 שנים, נמכרה ביום ד' במחיר שיא של 53.9 מיליון דולר. זהו המחיר הגבוה ביותר ששולם אי פעם במכירה פומבית, עבור תמונה.

התמונה נרכשה באמצעות הוראה טלפונית ע"י סוכן אירופי, שפעל בשם אספן ששמו אינו ידוע, נאמר בהודעת בית המכירות הפומביות „סותבי".

התמונה שגודלה 71 על 91 ס"מ עוררה את הצייר האימפרסיוניסטי הצרפתי קלוד מונה להציג את השאלה: „כיצד יתכן שאדם שאהב פרחים ואור במידה כזו, ושהצליח לצייר אותם בצורה כה מושלמת, היה כה אומלל?". (ע"ר, ע"צ)

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א, טל' 250156/7
שבוע מיוחד של צוותא 3 הצגות במחיר של 2
פרטים והרשמה: בצוותא, אבן גבירול 30, ת"א
תיאטרון
„ביקורת חמות" – היום 13.11 ב־15.00
„הקריוריסט" – מוצ"ש 14.11 ב־20.30
„האופטימיסטי" – א' 15.11 ב־20.30
„קידוש" – ב' 16.11 ב־20.30
„אז כמות" – ג' 17.11 ב־20.30
„באמצע חום" – ה' 29.11 ב־20.30
בידור
גורית גלרון – הערב 13.11 ב־22.00
„יוון לונדון קורא עירית" – מוצ"ש 14.11 ב־22.30
אירועים מיוחדים
מוסיקה
„מאמי" חוזרת

„אוקטובר": התארגנות מהפכנית של 70 קצינים נחשפה בחיל האוויר הסורי

קאהיר.— תא מהפכני ובו 70 קצינים נחשף בחיל האוויר הסורי. השבועון המצרי „אוקטובר" מוסר, כי התא היה כבר על סף ביצוע הפיכה לפני שהתגלה.

לדברי השבועון, ראש לשכת הביטחון הלאומי בסוריה אחמד דיאב ידע על קיום התא, אך לא דיווח עליו במשך זמן מסוים, ולכן הודח מתפקידו והועבר לתפקיד שגריר סוריה במוסקווה. במקומו נתמנה מי שהיה ראש ממשלת סוריה, עבדל ראוף קאסם.

„אוקטובר" טוען, כי התרחשות זו היא שהניעה את הנשיא לבצע את השינויים בממשלתו, ולא רק ההידרדרות הכלכלית.

„משהו קורה כעת בסוריה" — קובע סייד נאצר, בעל המאמר. הבעיה, הוא מציין, אינה המשבר הכלכלי החמור שהפך את הדולר, אשר היה שווה 7 לירות סוריות, לשווה ערך ל־30 לירות סוריות, ואין היא נובעת מהשוחד והשחיתות אשר הפכו לשם נרדף לשלטון בשנים האחרונות. ואפילו לא הבעת אי־אמון של מועצת העם בארבעה שרים והבאתם למשפט באשמת שוחד ושחיתות. (ע"מ)

חמישה נהרגו ביום השלישי למהומות בדאקה בירת בנגלדש

דאקה. — חמישה אנשים, בהם שני שוטרים, נהרגו אתמול בהמשך המהומות האנטי־ממשלתיות בבירת בנגלדש, דאקה, מסרו עיתונאים.

עדי ראייה אלה אמרו כי כוחות הביטחון פתחו באש לאחר שפצצות מתוצרת בית שנזרקו ע"י המפגינים גרמו למותם של שני שוטרים. במטחי ירי אלה נהרגו 3 אנשים.

לפני כן הפעילה המשטרה גאז מדמיע ואלות נגד המונים שיידו אבנים בבנייני ממשלה, הציתו כלי רכב וחסמו כבישים ומסילות ברזל בצמיגים בוערים ובאשפה. המשטרה מסרה כי כ־60 איש נפצעו ו־33 נעצרו.

6000 שוטרים באו לתגבר 10.000 אנשי משטרה כדי לפעול נגד ההפגנות, ביום השני לשביתה בעיר הבירה. שביתה זו הוכרזה במחאה על שהמשטרה הרגה ביום שלישי לפחות 3 אנשים בבירה.

האופוזיציה מסרה כי ביום שלישי נהרגו 12 איש בהפגנות. (ע"צ, ע"ר)

קרייסקי: טעיתי כשהצעתי את ולדהיים לאו"ם

וינה.— קנצלר אוסטריה לשעבר ברונו קרייסקי אמר שלשום, כי שגה כאשר הציע את קורט ולדהיים לתפקיד מזכיר כללי של האו"ם.

„הצעתי ותמכתי במועמדותו של פקיד משרד החוץ לתפקיד מזכיר כללי של האו"ם ונראה שאיש זה לא סיפר את האמת על עצמו", אמר קרייסקי.

בהרצאה שהשמיע באולם הקונצרטים שבווינה, הוסיף ואמר מי שהיה קנצלר אוסטריה, כי לא אסף מידע מפורט על עברו של ולדהיים.

הוא רמז שהן ארה"ב והן בריה"מ, שתמכו במועמדותו של ולדהיים, ידעו יותר על עברו מאשר הוא. (ע"ר)

זממו לרצוח איש שב"כ

בבית המשפט הצבאי בשכם הוגש כתב אישום נגד שני תושבי קלקיליה הנאשמים שזממו לרצוח איש שב"כ.

השניים, אחסן עודא וצאלח ג'מוס, בני 25, נאשמים כי גילו את כתובתו הפרטית של איש השב"כ, וזממו לפגוע בו, בעזרת נשק אותו עמדו להשיג מידי עבריין המקורב אליהם. לשניים מיוחס בכתב האישום גם מספר נסיונות לפגוע בכלי רכב ישראליים בעזרת בקבוקי תבערה. הנאשם אחסן עודא תיכנן לפגוע גם בחיילי צה"ל על ידי הטמנת מסמרים ולכלוך בכבריות לוטם, שהיו מיועדים לחיילי צה"ל.

המשך הדיון נדחה למועד מאוחר יותר. (עתים)

משקיפים במערב: הדחת ילצין עלולה להאט את השינויים בברית המועצות

לונדון. — הדחתו של בוריס ילצין, מי שעמד בראש המפלגה הקומוניסטית במוסקבה ושהיה ידוע כתומך נמרץ ברפורמות, עלולה להאט את קצב השינויים בבריה"מ — אמרו אתמול משקיפים מערביים.

„גורבצ'וב יצטרך להיות קצת יותר זהיר ולעשות מקסימום", אמר שר בממשלת צרפת שרצה בעילום שמו.

מומחה בריטי אמר „יש לראות בהדחתו של ילצין נסיגה לגורבצ'וב, כי ילצין, שעמד בראש המפלגה הקומוניסטית במוסקווה, היה גם נושא דגל של ה„גלאסנוסט". המומחה הוסיף ואמר. „אי־אפשר לבצע תוכנית רפורמה כדוגמת זו של גורבצ'וב מבלי להתקל בבעיות רציניות. עוד נהיה עדים לאירועים נוספים מסוג זה."

גם לב זייקוב שבא במקומו של ילצין ידוע גם הוא כתומך ברפורמות של גורבצ'וב.

בין הציטטות שהאזרח הסובייטי יכול היה לקרוא לאחרונה בעמודי בטאון מפלגתו, „פראבדה", — שלפי אומדן נקרא מדי יום ע"י 100 מיליון תושבים — ראוי להזכיר דוגמאות כגון: „כל יריה שחיילים רוסים יורים בערי אפגניסטן, גורמת לבריה"מ אובדן נוסף של יוקרה ואמון ברחבי תבל". או דבריו של עורך אוסטרי: „תהליך של דמוקרטיזציה עומד בסתירה לרצונה של המפלגה הקומוניסטית לנהל את העניינים ללא עוררין".

דעות אלה הושמעו בשבוע שעבר בוועידה במוסקווה בהשתתפות נציגים מכ־200 מפלגות קומוניסטיות, ופורסמו ב„פראבדה". (ע"ר וע"צ)

בוריס ילצין

לב זייקוב

צרפת למען פייסל חוסייני

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

צרפת מתערבת בישראל למען שיחרורו של פייסל חוסייני ממעצר מינהלי. לכתבנו נודע כי העניין הועלה בביקורו של ראש ממשלת צרפת ז'אק שיראק בישראל. לראש הממשלה יצחק שמיר הוגשה עצומה בעניין זה ועליה חתמו כ־180 אישים צרפתים.

מסוק צרפתי — גרמני חדש

מאת ארנון ימה, כתבנו בצרפת

פאריס. — צרפת ומערב גרמניה מגבירות את שיתוף הפעולה הצבאי ביניהן בפיתוח מסוק התקפה מתוחכם בשווי 140 מיליון פרנק ליחידה. המסוק יכונה בשם „האק" וחילות האוויר הערביים מגלים בו עניין.

המסוק יחומש בטילים נגד טנקים ונגד מטוסים מדור חדש המפותחים בצרפת, בגרמניה ובבריטניה. הוא מיועד להיכנס לשירות ב־1995.

● כ־250 מומחים מתחום השיקום והרפואה, מהם כ־50 מחו"ל, ישתתפו בשבוע הבא בכינוס הבינלאומי על שיקום נפגעי ראש בהיבט נירופסיכולוגי אשר יתקיים בת"א.

● בחצור הגלילית מת בסוף השבוע אחד מהישישים המופלגים שבעיירה, שלום אטיאס, שהיה בן 105.

● צעד חדש נגד נהגים שתויים ינהג בטקסטלנו החל מהשבוע הבא. כל מי שייתפס כשהוא נוהג בזמן שרמת האלכוהול בדמו היא גבוהה מהמותר מסתכן בכך ששמו, כתובתו ועונשו, שבית הדין גזר לו, יפורסמו.

חוק התכנון והבנייה תשכ"ה־1965
הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה
תל־אביב–יפו
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965
הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה תל־אביב–יפו בקשה ליתן אישור לשימוש חורג מבנין קולנוע לצורך ריקודים, השמעת מוסיקה, צריכת משקאות חריפים והופעת אומנים ברחוב גרוזנברג מס' 37 גוש 6918 חלקה 53.
כל בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר, אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה תל־אביב–יפו, שד' בן גוריון 68, את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדוייקת וטלפון. ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו ותובאנה לדיון בפני הוועדה הנ"ל.
י. בסמי, סגן ראש העירייה
יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה

הקרן למען ביטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
השבוע
☆ התרומה הגבוהה
מעזבונה של המנוחה אוליב אליזבט ז"ל, מארה"ב
214,746 ש"ח
☆ התרומה המרגשת
בת־שבע בן אליהו, באר־שבע, תרמה 200 ש"ח. לזכר הבן נטע ז"ל, בעלה אפרים ז"ל, ולזכר חברתה דבורה ירניצקי ז"ל
☆ התרומה הצעירה
תלמידי כתה ח'. ביה"ס א.ד. גורדון בבת־ים, תרמו באמצעות אלכסנדר הדר,
129 ש"ח
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י, בית ד.ב. (אליהו) 17, הקריה, תל־אביב, 64734

טלקס

● **10 שנים לפרויקט שיקום השכונות**

כנס מנהלי פרויקט שיקום השכונות במלאת 10 שנים לתחילתו נערך אתמול בשכונת בן־גוריון (שיכון ד') בטבריה בהשתתפות שר־השיכון והבינוי דוד לוי.

השר לוי אמר, כי זהו פרויקט ראשון מסוגו בעולם המטפל בשכונה, בבית ובאדם כמקשה אחת.

הוא גילה, כי למשרדו מגיעות בקשות מרחבי העולם כולו להדרכה וסיוע בביצוע פרויקטים דומים.

כ־800 מיליון דולר הושקעו במשך 10 השנים בשיקום. כשני שלישים מסכום זה הקציבה הממשלה ושליש הסוכנות היהודית. כ־60 אלף דירות שופצו וכ־10 אלפים דירות חדשות נוספו במסגרת הפרויקט ונבנו כ־610 מבנים ומוסדות ציבור, מגרשי ספורט, ספריות ומתנ"סים. הפרויקט משרת כ־7000 אלף נפש בכל רחבי ישראל.

השר לוי הביע חשש, כי יציאה תפוזה של הגורמים המממנים את השיקום תגרום לנסיגה חמורה בשכונות המשוקמות.

שלמה גלזר

● **אירועים לציון 100 שנה לעגנון**

סגן ראש הממשלה ושר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, הודיע, כי מרכז ההסברה, בשיתוף עם בית עגנון בירושלים, מכין תוכנית אירועים מיוחדת לציון מלאת 100 שנים להולדתו של הסופר ש"י עגנון.

בהצעת התכנית, שנידונה בוועדת השרים לסמלים וטקסים בראשות השר נבון, נאמר, כי המורים בבתיה"ס היסודיים והעל־יסודיים יתבקשו ללמד השנה באופן מוגבר את יצירות עגנון. כן יתקיימו חידונים לתלמידים על ספריו ויערכו תערוכות של ציורי ילדים בהשראת סיפוריו. (שע"ח)

● **„סברס" — ספר לימוד הכולל יצירות של יהודים וערבים**

„סברס" הוא שמו של ספר לימוד חדש להוראת הספרות בבתי־הספר היסודיים הכולל לראשונה יצירות ספרותיות של סופרים יהודים וערבים.

הספר הופיע מטעם האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך־והתרבות ומכון ואן ליר בירושלים במסגרת מדיניותו של השר יצחק נבון, שהטיל על מערכת החינוך להעמיק את החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום.

הספר כולל 12 סיפורים המשקפים את הווי החיים בחברה הערבית ונותנים ביטוי למגוון של יחסים בין יהודים לערבים בישראל. (שע"ח)

● **צומצמה אספקת המים לביה"ח בצפת**

עיריית צפת צמצמה מאתמול בבוקר את אספקת המים לבית־החולים הממשלתי בעיר בגלל חוב של 230 אלף שקל. העירייה נקטה צעד זה לאחר שפניות חוזרות ונשנות לביה"ח לשלם את החוב לא נענו.

מבית־החולים נמסר שאין באפשרותו לשלם את החוב משום שהממשלה לא מזרימה את הכספים הדרושים לכך.

יצויין, שאין זו הפעם הראשונה שהעירייה מצמצמת את אספקת המים לבית־החולים מאותה סיבה.

יהודה צור

הקבלן רובינשטיין והאדריכל תרסי זוכו מאשמות הונאה

השופט האשים את התביעה ברשלנות וחייב את המדינה בפיצוי הנאשמים

בית־המשפט המחוזי בתל־אביב זיכה אתמול מכל אשמה את הקבלן אברהם רובינשטיין, האדריכל עמנואל תרסי וחברת רובינשטיין בהכרעת דין שנוסחה בתביעה וחייב את המדינה בפיצוי הנאשמים על הוצאותיהם במשפט.

הקבלן רובינשטיין, האדריכל תרסי וחברת רובינשטיין הואשמו ב־1983 בעבירות מירמה, זיוף מסמך ושידולי מירמה, מסירת ידיעה כוזבת, ניסוחים מטעים והצגת עובדות בלתי נכונות בתוכניות מיתאר שהגישו לוועדות המקומית והמחוזית. כתוצאה מכך הם הואשמו בקבלת 16 יחידות דיור שלא הגיעו להם ושטח מסחרי גדול מזה שאושר להם בשכונת נאות רחל בחולון. התביעה האשימה אותם בקבלת 28 מיליון שקלים ישנים במרמה מ„נתיבי איילון".

בהכרעת הדין קבע השופט אורי שטרוזמן: „תמוהה בעיני טענת התביעה. על רובינשטיין שרימה את „נתיבי איילון" בכך שלא ציין במפורש את זכותה של „נתיבי איילון" לשטח נשוא החוזה, בשעה שכל מהותו של החוזה היא בפיצויים שעל „נתיבי איילון" לשלם לחברה הנאשמת".

בהאשימו את התביעה ברשלנות פסק השופט: „נראה לי שתיקי הוועדה ומסמכיהן נבדקו ברשלנות על ידי התביעה, להאשמות לא היה יסוד ולניהול המשפט לא היתה הצדקה. העמדת אדם לדין פלילי אינה צריכה להיות קלה בעיני התביעה, עמידתו של נאשם לעמוד הקלון מתחילה משעה שמוגש כתב־אישום נגדו, ולעתים קרובות משעה שנפתחת חקירה בעניינו. האחריות לכך היא על התביעה, וזו אחריות כבדה שאין איש רשאי להתרשל בנשיאתה".

השופט קבע כי הנאשמים, שיוצגו על־ידי עורכי־הדין פרופ' ד. ליבאי, א. סלונים וגרוסמן, א. עברון ודורית רביב־ברסון, „זכאים מכל אשמה".

„בנסיבות אלו מן הדין ומן הצדק לעיין בחיוב התביעה, כלומר אוצר המדינה, על פי סעיף 80 לחוק העונשין בפיצוי הנאשמים על הוצאותיהם במשפט", סיים השופט את הכרעת הדין. (עתים)

„שתי אצבעות" בדרך לביהמ"ש

מאת אמי בניהו, כתבנו הצבאי

מי מחזיק בזכויות ההפצה של הסרט „שתי אצבעות מצידון"? התשובה אינה ברורה, בצה"ל טוענים, כי כל הזכויות נמצאות בידי משרד־הביטחון, ואילו איש הקולנוע שייש קולר טוען, כי על־פי חוזה שנחתם בינו לבין משרד־הביטחון הוא בעל הזכויות הבלעדיות על הסרט בארץ ובחו"ל.

לפני כשבוע הודיע צה"ל, כי הזכויות שנמסרו לשייש קולר על־פי חוזה שנחתם באפריל 1986 נלקחו ממנו, מאחר ולא הצליח למכור את הסרט בחו"ל. לעומת זאת טוען קולר, כי ללא צו של בית־משפט אין של צה"ל שום חוזה וזכות ואין בדעתו לוותר עליו. „אני הוא המפיץ הבלעדי של הסרט מאז החתימה וללא הגבלה. שילמתי למשרד־הביטחון סכום של עשרות אלפי דולרים ולא אתן שינשלו אותי מחלקי. את הסרט בחו"ל אני אפיץ בעיתוי שאני אבחר על־פי שיקולי המקצועיים ואני קובע שאין כל בסיס חוקי להודעת משרד־הביטחון. אם הם רוצים, שילכו לבית־המשפט", אומר שייש קולר.

דובר צה"ל חזר אתמול ואמר, כי כל הזכויות על הסרט „שתי אצבעות מצידון" בידי משרד־הביטחון, ומי שעושה בהן שימוש עושה זאת על דעתו בלבד. הודעה זו נמסרה על דעתו של היועץ המשפטי במשרד־הביטחון".

מפנה חיובי במניות החופשיות

מאת אלחנן הורוביץ, כתב „על המשמר"

אתמול חל מפנה חיובי בשוק המניות בת"א. הביקושים למניות עלו ל־9.1 מיליון ש"ח, בעוד שההיצעים בהן הסתכמו ב־1.7 מיליון ש"ח, עודפי הביקוש הגדולים העלו 251 שערים, לעומת 61 שירדו ו־120 שנשארו בלי שינוי.

המסחר במניות בת"א התנהל בהשפעת הידיעות על עליות גדולות בבורסות טוקיו, הונג־קונג, סידני, לונדון ואחרות.

מדד המניות הכללי ללא בנקים עלה אתמול ב־1.71% ובסיכום השבועי עלה ב־0.15%. מניות ההסדר ירדו אתמול ב־0.02% ובסיכום השבועי ירדו ב־0.12% בממוצע.

גלגלי הבורסה

בערך השוק של איגרות החוב הצמודות למדד המחירים לצרכן עלה אתמול ב־0.01% וב־23 אחוזים מתחילת השנה. הצמודות למט"ח עלו אתמול בחצי אחוז בממוצע וב־22.7 מתחילת השנה.

בקרנות הנאמנות הוגדרו סכומי הכסף, שהציבור השקיע אתמול בהן, כקטנים יחסית.

בחתימות יתר נסתיימו ההנפקות של שלוש הסדרות הנוספות של איגרות החוב הצמודות למדד, שבנק ישראל הציע לציבור בערך נקוב כולל של 75 מיליון ש"ח. הזמנות הציבור עלו ל־168 מיליון ש"ח. מזה 101 מיליון ש"ח מסוג „שגיא" ל־6 שנים, 46 מיליון ש"ח מסוג „גליל" ל־10 שנים ו־21 מיליון ש"ח מסוג „גליל" ל־15 שנים. חתימות היתר איפשרו לבנק ישראל למכור את איגרות החוב מעל למחירי המינימום: „שגיא" ב־101% מע"נ (לעומת 94% מע"נ), „גליל" ל־10 שנים ב־96% (לעומת מחיר המינימום של 90% מע"נ) ו„גליל" ל־15 שנים ב־88% (לעומת 85% מע"נ).

סל המטבעות עלה אתמול ב־0.05 אג' ל־1.6988 ש"ח ושער הדולר היציג עלה ב־0.91 ל־1.5699 ש"ח. דולר נוסעים — 1.7464 ש"ח. הדולר השחור נע בין 1.72 ל־1.74 ש"ח.

בשוקי המטבעות בעולם חל אתמול שיפור קל בדולר, תוך ציפיות לפרסום גודל הגרעון במאזן המסחרי החודשי האחרון של ארה"ב. היו שניבאו שהגרעון יהיה בין 14.5 מיליארד דולר לבין 15.5 מיליארד דולר.

במניות ההסדר שפדיונן ב־1988 נעו עליות השערים בין 0.2% (המזרחי ע"ש) ל־1.0% (אי די בי כ'), הפועלים למוכ"ז עלתה ב־0.4%. לעומת זאת נעו הירידות בין 0.1% (דיסקונט א') ל־0.9% (דיסקונט כ'). תשואותיהן השנתיות נעו בין 11.55% (המזרחי ע"ש) ל־12.07% (אי די בי מ"ר). הפועלים ע"ש — 11.82%.

במניות ההסדר שפדיונן ב־1989 נעו העליות בין 0.4% (המזרחי ע"ש) ל־1.9% (אגוד). לעומתן ירדו הפועלים ע"ש ב־1.3%. תשואותיהן השנתיות נעו בין 8.55% (המזרחי ע"ש) ל־9.01% (הפועלים ע"ש).

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית
למדריכי י"ב והגרעינים, חזקו: מפורטים כאן סדרי ההסעות להכנה של טיול אילת 15־19/11/87. אוטובוס 1: חיפה: בקרית אליעזר (אולמי רון) בשעה 07:30, יעבור דרך הצ'ק פוסט, אליקים, אולגה, נתניה צפון. אוטובוס 2: ת"א: בריכה גלית (חניון יד אליהו) בשעה 08:30, נוסע דרך צ. אשדוד, קסטינה, ב"ש. נפגשים בצומת באר מנוחה (כושי) ושם חלוקה לראשים. וכדו להביא אוכל למשך הטיול, לבירור פרטים נוספים אפשר להתקשר: לרן טל. 04־854410, אפרת טל. 04־897779, או להנה"ר (עד שעות הצהריים) טל. 03־291161.
חזק ואמץ
מח' צופיות/גרעינים
הנהו"ר

בפלילים

אסיר שנמלט התגלה על עץ בחצר הכלא

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

אסיר, שהצליח להימלט אמש לעיני הסוהרים מכלא מעשיהו, נתפס כעבור שעתיים כשהוא משתלשל מצמרת עץ בחצר בית הסוהר ישר לזרועות הסוהרים.

האסיר ארז פרטוש בן 21 מחולון, השפוט לשלוש שנות מאסר על פריצה והחזקת נשק נמלט כאשר המפקד התורן של הכלא ערך ביקורת פתע באגף א' והפתיע אותו ואת שלושת חבריו כשהם עסוקים בהכנת סמים לעישון. ארז פרטוש פתח במנוסה לעבר הגדר, טיפס עליה ונמלט בעוד הסוהרים דולקים אחריו.

ידיעה על בריחתו הועברה למשטרת רמלה וכוחות גדולים של משטרה יחד עם מפקד כלא מעשיהו, תת־גונדר יצחק ניר, פתחו בחיפושים אחריו. הוא נתפס, כאמור, כעבור שעתיים, כאשר ירד מצמרת עץ בחצר בית־הסוהר.

נגד ארבעת האסירים ייפתחו תיקים על החזקת סמים והם יועברו לכלא סגור וחופשותיהם יבוטלו.

יצויין, כי מאז שינה גונדר דוד מימון את הקריטריונים לכליאת אסירים במעשיהו נמסר כי כלא זה נקי מסמים.

עוד יצויין, כי מאז כניסת גונדר דוד מימון לתפקידו הצליחו אסירים פליליים רבים להימלט בנוסף לבריחתם של האסירים הבטחוניים מכלא עזה ומכלא נפחא. מפקד כלא מעשיהו, תת־גונדר יצחק ניר, מונה באחרונה כחבר בוועדה החוקרת את הדרג הגבוה בשירות בתי־הסוהר בקשר לבריחת האסירים מכלא נפחא.

„השוטרים בעטו באשכי כדי לאלצני להודות"

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

שופט בית־משפט השלום בחיפה, עמירב ראנר, הורה למפקד תחנת משטרת זבולון, סגן ניצב יעקב בורובסקי, לחקור את תלונתו של נער בן 17 שטען, כי נאלץ להודות בהתפרצויות לבתי־מגורים לאחר שהשוטרים היכו אותו ובעטו באשכיו במהלך החקירה.

נציג המשטרה טען, כי במרוצת החודש שעבר גנב הנער מפתחות מילקוטי תלמידים בבתי־ספר בקריות, איתר את כתובותיהם ופרץ לבתיהם כדי לגנוב מתוכם.

הנער נלכד שלשום בבוקר על־ידי השוטרים כשהוא יורד בחדר מדרגות כשבידיו תמונות שלטענת המשטרה הוא גנב אותן מאחת מדירות הבניין. הנער הובא לחקירה בתחנת המשטרה בקרית־חיים שם הודה, לדברי החוקר, בשלוש התפרצויות נוספות באותה שיטה של גניבת מפתחות מתלמידי בתי־הספר.

סניגורו של הנער, עו"ד בנימין שקר, טען, כי שוטרי המשטרה היכו את הנער בברוטליות ובעטו באשכיו, וכי הנער נאלץ להודות בביצוע התפרצויות נוספות מתוך לחץ, לאחר שהוכה בידי חוקריו.

השופט ציין, כי יש להתייחס לתלונת הסניגור בכובד ראש והורה למשטרה לחקור את התלונה בדבר המכות שהוכה הנער ולהמציא לו את תוצאות החקירה בתוך זמן סביר.

השופט שיחרר את הנער בערבות של 1500 שקלים וציווה עליו להישאר בביתו. הוא דחה את בקשת נציג המשטרה לעכב ביממה את שחרורו של הנער, כדי שתוכל לערער על החלטתו.

לחברתנו מרים בלום והבנות
אתכן באבלכן במות האב־הסב
אורבך מנחם
בית מעברות

לבת־ציון ובצלאל עמיקם
תנחומים על מות האב
יוסף רובמן ז"ל
חבריכם בעתון „על המשמר" ירושלים

למשפחת אנג'ל
במות הסבתא
סאלי
באנגליה
משתתפים בצער
בית זיקים

לשמעון שור ומשפחתו
משתתפים באבלך במות
יוסף פרידמן ז"ל
בית שמרת

לגילה קראוס והמשפחה
אתך באבלך במות
הסבא
קיבוץ המעפיל

משתתפים בצער המשפחה
על מותו של
היינו בכר
חבריו בקיבוץ המעפיל

לעמליה והמשפחה
משתתפים בצערך במות
האב
בית גבולות